

Наша Ніва

П Е Р Ш А Я   Б Е Л А Р У С К А Я   Г А З Э Т А

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пятніцы

Суровы папа

Бэнэдыкт XVI лупцуе съвет,
што тоне ў грахах.

старонка 2

«Код да Вінчы»

Дэн Браун
на старонках «НН».

старонка 16

**I толькі надпіс —
«Мілавіца»**

Проста фота

старонка 5

ВЕЧАРЫНА «НН»**Сьпява Вольскі**

Постамэрканскі Вольскі
выступіць на вечарыне «Нашай
Ніве» 28 красавіка. Старонка 3.

РЭПАРТАЖ**Тэст пройдзены!**

Стыльрэдактар «НН»
адправіўся здаць тэст зъ
беларускай мовы. Старонка 14.

ПРЕЗЫДЕНТ-2006**Юры Дракахруст:**

«Паўстаюць не галодныя,
паўстаюць съты,
якіх не пакармілі адзін дзень».
Старонка 12.

ЛЯБІРЫНТЫ**Беларускі сълед
Леанарда**

Род Нямцэвічай сабраў у сваім
маёнтку пад Берасцем
унікальную калекцыю. У 1915
годзе, перад прыходам немцаў,
гружаны гэтым скарабам або
рушыў у эвакуацыю і...
растварыўся. Зынк і ўнікальны
альбом малюнкаў з працамі
Леанарда й Антоніса ван Дэйка.
Сълед стражаных скарабаў
прасачыў краязнавец Анатоль
Гладышчук. Старонка 15.

ГУТАРКА**А ў «Дзеяслове»
յсё добра, панове**

— насуперак зынкненію
літаратуры з грамадзкага
краівіду. Барыс Пятровіч —
старонка 2.

У прагматычным ключы

Пошук і выкрыццё ворагаў — вось што адрознівала пасланнне Лукашэнкі да парлямэнту і народу Беларусі 19 красавіка ад дакладаў генсекаў на зыездах і пленумах КПСС. Праграмнаму выступу прэзыдэнта палірэднічалі вайсковыя вучэнны, а КДБ «да зъезду» выкрыла маляўства амэрыканскага дыплямата і ўвоз 200 тысячаў далараў.

Старонка 3. Чалавек з ружжом на фота: 12—15 красавіка на базе ўнутраных войскаў МУС праішлі чарговыя паказальнія спаборніцтвы сярод спэцназаўцаў з мэтай выяўлення падрыхтаванасці да выканання «службова-баявых задач».

Правы чалавека і нацыянальная съядомасць

АН асузділа сътуацию з правамі чалавека ў Беларусі. Пропануем вашай увазе высновы і рэкамэндациі Спэцыяльнага дакладчыка па Беларусі камісіі ААН па правах чалавека Ардыяна Севярына.

практична не застаецца месца правам чалавека.

Беларусь — бюрократычная дзяржава, у якой німа паўнавартаснай грамадзянскай супольнасці і мочнай сярэдній класі з вызначанымі прэзыдэнтамі дзяржчыноўнікамі распарађаеца ўладаючым бюджэтам у адпаведнасці з вызначанымі прэзыдэнтамі прыярытэтамі. Выкарыстоўваючы дзяржбюджэт для дасягнення сваіх палітычных мэтай, прэзыдэнт апякусціць тымі, на какі распаўсюджваеца ягоная ласка. Гаслушэнства астягніга насељніцтва дасягаеца рэпресіўнымі мерамі.

Працяг на старонцы 10.

**Пабачымся
у Баранавічах
і Лідзе**

Рэдактар «ARCHE»
Валер Булгакаў,
паэты Андрэй
Хадановіч і Зыміцер
Бартосік пабываюць
у Баранавічах
увечары 26 красавіка
і ў Лідзе ўдзень 27
красавіка. Даведкі ў
Баранавічах праз
тэлефон 029-767-20-
37. Даведкі ў Лідзе
пратэлефон 029-
686-63-60.

Нацыянальны съезд беларускіх публічных арганізацій

Ініцыятывны саюз беларускіх публічных арганізацій

І

50 РАДКОЎ РЭДАКТАРА

АДЗІН — АБО НІВОДНАГА. Міркуючы на выступах інтерв'ю, на ўсе кандыдаты ў прэзыдэнты ўсьведамляюць складанасць будучага збору подпісаў. Адна реч была сабраць тысячу подпісаў у адной менскай аkruse на выбарах у парламэнт, і зусім іншай — стосуцца ў краіне. Нават у съветлай памяці 2001 годзе гэта ледзь што ўдалося толькі двум дэмакратам. Можна сабе ўзвісіць цікі налета: «Ты супрадзякаго подпіс паставіў!» Кампаніі Сініціна й Марыніча ў свой час паказалі, што вялікіх грошай для якаснага збору подпісаў таксама недастатковая. Трэба менш ідэю і адданых ей зборшчыкаў. Прычым нават тысячы іх можа аказацца малаваты. Але і пры самым альтымістичным сценары наўгашчыць некалькіх кандыдатаў спакусіць Лукашэнку на сэлекцыю. І зробіць немагчымым шантаж біятокам.

Кандыдат можа быць адзін — або іншы будзе ніводнага. Высновы аналітыкай — **старонка 12**.

АДЧУЖАНЬНЕ АД ПАЛІТЫКАЎ. З досыпу Руслана Равікі з Баранавічай: «Па тэлебачаны падлічваюць пераможныя лічбы народнай гаспадаркі. У гэты ж час радыё «Свабода» агучвае лічбы галасавання на найкай абласной канферэнцыі за адзінага кандыдата. Адсоткі, адсоткі, адсоткі...» Але і там, і там — палітыка суцэльна расейскамоўная. **Старонка 13.** МАЕМ СУРОВАГА ПАПУ! На апошнім напрэдадні канклюві ѹімпы кард. Ратцінгер прамовіў надзвычай рэзкую, можна сказаць папуляцкую казань. Усе чакалі знаку надзеі, а начуць п'ярэйдзі і горкія слова асуджэння і сумневу ў харастве гэтага съвету. «Які тон! У грэху і распусты, які аддаўся ад наўкі Хрыстовай». Кардынал змаліваў съвет як узбурнае мора, на якім патанае човен Касцельні. Кардынал убачыў грэх скроў, дзе чалавек аддаўся ад рэлігіі, заняўся асабістымі індывідуальнymi попукамі.

Добра — але трынцца гадоў таму, калі амэрыканцы палівалі дэфальянтамі Віетнам, а камуніст Пол Пот забіаў мільёны? 60 гадоў таму пры Гітлеру і Сталіну? А мо 200 гадоў таму ў блаславеных часы няволінскага гандлю? А мо 1000 гадоў таму?.. І менавіта на аўтару гэтых рэзкіх на адрас съвету словуў спынілі выбор кардынала. Пра новага — сурогата — папу піша Сяргей Харэўскі — **старонка 2**.

ВУЧЫЦДА У ВІЛЫНІ. Альтымістичная наўвіна тыдня — 9 чэрвеня ў Вільні адноўіць сваю працу зачыненыя Эўрапейскі гуманітарны ўніверсітэт.

Дзякуючы літоўскім уладам і прэм'еру Бразаўскасу. Калыска беларускага адраджэння будзе ўзгадаўваць новыя пакаленія беларусаў.

«Наша Ніва» шукае вярстальніка (-цу) для працы на поўную стаўку. Звесткі пра сябе падаваць на e-mail: nn@promedia.by.

НАВЕМУС РАРАМ

Старое дрэва доўга рыпіць

Тое, што новым папам стане баварац ёзаф Ратцінгер, можна было спрагнаваць задоўга да канкліявы. Адзін з самых уплывовых сяброў Рымскага курфізту, дэкан калегі кардыналаў, які цігам 23 гадоў ачольваў Кангрэгацию па пытаннях веры, быў найбліжэйшым паплечнікам Яна Паўла II. Ніякага сюрпризу не адбылося. Артыкул **Сяргея Харэўскага.**

Аднак земляк «БМВ» абразаў з трэцяга заходу. Гэта азначае, што рэальная альтэрнатыва иму была. Колькі гадоў таму называлася кандыдатура італьянца Карла Марыя Мартыні, былога арцыбіскупа Мілану, якога вяржалаў за рэфарматара. Але ў 2002 г. ён захварэў на хваробу Паркінсана. Магчымым было выбраныне біскупа Лісаноўна Жазз да Круш-Палікарпа, надзвычай адукаванага.

гай папулярнага съвятара, у асобе якога бачыцца пэўная ўласнасць з Лашанская Амэрыкай. Аднак ён яшчэ мала абазнаны ва ўласна рымскіх справах. Дый колькасць кардыналаў з Новага Савету, нигледзячы на то, што там жыве амаль палова каталікоў съвету, пакуль замалы. Рэальный альтэрнатыўны пэрсоне Ратцінгера быў мілянскі біскуп Тэтаманцы, што, як і Мартыні, зьяў-

ляеца прыхільнікам змен у каталіцкай царкве. Таму выбар быў натуральным — пераемнасць, традыцыя, п'ёўрдасць.

Але публіка прагнела відовішча. Хапала розных спекуляцый, некаторыя спрятаныя дзялкі наўясілі прымалі букаўскерская стаўкі, а ў Бэльгіі ў адной краме даўмесьлі абяцца вяртанье грошай за пакупкі, калі папам стане бэльгійскі кардынал. Итальянцы ніхавалі свайго расчараўаныня, што папам на стаў іх зямляк, іншыя шкадавалі, што не абраў афрыканца кі індэйца. Усе аднаўши адзначаюць «кансерватызм» баварца Ратцінгера.

Сутнасць спрочук паміж «рэфарматарамі» і «кансерватарамі» тыхыцца праблемай дэмакратызацыі ўнутрыцаркоўнае

арганізацыі, рэфармаваныя на вучаньняй і моваў на бажэнстві, пытаньняў біятыкі (у тым ліку кланаванні), сэксуальнасці (у тым ліку гомасексуалізму), эманісацыі жанчын.

Спрэчка паміж дўвумя лігерыамі тыхыцца таксама ў экуменізму. Прыхільнікі Ратцінгера лічаць, што ў «экуменічным запале» пасыль II Вітыканскага сабору справа дайшла да патрозы асновам хрысціянскай веры. У той час як у лігеры мілянцаў Марытыні й Тэтаманцы лічаць, што касцёл мусіць працягваць практыку міжрэлігійных сустэрні і супольных малітваў, а таксама супольнае працы, што можа прынесць «толькі дабро».

Працяг на старонцы 11.

ГУТАРКА

У «Дзеяслове» ўсё добра, панове

— насуперак зынікненю літаратуры з грамадзкага краявіду. Зь імі «горш, чым ёсьць, ужо ня можа быць».

Пэйзаж пасыль Быкаў

«НН»: Як, на погляд рэдактара літаратурнага часопісу, выглядае «літаратурны пэйзаж» пасыль адыху Быкаў і Шамякіна?

Барыс Пятровіч: Гэта сапраўдай былі дзве асобы самыя заўажыны і нібы палярныя. Быкаў — прадстаўнік літаратуры новай, незалежнай Беларусі. Шамякін — хутчы, прадстаўнік савецкай Беларусі. Але для юладаў нашых німа і новай літаратуры, і старой. Быкаў быў у апазыцыі да самага пачатку. А Шамякін спрабаваў пісаць лісты прэзыдэнту: з уласнымі праблемамі, з праблемамі СБП, спрабаваў абараніць арганізацыю. Але і на азін ліст не атрымаў адказу.

Сёньня літаратура пакінутая самасам з сваімі праблемамі. Звычайна ўлады старающа нейкім

чынам прылашчыць, падкупіць інтэлігенцыю, і літніцэнтнію ў прыватнасці. А ў Беларусі ўлады нібы не заўважаюць, што ёсьць літаратура. З гледзішча абывальцаў, што сыходзіць у нягы быта літаратура. З гледзішча абывальцаў. А тыя, хто чытае «Дзеяслово», бачаць, што ў Беларусі дзясяткі цікавых твораў. Працуяць Барадулін, Гілевіч, Брыль, Алексіевіч, Дранько-Майсюк, якімі магія б ганарыца кожнай літаратуры. Яны ў нас ёсьць, але, паколькі не трапляюцца на «дзяржаўныя канктэкт», іх німа.

Падыходзіць новая хвала

«НН»: Працуюць Барадулін,

Гілевіч. А якай моладзь прыходзіць у літаратуру?

БП: У літаратуре XX ст. было

некалькі хваліў: нашаніўцы,

мадніякі, філялягічнае пака-

зеньне, «Тутчышы» — прыблізна праз кожныя 20—30 гадоў новая хвала. «Тутчышы» былі дзесьмі філялягічнага пакалення. А ціпер у літаратуре павінны прыйсці нашы дзеци. Яны ціпер вучаніца ў апошніх клясах школы албо на першых курсах ВНУ.

Калі мы стваралі часопіс, то пастаўілі мэту: каб там маглі друкаўцаў і тыя, хто даўно завіў пра сябе, і зусім маднія літаратары. Каб у іх была альтэрнатыва, дзе німа цэнзуры, дзе можна свабодна выказаць думкі.

Міркуючы па дубантатах, гэты маднія творцы абсалютна іншыя, чым мы. Мы ішлі ў літаратуру яшчэ за часамі СССР, маглі чытаць Кафку ці Гардзікага толькі у перадруках-машынапісах. А яны нібыта нарадзіліся з гэтымі творамі.

Працяг на старонцы 8.

Слова ад «Дзеяслова»

На часопіс на 2005 год можна падпісаць у любым паштовым аддзяленні Беларусі. Індаекс 74813 (для індывідуальных падпісчыкаў) і 748132 (для ведамасных падпіс).

Беларуска-расейская вайна

Пазняк З. Беларуска-расейская вайна. — Варшава — Нью-Ёрк — Вільня: Беларускі ведамасць, Таварыства беларускай культуры ў Літве, 2005.

Найноўшая гісторыя

Найноўшая гісторыя беларускага парламэнтарызму. — Менск: Аналітычны грудок, 2005.

Зборнік артыкулаў вядомых палітоляягуй і палітзаканісташ пісьменнікаў беларускому парламэнтарызму за апошнія 15 гадоў. Асобы раздзел — пра рэфэрэндум і парламэнцкія выбары ў каstryчніку 2004 г. У пасылкавое да зборніка «Расклад і гендэнсы пасыльства выбараў і рэфэрэндуму 2004 г.» Віталі Сіліцкі прагназуе, што ў беларускай апазыцыі цягам найбліжэйшых гадоў будзе напросто выбар: альбо дысыдэнтства, альбо прагац яўдзічных спрабаў уздзельнічаць у палітычных жыўці. Толькі гэта съяздзіва праца і магчымая ў «доўгі пэрыяд палітычнага застою, калі не летаргія». Цікавы

аналіз, багаты матэрыял для ўсіх, хто цікавіцца палітыкай.

Формула каханья

Формула каханья. — Менск: IP «Логівнаў», 2005.

Вокладка на кнізе пераможца леташняга ПЭН-цэнтрайскага конкурсу імя Пэтрапіка дакладна адлюстроўвае зъмест. Гамбургер у выглядзе сэри — і гэтак ж мяшанка літаратурных тэкстуў: вершы й проза, хайку й балады, пераклады з Пэтрапіка й Дыланом Томасам... Некаторыя з удзельнікаў конкурсу, пакуль рабілі «Формулу», пасыпілі падрыхтаваць (Глеб Лабадзенка), а то ўжо і выдаць (Югас Каліядз). Уласнасць кнігі. Знаёмства з кнігай гарантует знаёмства з тым, што ўяўляе сабой наймаладзейшае літаратурнае пакаленне.

Вялікі спачын

Субота для чалавека ці людзі для суботнікаў? Рэфлексія Віталя Тараса.

Напачатку — гісторыя, якую расказаў адзін мой малады калега і якім мne даўно карцела пераказаць. Аднойчы, калі яму было гадоў шэсць, ён прачытага вядомы надпіс на франтоне гмаху, што ўтвараюць паўдугу на плошчы Перамогі ў Менску: «Подвіг народа бессмертнен» (цытую, як прынята казаць, на мове арыгіналу). Малы запытаўся тады ў бацькі: «А што такое подзвіг?» Той растлумачыў яму гэтую звязу па-свойму — так, каб сыну было зразумела. Хлопчык запомніў слова да прыгадаў іх праз колькі месяцаў, калі пайшоў у першую класу. На адным з уроку настаўніца спыталася ў першакласснікаў: «Што такое подзвіг, дзеткі?» І вось наш герой у адказ прывёў татавы слова: «Подзвіг — гэта калі ты саступиш некаму сваё месца ў чарзе па каўбасу...» Бацька хлопчыка, зразумела, пажартаваў, не ўлічыўши яго малога веку. На дварэ быў пачатак 80-х гадоў, і жарт мог мець ня самы лепшы праяг для бацькоў хлопчыка. Але ж, відаць, усё тады абышлося... Ды ня ў тым реч.

Чэргі па каўбасу, таксама як па мяса, рыбу, муку, мыла і ўсё астатніе, самае неабходнае, дзякаўшы Богу, сёняня амаль нікто ня згадвае — прынамсі, у сталіцы. А лёзунг на плошчы Перамогі застаўся. І чарговы юбілей Перамогі сцвятыцца гэтаксама, як дашацца ці трышаць гадоў таму. Вось і ленінскія камуністычныя суботнікі неяш непрыметна варнуліся ў ўжыцьці. І ноўты пакаленне ўдзельнічае ў гэтым добрахвотнічым прымусовым мерапрыемстві гэтаксама, як ўдзельнічалі камсамольцы — бацькі й дзяці цяперашніх бэрэзьсмайцаў. Праўда, суботнікі ўжо не называюцца афіцыйна ні ленінскім, ні камуністычным. Але ж сутнасьць «святых свободніцаў», якія некалі цынічна назвалі бальшавікі, засталася. Сутнасьць на ўсім, што за 70 гадоў савецкай улады ў дзяржавы так і не знойшлося грошаць на добраўпрадаваньне гарадоў і вёсак.

Так званая рабоча-сляянская дзяржава ведала і ўжывала на практицы дзясяткі розных іншых спосабаў рабаваньня рабочых і сляян. Былі і звышурочная праца, і працоўная вахта, і зборанні ўніску ў прафсаюзы, ДТСААФ, ратаванні на водах, у фонду міру ды розных іншых фондаў. Само паняцце «халавы», ніяма сумесеву, нарадзілася ды ўйшло ў савецкі поў быдл упільнам дзяржаве, якая пры кожнай нагодзе карысталася той самаю халавай — іншакож чужучы, бясплатнай працай грамадзян на таго дзядзьку, ці — як тады казалі — за таго хлопца.

АНТОН ІВАНЧУК

Імя якога, паводле анэкдоту брэжнёўскіх часоў, усе ведалі. Але галоўнае, паўтарася, заключалася ў іншым. Таксама як і дзманстрацыі працоўных, суботнікі паступова ператварыліся ў тэст на ляляльнасць уладам. Ніякія, колькі ты зам зграбеш лісця ці наламаеш асфальту, колькі наточиш дзаталія на станку і колькі з іх пры гэтым паламаеш з прычыны кепскага настрою або выльтих угонар сцвяты некалькіх шклянік гаўрэлкі. Важна, каб усе бачылі — ты ўдзельнічае ў калектывнай працы, выконваеш загады начальніцтва — адным словам, кроцьшы правільнай дарогай разам з усімі.

Пры гэтым адбывалася сваёго роду братанье працоўных з начальніцтвам (принамсі, яго ніжайшым і сярэднім звязнікам), якое працавалася на некалькіх гадзін у старыя штаны й пінжалі на толькі для того, каб сымбалічна паклопні некалькі цаглін у агульную кладку, але ж і каб прынагодна выпіць разам з простым народам. Абодва бакі заславаліся задаволенія адзін адным. Праўда, у народзе была па-пулярнай байка пра варону, у якой выпаў сыр зь дзюбі, калі ліса ёй сказала, што хутка зноў будзе суботнік...

Цяперашнія начальніцы, безумоўна, улічвае ўрока мінулага. Цяпер ужо нікому ня прыйдзе да галавы сумяшчыца рэлігійныя (хажі чамусыці выключна працаваліўныя) сцвяты з суботнікамі. У астатнім жа сэнс іх застаеща ранейшы — гэта сцвяты дзяржавнага ахвярапрынашэння. Прывносіць у ахвяру сваё жыццё ўсіх нікога, відома, не прымушае. Грамадзянне ахвяруюць уся-

го толькі сваім часам і грошы-камі. І нікто зь іх не задаецица пытаннем: куды ідуць іхня падаткі?

З аднаго боку, з экранаў тэлевізараў грамадзінам увесі час настойліва раяць: заплаті падаткі да смы скапой! З другога боку, у дзень рэспубліканскага (яшчэ адно добра, здавалася, забытага савецкага слова) суботніку тым самым грамадзінам пранапоць забыцца, што камуніナルныя службы Менску ці якога хачаце іншага гораду існуюць за кошт падаткаплатнікаў — гэта значыць за іх уласныя кошты. Падаткі ў зборы, якія бяруць з гараджан і прыежджых стацічныя ўлады, пералічваць тут на будзес — гэта асобная тэмза. Але ж якісьць дарог нават у самым цэнтры гораду і пасылі цэлагу году «навядзенія парадку» пакідае жадаць лепшага. Гэта факт.

Былі ёсьць, вядома, месцы, даглядаць якія нікога на трэба ўгаворваць, — гэта могілкі. На Радаўніцу, як і на Дзяды, прыйдуть людзі да родных магіл, падарбуюць агароджы там, дзе яны ёсьць, пачысцяць надмагільныя пліты й помнікі, пазыбранаць съмечыце, пасадзяць кветкі, туйкі або іншыя расыліны. І нікто на будзе рабіць з гэтага подзвігу, ганарыца зробленым альбо даваць справа-ваздачы начальніству.

Адметна, што сёлета 9 Траўня будзе якраз напярэдадні сцвята

нібожчыкаў — Радаўніцы. І хцелі б таго «ідэолігі Перамогі» або не, але на наступны пасыль Дня Перамогі дзень будзе успамінаць ня толькі палеглых на вайне савецкіх воінаў і партызан... Памінаць будзе ўсіх. І ня толькі на Кургане славы ці ў Берасцейскай крэпасці, на ўпрадаванні якіх афіцыйна пойдуть гроши ад суботнікаў, але ж і ў Курапатах, і ў іншых місцінах, дзе пахаваны ахвяры сталінішчыны. На яе рахунку, між іншым, і сотні тысяч палеглых у першыя месяцы вайны салдат. Парэшткі многіх з іх дагэтуль застаюцца неапазнанымі ў беларускіх балатах побач з парэшткамі німецкіх жаўнеруў.

Непарушны блёк камуністай і беспартыйных — гэты адвевчны савецкі міт хіба толькі за магільны агароджы мае нейкі реальны сэнс. І падел на пераможцаў і пераможаных тут таксама быў і заўсёды будзе недарэчы. Ніяма магіл болы важных — тых афіцыйных мэмараўляў, куды прыяджае начальніцтва, каб перад тэлекамэрамі ды фотаапаратамі ўскліасці кветкі да бронзавых помнікаў, ці тых, куды прыходзяць звычайнікі людзі. Альбо не прыходзіць ужо нікто, і яны зарастаюць травой. Усе магілы аднолькава важныя. Но ўсё чакаюць сваі чаргі — і начальнікі, і падначаленія... У этай чарзе кожны рады саступіць сваё месца іншаму, ды не выпадае.

гаспадарка

Нафта з Адэсы і Бродай

Галоўнай тэмай нарады ў адміністрацыі Юшчанкі на мінульым тыдні было пытанне працягу трубаправоду Адэса—Броды да польскага Плоцку і пампаванье каспійскай нафты далей, да Балтыкі. Віктар Юшчанка звярнуўся да паставшчыкоў і пакупнікоў энэрганосбітаў з прапаноўкай аб супрацоўніцтве зацікаўленых у гэтым транзыце дзяржай. Праз адэскі тэрмінал каспійская нафта ў будучыні можа прыйсьці і ў Беларусь.

Згаданы палітычны праект ня мае пакуль інвестара. Да канца траўня будзе выбрана фірма, якая засноўшчыць Эўразійскую падрыхту праекту трубаправоду з Украіны да Польшчы. Адначасова распачненуцца перамовы з плянаваным інвестарамі. У найлепшым выпадку нафта пацячэ па тых трубах у 2008 г.

Трубаправод Адэса—Броды быў збудаваны для паставак ва Украіну і ў іншыя ёўрапейскія дзяржавы сывороткі з радовішчаў басейну Каспійскага мора, што не кантролююцца расейскімі фірмамі. Рассейцы намагаліся гэтую ідею «закапаць», каб на сраціць манаполіі на пастаўку ў Ёўропу.

Напрыканцы 2003 г. Польша і Расея пры падтрымцы Эўразійскага падпісалі дагавор аб паставаў і транзыце каспійскай нафты. Легась былыя ўкраінскія ўлады, аднак, адмовіліся ад таго дагавору ды абысцілі аб пагадненні з Расеяй. Праз трэх гадоў гэтым трубаправодам пампавалася б расейская нафта

з Чорнага мора.

Перамога Юшчанкі адрадзіла першапачатковы плян выкарыстання трубаправоду. Украінскі прэзыдэнт, дарэчы, лічыцца «балькам» магістралі Адэса—Броды, збудаванай, калі ён быў прэм'ер-міністрам краіны (1999—2001).

Далейшэ будаўніцтва трубаправоду дагэтуль спыняла негарантаванасць паставак сывороткі ў Адэсу. У панядзелак Юшчанка загэўніў, што нафта будзе.

Пакуль будучых магчымых паставаў чыніць каспійскай нафты ў Адэсу некалькі. Апошнія некалькі год сірот іх вылучаеца амэрыканскі канцэрн *Chevron Texaco*, які эксплюаціяе вялікія радовішчы ў Казахстане.

Калі ж трубаправод не дагнінць да Плоцку, Украіна мае іншы сценар. Юшчанка намякнуў пра магчымасць будаўніцтва нафтаперапрацоўчага завода ў Бродах (Львоўскую воўбасць).

Руслан Равіка

дэйны
нафтаправод

нафтаправод
Адэса—Броды

заплянаваны
нафтаправоды

Прэзэнтацыя новай калекцыі сподняга кампаніі «Мілавіца» ў Палацы Рэспублікі 19 красавіка. Прэзэнтаўвалася калекцыя купальнікаў і новая «Каляндная калекцыя» парадна-выходнай бялізны. За паказам сачылі калі пяцідзесяці журналістаў.

ГАСПАДАРКА СЪЦІСЛА

Яшчэ адзін падатак на людзей

У «жыроўках» зьявіца дадатковая графа — зямельны падатак. Пачынаючы з красавіка, плаціць яго будзе жыхары шматпавярховак. Памер падатку будзе вылічвацца наступным чынам: плошчы, якія займаюць дамы, разьмешчаныя на тэрыторыі адной жылы-лёва-эксплоатацыйнай службі, будуть складзены, разълічана агульная сума падатку, а потым падзелена на колькасць кватэр. У сярэднім сума падатку на

кватру складзе ад 100 да 250 рублёў штогод.

Экстыльныя абдымкі

Урад зменіўшы на 20—40% старткі мытнай поштавіны на турецкі тэкстыль. Гэта крок у адказ на тое, што Анкара павысіла квоты на паставку беларускага тэкстылю ў 2,2—3,7 разу. Такім чынам, Беларусь мае права прадаць у Турцыю да 250 тон бавоўны, 1100 тон ільну, 50 тон воўны. Вялікую частку тэкстылю, імпартаванага з Турцыі ў Беларусь, будзе складаць вонратка.

Экскурсіі без сэргыфікату

Абавязковая сэргыфікацыя эккурсійных паслуг часова адменена. Сёлета мусіць праісніці абавязковую сэргыфікацыю ўсе турагрэтары, а налета — ўсе турагентствы (фірмы, якія прадаюць гатовыя туры). Плянавалася, што сёлета на права праводзіць прадпрымальнікаў будуть разычіваша гэтаксама спартрэбіцца сэргыфікат, але Нацыянальная крэдытная агенцтва па турызму вырышыла іншак: не падрыхтавана нарматыўная база.

Новыя паслабленыні прадпрымальнікам

Нацбанк прапанаваў камерцыйным банкам палегчыць працэдуру выдачы кредиту індывідуальным прадпрымальнікам. Будзе спрошчана працэдура афармлення кредиту ды скарочаны тэрмін выдачы грошай. Планавалася, што сёлета на права праводзіць прадпрымальнікаў будуть разычіваша гэтаксама, як і плашежадольнасць фізyczнай асобы, а вяртаць кредиты можна будзе гатоўкай у касу банку.

Новыя вагоны

Менскі мэтрапалітен

набудзе шэсць новых цягнікоў на \$12,8 млн. Кіраўніцтва мэтро замовіла па тры саставы мышчанскаму «Мэтравагонмашу» ды санкт-пецярбурскому «Вагонмашу». Новыя паязды будуть ездзіць па Аўтазаводскай лініі.

Без прэтэнзій

Падаткавікі адклікалі прэтэнзіі на \$13 млн да «Захад-Транснафтапрадукту». Дачынае прадпрыемства расейскай кампаніі «Транснафтапрадукт» падпала пад падазрэнне ў лютым, бо нібыта зымалася гаспадарчай дзеяльнасцю без

рэгістрацыі. Падатковая інспэкцыя Мазыра не паведамляе прычыны адклікання судовых пазоваў. Кіраўніцтва «Захад-Транснафтапрадукту» звязае, што пытанне было вырашана «на прынцыпах іншых узоруў».

АК, АФН, Инэрфакс

КУРСЫ ВАЛЮТ

на 21 красавіка:

- 1 амэрыканскі доляр — 2 152 рублі.
- 1 зўра — 2 806,32 рубля.
- 1 літавскі літ — 4 032,61.
- 1 літоўскі літ — 812,26.
- 1 польскі злоты — 673,31.
- 1 расейскі рубель — 77,62.
- 1 украінская гривна — 415,22.

Паводле Нацбанку

Здарилася ці здарыцца?

ААН асузділа ситуацію з правамі чалавека ў Беларусі. Прадстаўнік Беларусі ў Жэневе пакуе чамаданы.

РАМАН ЯКАҮЛЕЎСКІ

Галоўнай падзеяй для Беларусі на мінімальні тыхдні можна лічыць не маштабныя воінскія вучэльні беларускай арміі, а то, што Камісія ААН па правах чалавека на сваім пасяджэнні ў Жэневе прыняла рэзолюцыю, у якой яшчэ на год быў падоўжаны мандат спешпрадстаўніка гэтай арганізацыі ў Беларусі Адрыяна Севярына. У гэтай рэзолюцыі была выказана «заклопачанасць» у сувязі з датычнасцю вышэйшага кірауніцтва Беларусі да зынкенення трох прадстаўнікоў апазыцыі 1999 годзе і аднаго журналіста ў 2000.

У падтрымку гэтай рэзолюцыі, аўтарамі якой былі ЭЭ і ЗША, выказаліся 23 краіны. Непримімым скорыпразом для Менску стала тое, што сирод іх аказаўся Украіна. А тыя, хто прыгасаваў супраць, — Расея і Кітай — так і не змаглі прадухіліць прыніцце гэтага дакументу. 14 краін устрыйліліся ад галасавання.

Камісія ААН запатрабавала ад беларускіх уладаў дазволу на ўезд у Беларусь спешпрадстаўніку камісіі. Гэты прадстаўнік павінен узначальіць пойнамаштабнае рассяльедаванне адвольных арши-

таў, перасъедаваньня па палітычных матывах, катаваньня і іншых парушэнняў правоў чалавека, якія, на думку камісіі, за апошнія гады мелі месца. Але Адрыян Севярын па-ранейшаму будзе заставацца для фіціўнага Менску пизорнай нон-граты. А некалі ж, калі ён узначальваў працоўную группу па Беларусі Парламэнцкай асамблей АБСЭ і саму асамблію, з панам Севярынам асабістая гутарылі Лукашэнка, Латыша і некаторыя іншыя. Іны тады амбяркоўвалі ўмовы, пры якіх Беларусь перастае быць «ізгасем», і нават канкрэтныя тэрміны выканання гэтых умоў. Напрыклад, удасканлення Выбарчага кодэкса.

У дачыненіі да Севярина, кіраўніка Кансультатыўна-назіральнай групы АБСЭ ў Менску пасля Вікі і іншых узельнікамі працэсу быў ўжытая тактыка так званых «дэмакратычных калідораў». Гэта калі ў рабочынікам «пудрыліся мазгі» ў нефармальнай аблостаўніцы пры спрыяльных дэвераных асобах з «трэціга сектара». Помніцца, Лукашэнка ўсё-такі змог тады пераканаць Севярина і астатніх у Эўропе, што да выбараў-2001 нічога падпраўляць на заканадаўстве ня варта. Маўляў, по-тым... Важна было час выйграць. І вось

сёння паны Севярын, Вік ужо ў становішчы персан non-grata ў Беларусі. Яны беларускаму правіцелю больш не патрэбны. За гэтыя гады рэжым узмашчіў і гатавы да адкрытага супраціўлення і Захаду, і Усходу. Пра гэта сведчадзіць і паводзіны цяперашняга прадстаўніка Беларусі ў Жэневе, які ўжо пакуе чамаданы дадому. Каючыца кадравыя змены ў МЗС Беларусі.

Паводле слоў Пастаяннага прадстаўніка Беларусі ў Жэневе Сяргея Алейніка, Менск па-ранейшаму будзе ігнаваць статус спешпрадстаўніка Камісіі ААН па правах чалавека. Ён таксама адзначыў, што паколькі гэтая рэзолюцыя носіць неабязвіковы характар, дык і пыліца ён на паліцах архіву. І наагул, паводле слоў Алейніка, мэтай таго, што адбылося, з'яўляецца «апраўданне ўмішаныя ва ўнутраныя справы суверэннага дзяржавы».

Беларускі палітоляг Вячаслаў Пазняк адзначае, што сёлетняя трэцяя па ліку разалоўка на Беларусі носіць яшчэ больш жорсткі характар. Можна амаль напэўна чакаць, мяркую палітоляг, што восеньню аналогічная рэзолюцыя будзе ўнесена на разгляд Трэцяга камітэту Генэральнае Асамбліе ААН (сацыяльныя і гуманітар-

ныя пытанні ды пытанні культуры). Беларускі МЗС разыграе на тое, што, як і ў 2004 годзе, яе ўдасца зьніць з галасавання ў Генасамблі. Для гэтага, відаць, зноў будуть выкарыстаны працэдурныя механізмы, а таксама падтрымка дэлегацій Pacei і некаторых іншых дзяржаў. Аднак нават падобны зыход на ўстане схаваць факты дзялішага пагаршэнія сітуацыі з правамі і свабодамі ў краіне, праблемы з выкананнем міжнародных абязвіцельстваў у гэтай сферы, у прыватнасці, перад ААН і АБСЭ, а таксама звязаную з гэтым занепакоенасць міжнароднай супольнасці, што ўсё нарастает.

А тым часам у Жэневе чакаеца зьяўленні Сяргея Мартынова. Але як ў якасці кіраўніка беларускага МЗС. Як вядома, ужо на першы год ён працуе па контракце, як прыватная асоба, эксперты з адной з камісій ААН. У той самай, якай і прыняла такую жорсткую рэзолюцыю па Беларусі.

Высновы і рэкамэндацыі Адрыяна Севярина па сітуацыі з правамі чалавека ў Беларусі — **старонка 10**.

ХРОНІКА

Крычаўскірайаддзел міліцыі 12 красавіка адмовіў рэдактару незадрэстраванай газеты «Вольны горад» Сяргею Няроўнаму прызыгнучы, што судовай адказнасці за паклён і абрэзы намесыніцу старшыні райсавету Зінаіду Скачкову. Напярэдадні давыбараў у абласцет яна надрукавала артыкул, дзе цівердзіла, што Няроўны ідзе на выбары з падказкі «дэяцыўніку Смаля». Міліцыя пачыніла, што Скачкова выказала «свое меркаванне». Няроўны будзе скардзіцца ў прокуратуру.

Падчас раздачы незадрэстраванай газеты «Выбар» 12 красавіка ў Менску былі затрыманыя актыўісты незадрэстраванай арганізацыі «Зубр» Павал Бараноўскі, Васіль Жакаў, Ягор Краснік, Зыміц Папок, Аляксей Шыдлоўскі, Павал Юхневіч. У Магілёве ў гэты дзень затрымалі Максіма Дварэцкага.

Адміністрацыйная камісія Барысаўскага гарвыканкаму аштрафавала 12 красавіка актыўісту «Зубра» Васіля Габрыленку, Аляксандра Маўчанава, Міхаіла Старавойтава на 60 тыс. руб. кожнага за ўдзел у акцыі 31 красавіка ў падтрымку Міхаіла Марыніча.

Актыўісту «Маладага фронту» Паўлу Каранюху 12 красавіка пагражалі адличэннем з вузелні алімпійскага разэрзу за сіబроўства ў арганізацыі і ўдзел у несанкцыянаваных акцыях.

Суд Смаргонскага раёну 12 красавіка адмовіў у пазове падатковай інспіцыі да прападымаўшыні Куняўскай, якая займалася рэкламай і распаўсюдам нездэржанай «Местнай газеты».

Актыўістка Свабоднай прафсаюза з Барасціца Валінціна Лазарэнка 13 красавіка аштрафавалі на 20 базавых величын (510 тыс. руб.) — за арганізацыю несанкцыянаванага сходу ў час страйку прадпрымальнікаў. Лазарэнка цівердзіць, што яго запрасілі на сход.

Вярхоўны суд 13 красавіка пакінў у сіле пагрэджаныне, вынесенае АГП за регистрацыю філіяў у жылым фонде. Аднак суд вынес прыватнасць вызначэння на адресу Міністру за нямелым падтрымкоту дакумента і няласць пракураванія.

14 красавіка ў сіле было пакінута пагрэджаныне Партыі БНФ. Вярхоўны суд таксама вынес прыватнасць вызначэння на

адрас Міністру за парушэнне за-
канадаўства пры регістрацыі фі-
ліяў БНФ.

З падпрымальнікам Аляксанд-
рам Васільевім 13 красавіка ў ту-
рэмнай балыніцы сцурструйца кіраў-
нік Офісу АБСЭ ў Менску Эбергард Гайкен.

14 красавіка гарадзенскія ўлады адмовілі ініцыятыве грамадзкаму агдядынанію Polska Macierz Szkoły na Białorusi, што сабрала калі дзесяці тысяч подпісі за наданне адной з вуліц гораду імя Яна Пау-
ла II.

Журналістка «Народнай Волі» Вольга Класкоўская 14 красавіка падала заяву ў рэспубліканскую пракуратуру з просьбай даць пракуравую ацэнку выпадкам парушэння журналістікі правой міціянян-
тамі падчас вулічнай акцыі 25 сака-
віка ў Менску.

Адміністрацыйная камісія Нава-
полацкага гарвыканкаму 14 краса-

віка аштрафавала сябра ПБНФ Аляксея Трубіні на чатыры базавыя величыні (102 тыс. руб.): яго затрымалі ў Палацікім універытэце, калі ён прыйшоў павіншаваць з 25 Сакавіка рэжтара.

У дачыненіі да Аксаны Новікавай 14 красавіка ўправа міліцыі Койданаўскага раёну распачата крымінальная справа: яе вінаваціца ў спрабе атрымання падбровенага паштарту. Пры канцы 2004 г. у паштарнікі стале Савецкага раёну Менску ўпаказалі анкету на імя Ірыны Шынгаровай на атрыманыя паштарту. У анкете быў фатадзімак Новікавай.

Штрафам на 150 б. (3,825 млн. руб.) за пакару суд Кастрычніцкага раёну Менску 14 красавіка актыўіста АГП Аляксандра Бяспалага за спаса-
юці інфарматычных улётак пра Ген-
надзія Карпенку.

У Ваўкавыску 14 красавіка была спыненая галадоўка пратэсту так-

соўшыкаў і Мікалая Аўтуховіча, ра-
хунак фірмы «Ніка-Транс» разбля-
каваны.

15 красавіка Слонімскі раів-
канкам зьніў з уліку мясцовую філію БАЖ праз адсутнасць юр-
дычнага адреса.

Граф Аляксандар Прушынскі 15 красавіка аштрафаваны на 150 базавых величын (3,825 млн. руб.) за ўдзел у вулічнай акцыі 25 сакавіка.

Гарадзенская міліцыя 18 красавіка адмовілася завесьці крымі-
нальную справу паводле скары-
журналісткі газеты «Згоды» Алены
Андрэевай у дачыненіі да стар-
шыні і скаратрэху аруговага і
трох участковых выбарчых камі-
сіяў: падчас парыманікіх выбараў
журналісткі не пускалі на выбары
хця ўчасткі. Хоць скарыгі яна на-
правіла ў пракуратуру, адказ
прышоў з міліцыі: міліцэйская
праверка яна выявіла «крымінал-

на караных дзеяньняў» з боку
чальцоў камісіі.

Напярэдадні 19-й гадавіны ава-
рыі на Чарнобыльскай АЭС у Магі-
лёўскім дзяржархуальнім універытэце імя А. Куяшова сабры «незадрэ-
страванай арганізацыі «Зубр» на-
падавер судзьдзі Ларысе Філімоніхіні. Сацыялягі і праваабаронцы называюць
працоўны орган — Назіральная
Рада. Падчас працэсу падпрымальнікі РГА выказалі
недавер судзьдзі Ларысе Філімоніхіні, якія падчыниліся
напяўнуючай арганізацыі «НІССПД»
заміж РГА «НІССПД», быў
створаны пазастаўтны
працоўны орган — Назіральная
Рада. Падчас працэсу падпрымальнікі РГА выказалі
недавер судзьдзі Ларысе Філімоніхіні, якія падчыниліся
напяўнуючай арганізацыі «НІССПД», «за» наданье
А. Куяшэнка права
балітавацца на трэці тэрмін
выказаліся толькі 49%
выбарчай, а не 77%, як
паведаміў Цэнтрвыбаркам.

Падчас распасціду ў судзе «Вы-
бар» у Менску 17 красавіка затры-
манныя актыўісты «Зубра» наўчэн-
цы політэхнічнай гімназіі №6 не-
панаўлетнія Мікіта Шуцэнко і
Ілья Палонскі. 19 красавіка ды-
рэктар гімназіі Валеры Шмачынскі выкликаваў іх да сібе і пратанаваў
рыйтавацца да адлічэння. Нікога пад-
час акцыі не затрымалі.

Падчас распасціду газеты «Вы-
бар» у Менску 17 красавіка затры-
манныя актыўісты «Зубра» наўчэн-
цы політэхнічнай гімназіі №6 не-
панаўлетнія Мікіта Шуцэнко і
Ілья Палонскі. 19 красавіка ды-
рэктар гімназіі Валеры Шмачынскі выкликаваў іх да сібе і пратанаваў
рыйтавацца да адлічэння.

з усёй краіны

Усім у кіно

Ленінскія слова аб тым, што, «пакуль народ непісьменны, найважнейшым з усіх мастацтваў для нас ёсьць кіно і цырю», знойдзіліся актуальнімі ў Беларусі. Праўда, за савецкім часам, калі паўсюдна ганарыліся, што наш народ — самы чытаючы ды разумны ў съвеце, пачатак ды канец сказу адсякаліся. Астаттнія слова віслі на кумачы ледзь не над усімі экранамі гарадзкіх кінатэатраў ды вісковіх клубаў. Аднак і сёньня, прынамсі, што тычица Воршы, дзе німа ні тэатр, ні філірмонія, а заслужкы цырк з Адэсы забаўляе публіку дрэсіраванымі вожыкамі (узімку?!), кіно па-ранейшаму застаецца найважнейшым з мастацтваў.

Некалі пра горад жартавалі, што ў ім троны і адзін кінатэатар. Ціпер турмаў засталосі дзівё, а кінатэатар «Перамога» быў рэканструяваны нядыўна ў гарадзкі цэнтар культуры, дзе для аматараў кіно засталася адна зала. Ціпер сюды прымусова прыводзяць школьнікаў ды навучэнцаў ПТВ на праглід сучасных беларускіх фільмаў. Напярэдадні 60-годзьдзя Перамогі арганізатары ды выхавацелі навучальных установў атрымалі прадписаныне наконт абавязковага прагляду карціны «Вам — заданыне», адным з аўтараў сцэнару з'яўляецца сэнатар Мікалаі Чаргінец. Тым на менш, дырэктарка аршанскага кінапракату запоўніла гледачоў місцовага тэлебачання, што гэтая стужка значна лепшша за бліжэйшы «У жніўні 44-га...» Міхаіла Пташку. Чаго на зброй дзеля выканання фінансавага пляну ды ідеалагічнага загаду зверху.

Адпачынак ёсьць, культуры ніяма

Восемдзясят мільёнаў рублёў выдаткована сёлета на добраўпрадакаванье гарадзкога парку культуры і адпачынку ў Воршы. Рэканструкцыя парку, якому споўнілася ўжо 130 год, пачалася два гады таму. Ад колішняга парку «ў ангельскім стылі» засталася адзін вязіны дуб. Большую частку паркавай плошчы забрукавалі шэрэй бэтоннай пліткай. Асобныя ўчасткі ціпера нагадаюць пляцоўкі для пасадкі НЛА. Дэмантаваныя старыя дзіцячыя атракцыёны, на новыя баўляндзінка парку прадпрыемства «Арыён» грошаў ніяма.

Міктым, парк застаецца ўлюблёным месцам адпачынку моладзі. На жаль, культуры некаторым маладёнем не стае. Ладу́кі, на якія яны залазіць з ногамі, ужо не адночыні рамантаваліся. Пасля выхадных ды съяўтаў тут застаюцца цэлыя горы съмецця. Ніятульна адчувае сябе тут брацкая магіла ў цэнтры парку, у якой пахаваныя 112 савецкіх воінў, якія загінулі ў апошнюю вайну. Дарэчы, у быдлым сэзуіцкім

Прыпяць разылілася. Жанчына мые бляізну.

кляштары, да муроў якога падыходзіць парк, у 1941—1944 г. была турма для вясінапалонных, таму на прылеглай да парку тэрыторыі быў пахаваны тысячы ахвяр нацысцкага тэрору. Ёсьць меркаваны, што на ўсе яны быў потым перапахаваны. Але ціпер тут альпійская горкі.

Яўген Жарнасек, Ворша

Полацкі вундркінд

10-гадовая Вольга Сарока стала ліўрэзтай у намінацыі «Інструментальная музыка» на II Міжнародным фэстывалі-конкурсе «Адкрытая Эўропа», што днімі прыйшоў у Маскве. За перамогу ў такім прэстыжным конкурсе науначыні полацкай дзіцячай школы мастацтваў па клясе скрыпкі прыйшлося змагацца з музыкамі свету да 25 гадоў.

Аднак менавіта Вользе дастаўся дыплём за першое месца і прыз ліўрэзта. Журы, праслушаўшы конкурснае выступленне полацкіх дзіцячых школы мастацтваў па клясе скрыпкі, прызналі яе лаурэатамі. Вучні настаўніцы Людмілы Лагачавай, якія выкладае і ў Вольгі, некалькі дзясяткай разу заваявалі дыплёмы ліўрэзтаў на абласных, нацыянальных і міжнародных конкурсах скрыпачоў.

Васіль Кроква, Полацак

Карціны на продаж

Адзел культуры Крычаўскага раёўнікана каму абавязаў настаўніку мясцовай

мастацкай школы выставіць на продаж па 14 сваіх работ. Грошай выкладчыкам не заплатіць. Паколькі ў школе на стаўцы знаходзіцца 12 настаўнікаў, выходзіць, што ў найбліжэйшы час 168 мастиак твораў можна будзе прыдабаць у адмысловых магазініках-салёне, што размешчаны ў памішкані краізнаўчага музэю. Вырученыя грошы паступіць у распараежнік аддзела культуры. Апроч таго, настаўнікі мусіць штогод выстаўляць у краме па дзівзе новыя работы. «Ствараць пад прымусам немагчыма. Гэта брыдка», — заявіў адзін з настаўнікаў які, паводле старой беларускай традыцыі, пажадаў застацца інокнітам.

Пацёмкінскі дах на рамонт

На Крычаўскім палацы XVIII ст., пабудаваным фаварытам расейскай імпэратрыцы Кацярыны II князем Пацёмкінам, разабралі дах. Робіцца гэта ў рамках праграмы рэканструкцыі адзінага ў раёне помніка архітэктуры, што захаваўся да нашых дзён. На ўсю праграму сёлета выдзелена 400 млн руб.

Бянтэжкыць хіба наступная акалічнасць. За рэканструкцыю палацу, якім перад 1917 г. валодалі прадстаўнікі аднаго з найзаможнейшых родаў у Беларусі Гальскія, браліся не аднойні. І папярэдняй выслікі

ні да чога не прывялі. Штораз нестабільнае фінансаванне рэстаўрацыйных работ завяршалася кансервацый і далейшым заніпадам архітэктурнага помніка. Вось і ціпер праца відзесца марудна, і некалькі дзён ападкі бесьперашкодна трапляюць у залі, па якіх стагодзьдзе таму хадзілі мясцовыя магнаты.

Крычаў на парозе дэмаграфічнага выбуху

На Крычаўшчыне расыце колькасць новых шлюбоў і нараджальнасць. Паводле слоў начальніка ЗАГС Крычава Святланы Свадкоўской, у першым квартале падрацца шлюбам пажадалі 45 пар, за аналагічны пэрыяд 2004 году — 37 пар. С. Свадкоўская мяркуе, што рост шлюбоў звязаны з тым, што мінулы год быў высакосным, які, паводле народных прымет, неспрыяльны для стварэння сям'і.

Тым часам сёлета ў першым квартале нарадзілася 117 дзіцяці, тады як летася за студзень — сакавік — 85. Штодня ў расіне з'яўляецца на съвет у сярэднім па тры маленкія чалавечкі за дзень. Сярэдні век мачярок — 21—23 гады.

Андрэй Пархоменка, Крычаў

Мэцэнат Канаплёт

З ініцыятывы сыпкера па палаты прадстаўнікі аднаго з найзаможнейшых родаў у Беларусі Гальскія, браліся не аднойні. І папярэдняй выслікі

паэтаў. На старонках выданья будуць зьмешчаны творы трыццаці літаратаў. Гэта ўжо будзе трэція пазытчычная книга, да выдання якой спрычыніўся сп. Канаплёт. Зъмест першых дзівех складі верши круглянцаў і шклаўчан.

Базыль Лінівініч, Бялынічы

Вандалізм дабраўся да Круглага

У райцэнтрах адбываюцца першыя выпадкі вандалізму. Зламысьлікі скралі агароджу з «нержавеющей» з магіл і саладт, што загінуў пры выкананні вайсковага абарончага. Башкі, якія страцілі адзінага сына, у шоку. Міліцыя паабязала знайсці зладзею, а таксама выдзяліць старым металічныя трубы для рамонту агароджы.

Зінайдзія Мілешчанка, Круглае

Кнігі для чарнобыльскіх раёнаў

На Гомельшчыне скоры незарэгістраванай грамадзянскай ініцыятывы «Партнэрства» сабралі ў рамках акцыі «Дапаможам справай!» пад тысічу кніг для жыхароў раёнаў, паярпелых ад чарнобыльскай катастрофы. Найболыш кніг сабрана ў Гомелі. Светлагорску і Мазыру. Большаясць выданняў зъмешчаны прынеслы простиры людзі, частку падарыў Гомельскі ўніверсітэт імя Ф. Скарыны.

Раман Дзяржынскі, Гомель

А ў «Дзеяслове» ўсё добра, панове

Працяг са старонкі 2.

Гэта маладыя людзі зь іншай эрудыцыяй і ад самага пачатку — з сусім іншымі арыенцірамі.

«НН»: А ў чым гэта больш заўажаўшчыца — у прозе ці ў пазі?

БП: У прозе, хоць празайкаў меней (20—30%), так было заўсёды. Большасць пачынае з вершоў. У рурыцы «Дэбюто» у нас заўсёды канкурэнцыя сярод паэтак. З маладыя наватараду-пастаў хадеў бы наўзаць Цемрыка Вялета — менскага школьніка. З прозы можна згадаць ляўрэата прэміі «Залаты апостраф» Усевалада Сыцебураку.

«НН»: Наколькі сунада кола маладых творцоў, якія друкуюцца ў «Дзеяслове» і ў холдынговых выданнях? Старшыя пісьменнікі — Брыль, Гілевіч — ад супрацоўніцтва з холдынгам адмовіліся...

БП: Мы друкуем усіх незалежна ад палітычных і мастиакіх прыхільніцтваў. Нельга іх дзяліць на групоўкі. Хай маладыя пішуць, самі выбіраюць, дзе друкаўшчыца. У іх павінна быць магчымасць выбару.

Трэба ствараць беларускія школы

«НН»: За мяжой літаратарам дапамагаюць фонды, ёсьць розныя прэміі. У Беларусі засталася толькі адна Дзея-

жаўная літаратурная прэмія, а недзяржальная маюць сымбалічнае значэнне...

БП: Так, у Рэспублікі Польшчы, Швэціі дзяржава дапамагае літаратурна-мастаківіцкім выданням. А гэтыя выданні супернічаюць між сабой, каб атрымашь ад яе грант. На Захадзе разыграўся сістэма мэдзянацтва, а ў нас такіх людзей няма. Беларуская мова — і тымы больш літаратура — нібы знаходзіцца ў апазыцыі да ўлады ды аўтаматычна залишаецца ў апазыцыіяніі — у тым жа самым абывательскім разуменіні. І сёньня калі мэцэнаты дапамагаюць беларускім літаратарам выпусціць кніжку альбо даюць гроши на часопіс, выхадзіць, што яны працуяць супраць улады. Калі ў некіх звязвіцах жаданні гэта зрабішь і даць гроши на выпуск кнігі, заўтра да яго прыйдзе падатковая інспекцыя. І некаторыя з прадпрымальнікаў, якія спачуваюць беларушчыне, баяцца даваць гроши.

«НН»: Для каго ў такой сітуацыі піша літаратар — для неімітлікіх чытачоў пі для сябе?

БП: Ня буду казаць пра іншых: я заўсёды пісаў для сябе, не разлічваючы на тое, што творы будуть некалі відомыя ці папулярныя. І гэта нармальна. На Захадзе літаратары дайно ўжо не жывуюць з літаратуры. Зь яе там жыве толькі з дзясятак аўтараў — самых папулярных.

«НН»: Ці трэба ў такім разе нам маставая літаратура? Многія лічачы, што

маскульт абудзіць цікавасць да беларускай літаратуры. Але які даўно ў «ЛіМе» пастаў Наталья Капа заяўляла, што беларускай літаратуры треба прынцыпішыцца на масавага чытача.

БП: У нашай літаратуры ёсьць усе! Трэба ствараць беларускія школы, ВНУ і ствараць беларускага чытача. Не пісьменнік павінен арыентаваць чытача, а чытач — пісьменніка. У нас ёсьць масавая літаратура. Праўда, сёньня яна пішацца па-расейску для расейскага рынку. Трэба будзе — заўтра яны пераарыентуюцца і будзут пісаць тое самае для беларускіх чытачоў. Але пакуль у нас няма чытача на беларускай мове. Каб быў масавы чытач — трэба беларускія школы, ВНУ... Маленская Літва не камплексуе ад таго, што яна мае сваёй Марынінай: яна бярэ і перакладае Марыніну на літоўскую. У Літве ў кнігарнях практична няма кнігі не на літоўскай мове. Уся сусветная клясыка — па-літоўску, усе бестэрэлеры — па-літоўску. Мянно здзіўляе літоўская радыё: чую знаёмую расейскай гіті, але — па-літоўску! Ня ўжо гэта Кіркораў падаў на літоўску засыпаваў? Не, літовец! Але — дакладна падабраны голос пад кіркораўскі гіт, які гучыць сёньня на беларускіх FM-станцыях. Яго і ў Літве круцішь, але літоўцы перакладаць, іх сывіак прасыпаваў — і расейскія папсы гучыць у Літве па-літоўску. Тоё ж і з літаратурай...

«Дзеяслово» — часопіс гвоздоў

«НН»: Якія творы можна будзе ўбачыць у найбліжэйшым, 15-м, нумары?

БП: Многія звязвіца, пабачыўшы там зноў творы Васіля Быкова. Здавалася, цэлы год друкавалі яго спадчыну. Але гэтым разам будуць зъмешчаныя біографічныя запісы пісьменніка, зробленыя ім у 1993-м ад рукі. Сыштык засталіся ў Беларусі, і, калі аўтар пісаў «Доўгую дарогу дадому», гэтым запісамі не карыстаўся. Хоць яны ў нечым паўтараюць книгу, гэта самастойны твор.

Друкуем два інтэрвю. Першас — з Сяргеем Запрудзкім пра старую проблему: якім правапісам карыстацца — «тарашкевіцай» ці «наркамамайкой»? Гутарка дыскусійная ў рамках амбэркаўанія, прapanанага камісіяй па распрацоўцы варыянту клясычнага правапісу. Другая гутарка — з чэскай дысыдэнткай Пітрушкай Шустравай, якай парапоносава шысціцца ў Чэхаславакіі пасля 1968 г. з сёньняшнім беларускім і разважае на эму, ці варта супрацоўніцця інтэлігэнцыі з уладай.

З перакладнога стараемся даваць тое найлепшае, чаго сёньня бракуе беларускай літаратуры. Мы хадзілі б, каб аўтары былі больш сымпатичнымі ўтворчымі.

«НН»: Ці не занадта эклектычны замесц «Дзеяслова»?

БП: Мы прывыкли да нейкага падзелу: «Польмія» — для старэйшага пакаленія, «Мадалосць» — для сярэдняга, «Крыніца»

ДЗЕ ВАРТА БЫЦЬ

Вялікая выставка твораў выдатнага графіка XX ст. Яўгена Куліка адкрылася на сядзібе БНФ. Выставка называецца «Памяць». На фота: Але́с Мара́кін радуеца пасъмартнай выставе сябра. Усе ахвотныя запрашоўца на Варашэні, 8. Уваход вольны.

ДЫСКАГРАФІЯ

Аміна

«Аміна». Група «Мадара хард-блюз». (р) «Мадара хард-блюз», 2004

Другі альбом менскай групы, якая дэбютавала пад нейкім не зусім зразумелым лёзунгам «Настоящий русский блюз». «Мадара» сапраўды пару разоў наведала Росію, выступала на фэстывалі і ў клубах Уладзімір, Казан, Маскву, мела вельмі прыязныя прыёмы, асабліва ў Маскве, але расейскай групай так і не зрабілася. Музыкі даволі добра запатрабаваны ў Беларусі, часта выступаюць і зібираюць пару-тройку найбольш ударных гітой прадставіць на беларускай мове. Так што лёзунг той, відаць, варта лічыць састарэльм.

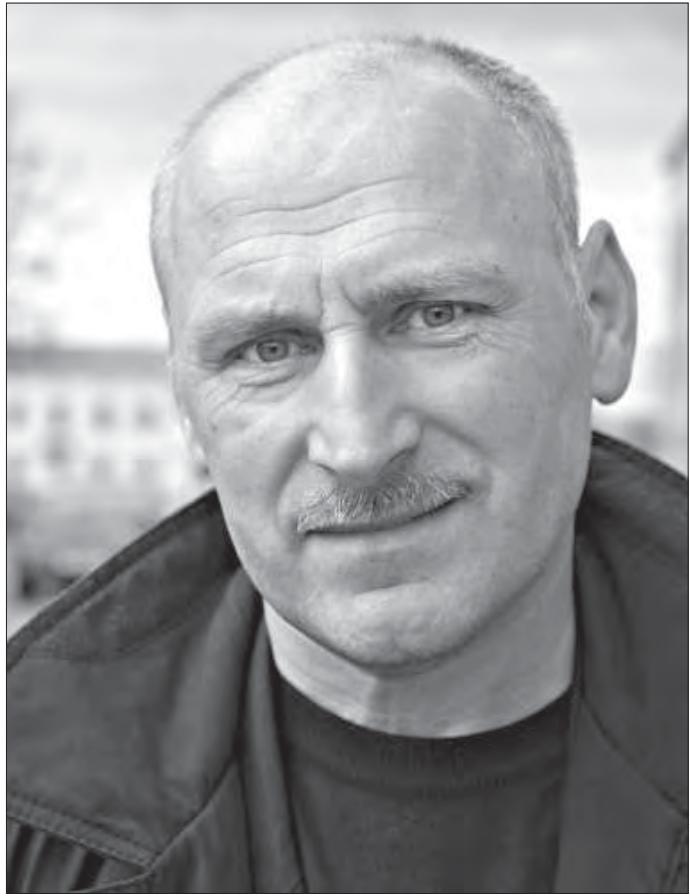
Што паказвае альбом «Аміна»? Па ханчыні ён большія мяккі ў параўнанні з дэбютным. Сярод безумоўных гітой — «Гуляй, душа», «Вампір», «Піва», «Я ахоўваю свой

спакой». З гледзішча мэлодыкі рэзэрв альбому больш разнастайны, а па стылістыцы — больш рыхлы. На жаль... Ціжка сказаць, што паўшыпала на гэта, але група крэху паўпрыбыла стылёвым мяжы, а таму ў альбоме сустракаюцца на толькі ўласна блозы, а хутчэй, і просты песьні, звязаныя з блозам толькі агульным атмасфэрой, гучанынем інструментэнта. Хоць, бясспрэчна, выконваюцца ўсе без вылюблэнных творы дасканала, адпрацавана даўшынгамі штрыпца.

Ни ведаю, наколькі гэта адпавядае палітыцы групы, поглядам яе лідэра Юр'я Міхайлава, але для стварэння падобных праграм не пашкоўдзіла час ад часу запрашваць на запіс асобных музыкантаў з іншых калектывau. Гэта пацырыла групу на блокавую палітуру, расквіціла ў рэзітуару. Цяпер сам Міхайлаў супрацоўнічае падчас запісу з Андрэем Плясанавым і, наколькі вядома, руціца ўласбіць нешта з легендай беларускай рок-музыки Вольгай Алінавай, чылі голас і дагэтуль можна лічыць узорам для пераймання.

Што да «Мадоры», дык у канцы траўня запіянаваны выступ групы на фэстывалі «Ноч блузу» ў Польшчы ў адным кантрэре са славутай брытанскай групай «Ten Years After».

Мадэрновы СЛУХАЧ

Барыс Пятровіч — рэдактар «Дзеяслоўва».

— для новага. Але, як аказаўся, у адных нумары могуць друкавацца Брыль, Гілевіч і Вішнёў. У нас можа быць разлістъчны твор і побач — постмадэрновы. Старэйши, можа, запісціца, чытаючы твор маладога аўтара, але пачытае свайго аднагодка і маладэйшага пісьменніка, што піша ў разлістъчнай манеры. Маладэйши будзе чытаць то, што яму падабаецца.

Калі мы рабілі «Польмія», ставілі зада-чу, каб у кожным нумары быў «гвоздь». Калі ў нумары ёсьць творы Быкава — гэта

«гвоздь», творы Брыля — «гвоздь», вершы Барадуліна — «гвоздь»... У «Дзеяслоўве» такіх «гваздóў» — з дзясятак. Нехта купіць часопіс, каб пачытаць новыя творы Брыля ці Нікіеўса, другі — дзея твораў Хадановіча або Вішнёў.

«НН»: Ці ёсьць ідэя выдаваць «Бібліятэчку «Дзеяслоўва»?

БП: Гэта наша мара зь першых нумароў! Але пакуль мы ня можам стаць на ногі так, каб дазволіць выдаваць яшчэ і книгі. Праўда, на ўзроўні дамовы ёсьць

з «Нэйра Дзюбэлю» два тыдні таму — канцэрт якіх таксама забаранілі.

Ігар Варашкевіч з жalem жартуе: «Можа, называць «Хронікамі доктара Вараша»?» Варынт з правядзеньнем канцэрту пад іншай назвай таксама разглядаўся. Была нават ідэя часовы вірніць ранейшую назуву групы — «Рокіс», аднак ужо кіраўніцтва клубу не пайшло на гэта. «Я іх выдатна разумею: рызыкаваць ім у такіх умовах не выпадае», — гаворыць П.Кашырн.

Хадзілі чуткі, што канцэрт 27-га будзе развязвітальным для «Крамы». Як высыветлілася, Варашкевіч плянаваў развязвітацца з старой праграмай і аўсяніццю новы этап у жыцці групы.

Падобна, што беларуская рок-музыка камусыці моцна замінае...

Сяргей Будкін

АНДРЭЙ ЛІНКЕВІЧ

проект: мы пачнём выдаваць «Бібліятэчку «Дзеяслоўва» сумесна з «Вострай брамай» Сяргея Дубаўча. Першая книга — зборнік Тацины Санач.

На маё пакаленіне трапіў няўдзячны час: у нас ёсьць саракагадовыя літаратары — аўтары адной кнігі! Летасць пайшоў з жыццю Алекс Асташонак: яго першыя і апошнія кніжкі выйшлі ў 1989 годзе за 15 гадоў даўнінай. Кніжка дзівнае — яе пісціўнік падыгрывалі пісціўнікам, але іншыя кніжкі прозы — у 1988 і 1989 годзе. 15 гадоў даўнінай, і гэта ў самым роскіце. У Андрэя Федэрэнкі апошнія кніга «Дарослай» прозы выйшла ў 1994 годзе (праўда, выдаваліся дзівчыні). І гэта пісьменнік, якому толькі сорак! Такіх прыкладаў вельмі шмат у нашай літаратуре.

Палітычна нецензурныя словаў

«НН»: Для рэдкалегіі «Дзеяслоўва» ёсьць іншыя ўнутраныя абмежаваныя выбары твораў: гэта мы друкуем, а гэта — не, бо гэта парнаграфія і г.д.?

БП: Мы не друкуем матэрыйлы шавіністычныя, чалавеканіявісцікія. Што чытчык парнаграфіі... Для пачатку трэба, каб такія творы звыліся ў літаратуры, тады іх можна будзе друкаваць альбо не друкаваць.

У №6 друкавалася апавяданыне В.Мудрова, дзе ўжываліся нецензурныя словаў — стала першай літара і шматкроп'е. За гэтага часопіс забаранілі прадаваць у кнігарнях «Белкнігі»: нібыта быў ліст ад ветэранаў. Але гэта агульнапрынятая норма ў літаратуре шматкроп'е. Дзіўна было пачуць такую прэтэнзію з боку «Белкнігі». Побач з «Дзеяслоўвам» на паліцах кнігарняў ляжалі кнігі Сарокіна, Ерафеевых (і Віктара, і Венядзікта), дзе ёсць гэтыя словаў друкуюцца без скаратоў, без кропак. І хіткі не забараняе. Мяркую, ліст ад тых цнатаўлівых «вэтэранаў» наўмысна быў прычынай. Тут чиста палітычна цэнзура. Г, хутчэй за ёсць, гэта албялося таму, што мы друкавалі пачуць Быкава.

Усе чакалі прымірэнчага кроку Лукашэнкі

«НН»: Ці не пагоршыцца становішча СБП пасылі таго, як яе кіраўнік А.Пашкевіч падпісаў зварот аргкамітэту руху «Воля народу» і як далей развівается ситуацыя вакол Дому літаратара?

БП: Напачатку экспкурс у гісторыю. Калі Пашкевіч у 2002-м абраў старшыню СБП, у інтарэсі ён казаў, што Саюз гатовы на пэўных умовах да супрацоўніцтва з уладай. З другога боку таксама быў дадзены сигнал: прэзыдэнт сказаў, што не пакрыўдзіць маладога старшыню і дапаможа.

Пісьменнікі страцілі Дом літаратара яшчэ да Пашкевіча і Пінскай — пры Зуёнку. У Расеі, Украіне ці Літве мaeмасць саюзаў пісьменнікаў засталася пры грамадzkіх арганізаціях. Сёння ў Расеі пісціў саюзаў пісьменнікаў, і ўсе маюць сваю мaeмасць і з дапамогай яе выжываюць у рынковых умовах. Ва ўкраінскага Саюзу пісьменнікаў, які ўвесь час быў у апазыцыі да ўлады і пры любой магчымасці кричаў «Кучму — гець!», ніхто мaeмасць не забіраў.

Увесе час ішла гаворка, што нам вернуцца мaeмасць ці ханія б адзін паверх. Усе чакалі прымірэнчага кроку з боку юлады. Зразумела, што ў будаўніцтва Дому літаратара ўкладзеныя ня толькі грошы дзяржавы, але і сродкі пісьменнікаў — Літфонду... Мэблі і ўвогуле начынне Дому, набытыя некалі на пісьменніцкія грошы, скарыстаўшыся новымі гаспадарамі і арандатарамі па сённяня. Значыць, калі не на ўвесь Дом, дык на яго частку СБП мае права! Аднак ніякіх кроек з боку юлады мы не дачакаліся. А праблемы тым часам нарасталі, як снэжны камяк, з восені 2002 года, калі ад нас запатрабавалі аплаціць арэнду памяшканняў. Гэтыя патрабаваныя паўтараючыя штогод. Даречы, Літфонд, які ўзначальвае сінтар Чаргінец, ужо высыляюць: загадалі вызваліць адзін з пакою...

«НН»: Чаго чакаюць у далейшым?

БП: Горш, чым ёсьць, ужо ня можа быць. Чаго яшчэ пісьменнікам і старшыні Саюзу баяцца? Што мы можам пакінуць гэты будынак? Дык мы і тук і на іншых правах. У кожны момант можуць прыйсці і гэтае памяшканне апіятацца, незалежна ад таго, ці ўзделнічаете Альс Пашкевіч у палітыцы, ці не. Як грамадзянін ён можа гэта рабіць. Дзе написана, што як пісьменнік (тым больш — як старшыня Саюзу!) ён не павінен узделнічыць у грамадзка-палітычным жыцці краіны? Гчаму ўлада павінна з гэтай прычыны перашкаджаць працы іншых сяброў арганізатаў?

Гутарыў Адам Воршыч

Вайна з беларускай рок-музыкай

Канцэрту «Крамы», заплянаванага на 27 красавіка, ня будзе. Яго забаранілі, як і канцэрт «Нэйра Дзюбэлю» трох тыдні таму.

На канцэрт 27-га «Крамы» ў менскім клубе «Рэактар» накладзена табу — пасылі папярэднія згады: арганізаторам імпрэзы адмовілі ўсе прывядзены. Упраўленыне культуры Менгарыканкаму на выдацца арганізаторам гастрольнага пасэвдання без тлумачэння прычыны. «Для мяне гэта не было нечаканае». Маральня да такой хады падзеі я быў падрыхтаваны», — пракамэнтаваў наўнікі Iгар Варашкевіч. Дырэктар групы Павал Кашырн кажа, што адбылася даволі дзіўная рэч, бо ён неаднаразова ўзгадніў пытаныне прывядзеным канцэрту з кіраўніцтвам клубу. Але засыцерагчыся не удалося: «Мы быццам пазразумеліся з «Рэактарам», нават эклізія ў мэтро звыліся...»

Уздзельнікі «Крамы» знаходзяцца цяпер у тым жа стане, што і музыкі

з «Нэйра Дзюбэлю» два тыдні таму — канцэрт якіх таксама забаранілі.

Ігар Варашкевіч з жalem жартуе: «Можа, называць «Хронікамі доктара Вараша»?» Варынт з правядзеньнем канцэрту пад іншай назвай таксама разглядаўся. Была нават ідэя часовы вірніць ранейшую назуву групы — «Рокіс», аднак ужо кіраўніцтва клубу не пайшло на гэта. «Я іх выдатна разумею: рызыкаваць ім у такіх умовах не выпадае», — гаворыць П.Кашырн.

Хадзілі чуткі, што канцэрт 27-га будзе развязвітальным для «Крамы». Як высыветлілася, Варашкевіч плянаваў развязвітацца з старой праграмай і аўсяніццю новы этап у жыцці групы.

Падобна, што беларуская рок-музыка камусыці моцна замінае...

СЪЦІСЛА

Гледачы — за беларускую песню

На I фестывалі аўтарскай песні ў Гомелі прыгледзілі сымпаты артыстам Вольга Казаніца з Віцебску. З восьмідзесяці бардаў на фестывалі пісьменнікі з беларускай песнёй сябравацца толькі яны ды Зыміцер Вінаградаў з Гомелем. Вядомых беларускамоўных аўтараў-выкананцаў (Шалкевіча, Камоцкага ці ханія б гамяльчанку Валіжыну Цірэпчанку) арганізаторы не запрасілі.

Беларускія дні ў Кракаве

У Кракаве 19—23 красавіка праходзяць Дні беларускай культуры. Сярод удзельнікоў — рэдактар часопісу «Arche» Валер Булгакаў, намеснік рэдактара «НН» Андрэй Скурко, аўтары «НН» Андрэй Хадановіч і Зыміцер Бартосік. Польскіх беларусаў прадстаўляюць Юрка Хмілеўскі (рэдактар «Часопісу»), Яўген Вапа (рэдактар газеты «Ніва»). Лексціно «Адкрываныя беларускай гісторыі» падрыхтаваў Алег Латышонак. Музыка рэпрэзентавана Вайцюшкевічым тутам («WZ-Orkiestra», гарадзенскім калектывам «Канкан», дутам «4 і 8»). Сучаснае кіно Беларусі ў праце Беларусі прадстаўляюць «Акупацыя. Містэрыя» Андрэя Кудзіненкі, «Партызанская школа», «Іагон за прафадай», «Чарнобыльцы» і «Апошні дыктатар Эўропы» Юры Каліны, «Дажынкі на-беларуску», «Графіці ѹ кроў» ды «Іканастас і музыка» Мікалая Ваўранюка, «Жывем на краі» Віктара Асльюка.

AB

Правы чалавека і нацыянальная съядомасьць

Праця газети

Тому для беларускага грамадзства характэрны высокая ступень залежнасці ад дзяржайшай дапамогі — адначасова — высокая ступень расколатасці.

Беларусь зазнае цікавасці з самаідэнтыфікацыяй. Нацыянальная самасъядомасьць насељніцтва па-ранейшаму размыта. Гэта перашпаджак як пайна-вартаснай інтэграцый беларускага дзяржавы ў сусветную супольнасць, так і станаўленню ўнутрыграамадзкіх мэханізмаў абароны дэмакраты. Разумечо, што людзі без выразнай нацыянальнай съядомасьці лёгка паддаюцца кантролю — як з-за межаў, так і знутры краіны — улады ствараюць усё больш перашкодай для развязвання беларускай мовы, традыцый і культуры.

Адпаведна, ігнараванне права чалавека ў Беларусі пачынаецца з адмайлення права на культурную (нацыянальную) адметнасць. Тому парадак сальней ёсьць съутыця, калі презыдэнт, які прэтэндуе на то, каб быць бацькам нацыі, пастаянна про-цідзеяйчыча ўмацаваніем нацыянальнай самасъядомасьці. Брак нацыянальнай самасъядомасьці робіць любую дзяржаву ўразливай для замежных упльваў, але для беларускага кіраўніцтва — гэта цалкам прымальнай і нават пажаданай звяза, бо яна адначасова тым самым прадухіляе палітычную актыўнасць грамадзян.

Відавочна, што павага да права чалавека ў Беларусі залежыць на толькі ад пазыцыі і палітычных прызырытстваў кіраўніка дзяржавы, але і ад характеристыкі спэцыфікі палітычнага рэжыму і грамадзкага ладу ў Беларусі. Каб павіялічыць роль право чалавека ў гэтай краіне, патрабуеца глыбокая рэформа палітычнай систэмы і карэнныя пераутварэнні ў грамадстве.

У залежнасці ад развязвашыя съутыці ў сувесці, геапалітычны кантэкст можа пазытыўна альбо негатыўна ўплываць на такія пераутварэнні. Цяпер, на думку Спэцыяльнага дакладчыка, міжнародная дыскусія па беларускім пытанні, як і заходы прадстаўнікоў міжнароднай супольнасці ў гэтым пытанні, не прыносяць плёну, не палішшаюць съутыці з правам чалавека. Захаванне статус-кво з правам чалавека ў Беларусь ўспрымаецца рознымі дзея-німы асобамі міжнароднай палітычнай сцэні як спосаб захавання геапалітычнага статус-кво. Пакуль Беларусь будзе разглядацца часткай шырэйшай геапалітычнай гульбы, міжнародная супольнасць будзе заставацца падзеленай, калі пытанне право чалавека ў Беларусь будзе трапляцца

парадак дня. Каб зъмяніць съутыцю з правам чалавека ў Беларусі да лепшага, неабходная салідарнасць міжнароднай супольнасці.

З улікам апісанага вышэй кан-тэксту, далейша пагаршэнне съутыцы з правам чалавека ў Беларусь выклікае заклапоча-насць міжнароднай супольнасці ня толькі з гуманітарных прычын, але і з прычын небясь-текі для стабільнасці ў сувесце.

Спэцыяльны дакладчык мір-куе, што насыпела патраба ў раз-ліцаўкі праграмы грамадзянскай адукацыі і інфармаваны ў сферы право чалавека на карысць шараговых грамадзян Беларусі. На жаль, такая праграма ня можа быць праведзена ў южыкі ў краіне, дзе грамадзянская ініцыя-тывы вельмі абмежаваныя, а

Людзі без выразнай нацыянальнай съядомасьці лёгка паддаюцца кантролю, таму ўлады ствараюць усё больш перашкодай для развязвашыя беларускай мовы, традыцый і культуры.

нальнімі ўрадавымі і няўрада-вымі арганізацыямі, а таксама прыватнымі донарамі, павінна разгарнуць широкую адукацыйную праграму для грамадзянскай супольнасці. Подобная праграма мае быць арыентавана перш-наперш на ўсталяванні і навучанні непалітычных NGO ў Беларусі, передусім на ляжальнym узроўні, спрыяючы тым са-мым разъясняцца грамадзянскай супольнасці ў беларускага духу супольнасці на нізкавым узроўні.

Адначасова міжнародная супольнасць павінна працягваць выслікі па перадачы неабходных мэтадаў, прадстаўлены тэхнічнай дамамогі і падтрымкі (у мадаральным, палітычным, фінансавым, інтэлектуальным і матэрыяльным аспектах) для беларускіх

функцыянавання круглага стала на тэрторыі Беларусі, яго трэба арганізаваць у суседній краіне при падтрымцы Камісіі і згодзе тэмтых ўладаў. (...)

Неабходна заклакіць Эўразія-віз, як і іншыя асноўныя эўрапейскія арганізацыі, праводзіць матываваны і защищаны палітыку ў дачыненіі да Беларусі, уключчыўшы ў якасці прыярытэта пытанніе абрэвіятурах чыноўнікі, якія ўсьведамляюць, што систэма, заснаваная на зак-

рытым і кантраліраваным грамадзтве і дзяржаве ўстане міжнароднай ізоляцыі, ня мае будучыні ў сэнснішнім дэмакратычным сувесце. Тому яны больш адкрытыя для дыялогу і больш падыхтаваныя да пазытыўных зъмененняў, таму варта паспраба-ваць захаваць контакты з гэткімі людзьмі. (...)

Спэцыяльны дакладчык лічыць, што міжнародная ізоляцыя Беларусі непажаданая як для ейнага народу, так і для будучыні право чалавека ў гэтай краіне ў пэрспектыве яе будучай інтэграцыі ў дэмакратычны сувесец. Аднак Спэцыяльны дакладчык перакананы, што санкцыі, уведзеныя міжнароднай супольнасцю супраць кіраўніку Беларусі, на дадзеным этапе ня павінны скосівацца. Іх варта пазбуйлічаць паступова, замяняючы на крокі ў адказ на палішэнне съутыцы з правам чалавека ў Беларусі. Тому мэтагодным падаещаць выкарыстаныне выразнай «стратэгіі аіэнні вынікаў», якая дазволіць міжнароднай супольнасці апрацоўваць дапаўненіе сваю палітыку да прагрэсу ў гэтай галіне і ў той жа часы ясна дасць зразумець беларускім уладам, якім будуть наступствы іх дзеяньняў.

Асноўнай мэтай міжнароднай супольнасці (як арганізатара, так і донараў) павінна стаць уз-масічнае эфектыўнасць палітыкі ў дачыненіі да захавання права чалавека ў Беларусі праз больш шырокасць ўзаемадзеяння і

NGO і дэмакратычных палітычных партый. Таксама неабходна забяспечыць прававую падтрымку абаронцам грамадзянскіх свабодаў і палітычнага дэмакраты, а таксама іх сем'ям перад рэпресіямі з боку дзяржавы.

Камісіі неабходна ініцыяваць прапрацоўку магчымасці для арганізаціі пастаяннага круглага

стала па правах чалавека ў Беларусі. Ён павінен быць беларускім форумам пад эгідай Камісіі і пры падтрымцы з яе боку. Круглы стол маг стаць пастаяннай асновай для дыялогу прадстаўнікоў беларускага грамадзянскай супольнасці, палітычных партый і дзяржавных структур. Сродкі пытанняў дыялогу — ацэнка съутыцы з правам чалавека ў Беларусі, а таксама вызначэнне шляхам дыскусій палітычных, адміністрацыйных і заканадаўчых сродкаў выпраўлення такіх парушэнняў.

Калі беларускія ўлады не падтрымлююць такіх ініцыятыв, то паводле дэмакратычных стандартоў і міжнародных працэдураў. Адначасова такія каналы могуць спрыяць членству ў фармаванні культурнай самаідэнтыфікацыі і нацыянальной самасъядомасьці беларускага народу.

Камісія, супольна з зацікаўле-

нымі памылкі ў судовых прысудах, што тычыць съяротнага пакарання, Спэцыяльны дакладчык пракамэндуе зъмікчыць прысуды ўсім асу-джанам да съяротнага пакарання, замяніўшы іх на турмэнна зыня-воленісце.

Апроч таго, Спэцыяльны дакладчык пра-пануе ўраду разгледзець матчы-масіцы ратыфікацыі Другога не-абавязковага пратаколу да Міжнароднай канвэнцыі грамадзянскіх і палітычных правоў (скасаваныне съяротнага пакарання), уключчыўшы гэты дакумент у нацыя-нальные заканадаўства. (...)

Пакуль ня будуть вырашаны пытанні датычныя практикі выка-нання съяротных пакаранняў у Беларусі, Спэцыяльны дакладчык пракамэн-дуе ўсім іншым урадам пазыбыць эспарціяй і экспатрэцыяй. Па-

з усіх старон

колькі ў выніку такої дэпартанцыі ці экстрадыціі асоба сутыкаеца з рызыкай сур'ёзная парушэння правоў чалавека, у тым ліку пагроз-зьяў съмротнага пакарання і катавання.

Рэкамэндаціі наконт зынкненняў палітычных дзеячаў

Спэцдакладчык прапануе ўраду аднавіць расыследаванне па спраўах зынкненняў сп. Захарані, Ганчара, Красоўскага і Завадзкага з дапамогай кваліфікованых і незалежных міжнародных крыміналных экспертаў, тым самым ставячы на міне: правядзенне незалежнага празрыстага расыследавання; пошук і прыцігненне да судовай адказнасці вінаватых, а таксама інфармаванне сём'яў пра лёш якіх свікіх свікі.

Спэцдакладчык заклікае таксама да неадкладнай выплаты адэкватнай і справядлівай кампенсацыі сём'ям зынкіх палітычных дзеячаў.

Рэкамэндаціі па катаўваннях, кепскім стаўленні, а таксама негуманні і незвычайніх відах пакаранняў

Спэцдакладчык прапануе ўраду запраціц Спэцдакладчыку па праблеме катаўванняў з мэтамі правядзення інсігнітнай візыту, і выкарыстацьмагчымасць для кансультатыў з ім па канкрэтных кроках, што могуць быць зроблены ў барацьбе з беспакаранасцю супрацоўнікаў праваахоўных органаў, а таксама па выкананні практикі выкарыстанні катаўванняў.

Спэцдакладчык прапануе ўраду стварыць (каі гэта мэтагод) то, ёу супрацоўніцтве з кваліфікованым экспертымі ў сферы грамадзянскай супольнасці) сетку цэнтру рэабілітатыўнасці катаўванняў, што павінны забясьпечваць ахвяраў юрыйчай, псыхалічнай і спэцыяльнай мэдычнай дапамогай.

Рэкамэндаціі па праблемах, звязаных з затрыманнямі

Стэцыяльны раін ўраду ў поўнай меры выкананец рэкамэндаціі Рабочай групы па самавольных затрыманнях, выказаныя па выніках яе візыту ў краіну ў жніўні 2004 г.

Рэкамэндаціі па незалежнасці суддзьдзяў і адвакатаў

Спэцдакладчык звязаўшася ўвагу ўраду на нормы Прынцыпаў незалежнасці систэмы правасуддзяства, што тычань захавання за суддзьдзём ягонае пасады, і раін за бясспечніц ажыццяўленіе ў поўнай меры гэтых нормаў, у адпаведнасці з міжнароднымі стандартамі.

Рэкамэндаціі па незалежнасці судоў і адвакатаў

Спэцдакладчык скасаваў дэкрэт прэзыдэнта №12 «Аб некаторых заходах па ўдасканаленіні прафесійнай дзейнасці юрыстаў і натарыюсаў у Рэспубліцы Беларусь» да дапасавання міжнародных законак, які рэгулюе прафесійную дзейнасць юрыстаў, з Асноўнымі прынцыпамі становішча адвакатаў, якія вымагаюць, а Ураду забясьпечыць, каб адвакаты «мелімагчымасць выконваць усе свае прафесійныя функцыі, не сутыкаючыся з запалохвальнем, перашкодамі, абразамі альбо неправамоцным умяшаннем» (параграф 16).

Рэкамэндаціі па свабодзе СМИ

Спэцдакладчык прапануе ўраду ліквідаваць усе формы адміністрацыйных, фінансавых і юрыдычных амежаванняў у дачыненіі да свабоды СМИ, якія суправадчы міжнароднымі стандартамі па галіне правоў чалавека. Неабходна спыніць практику адміністрацыйнага пераследу праз аказаны ўскоснага цікса цераз друкарскія фірмы і распаўсюд. Таксама неабходна пераглядзець систэму лицензіавання і рэгістрацыі, што дасыцьмагчымасць максимална забяспечыць распаўсюд незалежных электронных і друкаваных СМИ. У адпаведнасці з арт.33 Канстытуцыі Беларусі ўсе формы прастой і ўскоснай цензуры павінны быць сапраўды і ў поўнай меры ліквідаваны. Напады і пагрозы ў адрес журналаў павінны расыследавацца, а вінаватыя — прызначвацца да адказнасці з законам.

Рэкамэндаціі па свабоде сходаў

Спэцдакладчык прапануе ўраду ліквідаваць усе формы адміністрацыйных, фінансавых і юрыдычных амежаванняў на права асобаў і арганізацій, інсанільна ці ў супрацоўніцтве з іншымі, забяспечыць дэйсную абарону ў ўмовах пасадзе. Што ж, убачым, ці дамоўчыца спадары Рыдзікера (Аляксей II) са спадаром Ратынгерам (Бенедыктом XVI)...

Святонастаяць з пытаннях веры й маралі ёзэр Ратынгера ужо даказаў на практицы, калі ў 2002 г. падаў у адстаку ў сувязі з скандалам вакол сыватароў-пэадафілаў у Амэрыцы. Гэты факт у ягонай біографіі сведчыў пра то, што цяпер Ватыкан будзе куды больш пільнім і адрычным. Часы безагляднага даверу мінаюць.

Урэшце, а што чакалася ад папы? Так, цікава ўяўці баварца Ратынгера, які сядзіць у віваме індзейцамі або вітэшца з кентуру, што работі адкрыты для съвету Ян Павал. Так, гэта зусім іншы чалавек, чым Вайтэла. Можа быць, ён выглядае надта суворым і праз меру сур'ёзным. Але хіба ён поп-зорка, што мусіць падабацца ўсім? Пантыфік перадусім мусіць стація на варце пытанняў веры й каталіцкага маралі. Тым, каму цесна ў гэтых межах, вольнай ў сваім выбары.

Балазе, сёняння ніхто нікога ня паліць на вогнішчы. Нехта актыўна выступае за легалізацыю наркотыкаў і гомасексуальных шлюбў, іншыя — за съмротную кару і неабязважковасць съвятарства. Але гэта ёсцьмагчымасць сёняння толькі па-за межамі каталіцкага

спэцдакладчык рэкамэндуе правесці незалежны разгляд систэмы контрактаў, звязаўшася ўлагу на то, што змены ў юрыйчыні становішча працоўных, а таксама забесьпечыць практику месцам, звязаным з рэалізацыяй дадзенай реформы, не павінны быць выкарыстаны ў якасці сродку адміністрацыйнага пераследу і запалохвальня.

Рэкамэндаціі па палітычных правах

Спэцдакладчык заклікае ўрад Беларусі забяспечыць міжнародныя стандарты дэмакратычных выбараў у ходзе ўсіх будучых выбарчых прагрэдураў, а таксама неадкладна правесці расыследаванне ўсіх скарагаў аб фальшаванні падчас выбараў, якія былі працластуўненыя беларускім і міжнароднымі навіральнікамі ў часе правядзення ў кастрычніку 2004 г. выбараў і рэформандуму.

Стэцыяльны дакладчык пішадзе, што беларускія ўлады адмовіліся супрацоўнічаць зь ім.

Старое дрэва
доўга рыпіць

Працяга са старонкі 2.

«Мянне не засмучае тое, што Ян Павал II не наведаў Рассею», — заявіў у інтарвю італьянскай газэці *Corriere della Serra* расейскі патрыярх Аляксей II. Ён адно пашкадаваў, што не адбылася іхная персанальная сустрочча, якая мелася адбыцца ў аўстрыйскім Грацы ў 1997 г. Тады ў апошні момант РПЦ сарвала сплатканье, вылучыўшы ўльтыматум — хай найперш Ватыкан асуцдзіц празлітэзм і адрын практику ўніі з усходнімі цэрквамі. Маскоўскі патрыярхат спадзяеца, што гэта зробіць заступнік Яна Павала на съвятым пасадзе. Што ж, убачым, ці дамоўчыца спадары Рыдзікера (Аляксей II) са спадаром Ратынгерам (Бенедыктом XVI)...

Святонастаяць з пытаннях веры й маралі ёзэр Ратынгера ужо даказаў на практицы, калі ў 2002 г. падаў у адстаку ў сувязі з скандалам вакол сыватароў-пэадафілаў у Амэрыцы. Гэты факт у ягонай біографіі сведчыў пра то, што цяпер Ватыкан будзе куды больш пільнім і адрычным. Часы безагляднага даверу мінаюць.

Урэшце, а што чакалася ад папы?

Так, цікава ўяўці баварца Ратынгера, які сядзіць у віваме індзейцамі або вітэшца з кентуру, што работі адкрыты для съвету Ян Павал. Так, гэта зусім іншы чалавек, чым Вайтэла. Можа быць, ён выглядае надта суворым і праз меру сур'ёзным. Але хіба ён поп-зорка, што мусіць падабацца ўсім?

Пантыфік перадусім мусіць стація на варце пытанняў веры й каталіцкага маралі. Тым, каму цесна ў гэтых межах, вольнай ў сваім выбары.

Балазе, сёняння ніхто нікога ня паліць на вогнішчы. Нехта актыўна выступае за легалізацыю наркотыкаў і гомасексуальных шлюбў, іншыя — за съмротную кару і неабязважковасць съвятарства. Але гэта ёсцьмагчымасць сёняння толькі па-за межамі каталіцкага

царквы. Каі ж царква ўступіць у дыскусію па гэтых пытаннях — у чым тады сенс якістыту?

Новы папа выбраў сабе імя Бенедыкт. Дэвізам гэтага съвятога было «Ога et labora» («Маліся і працуй»). Наагул, гэта быў вельмі суворы і аскетычны съвяты, што праславіўшися шмат якімі цудамі. Праславіўся ён і сваімі змаганнемі з паганствам. Але перадусім ён заснаваў на гары Монг-Касіна, на месцы былога паганскасця съвятыні, кляштар, які вызначаўся надта суворымі рэгуламі. Сам Бенедыкт наўмаў, колькі каму спаць, есці й пісь. Але найперш працаваць да сънятага. Гэта ён перасыпрагаў: «Гультайства — вораг душы!»

Апошні папа, які прынёў такое імя, — Бенедыкт XV (Джакома дэлла К'еза), што занайу пасад Святога Пітра праз месцы пасыля пачатку Першай съвестнай війны, праславіўся як істотны змагар за мир. Ён быў здольны і гнуткі дыплямат, які здолеў рабіць шмат дзеля выратавання сопіннай тысячай людзей ад съмерці — палонных і ўсекачаў. Бенедыкт XV горача вітаў прагу народу да свабоды й незалежнасці.

Яшчэ пры ягоным жыцці ў Турцыі (!) мы быў паставлены помнік за ягоны гуманізм. Незадоўга да свайго съмерці ён заклікаў съвет выратаваць ад голаду

людства ў бальшавіцкай Рассеі. Вось такога сабе папярэдніка абраў ёзэр Ратынгера. Таму не-каректна бясконца паўтараць без двукосусу журналісткі ўзялікі «непрымірымы кансерватор». Ватыкан — не Беларусь, дзе адзін чалавек можа кіраўца ўсім, ад культуры да фінансаў. Гэта найскладанейшая і адлажданая машина. Ратынгера амаль увесь час пантыфікату Яна Павала II быў поруч з ім. Таму нікага канфлікту ці закалотаў у сярэдзіне такой глыбайшай арганізацыі не працаваць. Пагатоў мала будуць заўважныя змены ў каталіцкім касыціле ў Беларусі. Бео традыцыйна вельмі кансерваторыўны і гвалтоўна, праз пануючы ў Менску рэжым, ізальваны ад широкага съвєту. Адно, што можна працаваць — напісці напрэўна — гэта абвастрэньне адносін паміж касыцілем і ўладамі. Лукашэнка ўжо даў стары гэты кампаніі канфрантаціў ў сваім апошнім «пасланні».

Пагатоў мала будуць заўважныя змены ў каталіцкім касыціле ў Беларусі. Бео традыцыйна вельмі кансерваторыўны і гвалтоўна, праз пануючы ў Менску рэжым, ізальваны ад широкага съвєту. Адно, што можна працаваць — напісці напрэўна — гэта абвастрэньне адносін паміж касыцілем і ўладамі. Лукашэнка ўжо даў стары гэты кампаніі канфрантаціў ў сваім апошнім «пасланні».

Інагурацыйная імша новага папы рымскага Бенедыкта XVI пройдзе ў нядзелью, 24 красавіка раніцай на плошчы Святога Пітра.

СЪЦІСЛА

Ніязаў хоча сысьці

Пажыцьцёвым прэзыдэнт Түркмэнстану Салармурат Ніязаў заявіў, што ў 2009 годзе забірае падаць у адстаку. Пра гэта ён заявіў у сераду на сустэрчы са старшынём АБСЭ Дзмітрыем Рунзлем, які звязаўся пасэдзку па Цэнтральнай Азіі. Ніязаў запэчытаваў міністра замежных спраў Славеніі, што праз чатыры гады на краіне будуть праведзены выбары, аднак сам ён вылучыча на будзе: «Грамалства падрхтавана да таго, каб зрабіць крок насустрч павевам часу». Ніязаў кіруе сваімі краінай

фактычна цягам дваццаці год — каля ў 1985 г. стаў першим сакратаром ЦК кампарты рэспублікі. Потым ён стаў прэзыдэнтам незалежнай краіны і некалькі разоў падаў жаданне паўнамоцтвы. Цяпер надумаў сыходзіць, каі, вядома, «дзазволіць» Народны сход, што мae прайсці ў восень.

АГ

Рэстытуцыя па-швэдзку

Швэдзкі ўрад даў загад усім этнаграфічным, гістарычным і мэдзынацкім музэям краіны тэрмінова правесці інвентарызацыю з мэтай

росшуку ўсіх чарапоў і шкілетаў, што належалі працластуўнікам народу Азіі, Афрыкі і Паўднёвой Амэрыкі. Усё, што знайдзецца, задарма перададзе ў краіны паходжання. Робіцца гэта ў мэтах ліквідацыі гістарычных вынікаў расізму. Год таму па просьбe ўраду Аўстраліі Швэція перадала шкілеты абарыгенаў, а музей нарвскага Осла на запыт дэпутатаў народу сламі павітаў ім чарапы іх правадыроў XVII—XVIII ст.

Кар. «НН» у Швэціі Андрэй Катлярчук паводле «Svenska Dagbladet»

Працэс ёсьць

Працяг са старонкі 3.

ЧУКОГ НІЕЛ

Гэтае ўдакладненне было не выпадковым: на канфэрэнцы звязаўся кандыдат-неспадзіванка. Юрый з Менску Мікалай Бусынок раздаваў дэлегатам раздрукоўкі з сваёй аўтабіографіяй і скагай на тое, што яму так і не дала права выказацца.

Уладзімер Колас, прысутны на канфэрэнцы, таксама напрасіў грамаду дазволіць яму выступіць, хоць ён і не падпісаў заяўку на ўдзел у працэдуры выбараў адзінага кандыдата. Абсалютна большасцю (толькі два чалавекі ўстрымліліся) дэлегаты такі дзвол далі. Праўда, Коласа не ўключылі ў агульны спыс вы-

ступоўцаў, таму ён мусіў прамаўляць першым.

АНТ, пакіньце залю

Дарма тэлеапаратары СТВ ды АНТ наладжвалі сваю тэхніку: 31 голасам супраць 21 дэлегаты напрасілі іх пакінучь залю. Таму прамовы Коласа яны так і не пачули.

Вылучэнец ад Рады інтэлігэнцій кізаў, што пранавананы мадэль адутора кандыдатаў недасканала, таму ён і не падпісаў заяўку на ўдзел. На ягоную думку, электратар слаба падтрымівася партыі, таму кандыдатам павінна быць кампрамісная фігура. «У мяне ёсьць плян перамогі. Ён разычаны на асымэтрычных

нечаканых хады», — зінгрыгаваў слухачоў Колас.

Трымаючы ў руцэ гадзіннік (рэгістэр выступу — да 5 хвілінай), Сяргей Калікін казаў пра патрэбу яднацца, у tym ліку і на гэтай канфэрэнцыі, падтрымавы ўсе вартыя кандыдатуры.

Мілінкевіч развязаў пра патрэбу абудзіць людзей, прапанаўшы ім вырашэнне наддённых сацыяльных проблемаў — адпаведную праграму ягоная каманда ўжо падрыхтавала.

Анатоль Лябедзька заклікаў дэлегатуў працаўцаў, «улічваючыя тое, што нам трэба рыхтавацца да вуліцы». Паводле лідэра АГП, трэба даць яснае пасланнне актывістам, у якіх «ад аднаго

чытацьня «Народнай Волі» і іншых газетаў кругам ідзе галаўа, бо кожны дзень штосьці аб'ядноўваеца да клануеца». Ён таксама заклікаў дэлегатаў галаўацца віцэ-стадху.

Ён танчыць, а я граю

Калі прамаўляў Станіслаў Шушкевіч, у памяці ўсплываў напаў забыты голас, які часцяком гучаў з «радыёкропкі» ў 1990-я. Моцы голасу былы сыпікер не згубіў, і абрывічную яго на Коласа. «Гаварыць, што бяз партыі можна дамагчыся зменаў, гэта абсурд!» — адрезаў Станіслаў Шушкевіч. «А што да заходаў, у мене будуть заходы не асымэтрычныя, а ўрыстычныя!»

Нарэшце, надышла часра прамаўляць Мікалаю Бусыноку, якога дэлегаты таксама пагадзіліся выслушахаць. Гаварыў упэўнена, па-беларуску. «Калі ён грае на гармоніку і танчыць, то я

Юры Дракахруст: «Паўстаюць не галодныя, паўстаюць сътыя, якіх не пакармілі адзін дзень»

Чым больш кажуць пра патрэбу вылучэння ад апазыцыі, тым менш пэўнасць ў тым, што ён зьявіца сёлета. Чаго нам чакаць ад выбарчай кампаніі-2006? На пытанні карэспандэнта «НН» адказвае палітоляг, у мінульм эксперт зачыненага Нацыянальнага інстытуту сацыяльных і палітычных дасьледаванняў Юры Дракахруст.

«НН»: Ці спраўджваеасца спрарыўніцтва ў выбарчай кампаніі-2006? Што паказваюць рэгіональныя канфэрэнцыі домакратычных сілаў?

ЮР: Дракахруст: Мы бачым некалькі праектаў, як супольныя, так і індывідуальныя. Працэдура вылучэння «адзінага» аб'яднала даўле на ўсіх сур'ёзных патэнційных кандыдатаў. Ніхто з тых кандыдатаў ня мае відавочнай перавагі, у tym ліку новыя людзі — Мілінкевіч і Казулін. Часу да выбараў засталося мала. Але ж пакуль гром ня грымне, наш палітык не перагажаеца.

«НН»: Аднак іх «раскрыгута» яшчэ не набралы абароты...

ЮР: Мы ўвесе час натураным чынам парайонуем нашу ситуацыю з украінскай. Віктар Юшчанка стаў лідэрам усіх рэйтынгаў яшчэ ў 2000 г. Рэйтынг Юшчанкі стаў аўтактычным фактам, з якім апазыцыя была вымушаная лічыцца. І таму ўсе начало працаў на Юшчанку, у tym ліку людзі, якія асабісты да яго стваліліся на нада добра. Што тычыцца беларускай сътыці, дык чаму той, у каго 9,5% падтрымкі, мусіць саступаць таму, у каго 10%? Есць і псыхалагічны чыннік — мала хто верыць у перамогу. Ніводзін палітык не адчуваў прыліву энэргіі ад народу. А раз так, то чаму хтось будзе адкладаць свае амбітны ўбок і камускі саступаць?

«НН»: Як Вы можаце паруць съяннянюю сътуацию з той, якая была напярэдадні выбараў-2001?

ЮР: Над намі вісіць дамоклядаў меч досьведу 2001 г. Менавіта ён і спарадзіў сучасны мэханізм абраўнія адзінага кандыдата, да якога многія не жадаюць даўчацца. У 2001 г. спыніліся на самай кампраміснай асобе — Ганчарыку, але ён выявіўся кандыдатам з мінімальнай драйвам. Многія кажуць пра тое, што лідар, здолыў пірамагічы, мусіць арганізаваць беларускі Майдан. Але з іншага боку, той, хто гэта можа зрабіць, адштурхнё ад сябе знач-

далучыцца да СГА ў бліжэйшыя гады. Паўстаюць не галодныя, паўстаюць сътыя, якіх не пакармілі адзін дзень. Пэўнай пагрозай для ўлады можа быць тое, што беларускі народ съты. Людзі прыстасаваліся неяк, але эканамічны ўдар з-за межаў краіны можа быць сапраўдным шокам. Палітычны трэнд можа зламацца.

«НН»: Паводле дасьледаванняў зачыненага НІСЭПД, значная колькасць людзей гатавая прагаласавацца не за Лукашэнку, а за альтэрнатывнага яму «моцнага кандыдата». У той самы час, агульна вядомыя на сёйняшні дзень прайдзяць А.Лукашэнку ў панулюніасці. Ці ня кажа гэта пра тое, што поспех можа мець толькі лідар, не звязаны з палітыкай?

ЮР: Гэты чалавек ўсё роўна стане палітыкам. Юшчанка быў банкірам, а потым у сілу абстравінай яго прызначылі прэм'ер-міністрам. Ён стаў палітыкам нават не падчас прэм'ерства, ён стаў палітыкам нават пасля сваёй адстаўкі. Чыгір, Марыніч — яны таксама былі чыноўнікамі, а зрабіліся палітыкамі. Можна нара��аць на абрыйду тусоўку партыі-чакаць, чакаць прыходу чалавекі звонку, але... Ну, прыдзе, і стане ён такім самым. Гэта не залатыя ключы, якім можна будзе адчыніць усе замкі.

«НН»: Ці не маглі бы Вы зрабіць прагноз таго, што будзе адбывацца ў 2006 г.?

ЮР: Калі сътуацыя будзе

БЕЛАРУССКАЯ ДЕЛОВАЯ ГАЗЕТА

пусцілася. Ён ня выканаў той функцыі, якую яму надаваў Паўлоўскі, далёка ня самы гарачы прыхільнік беларускай незалежнасці, але чалавек, які мысліць рацыянальным катэгорыямі. Было бы пазытыўна, каб гэты, умёна кажучы, «сценар Пайлоўскага» адбыўся ў Беларусі ў 2006 г. Калі б шляхам гэйхікі прападураў быў вылучаны адзіны кандыдат, хай бы ён нават на месці поспеху, беларускай апазыцыі стала б кансалідаванай, гэты чалавек нафату зрабіўся б тварам беларускай апазыцыі для свету. Шырака таксама здолеў зрабіцца прэзыдэнтам Францыі на ў першага разу.

«НН»: Апошні падзеі — закрыцьцё НІСЭПД, піск на незалежную прэсу — гэта чарговае ўзурпаванне марской паверхні і цунамі, якое да 2006 г. накрыле ўсю незалежную грамадзянскую супольнасць?

ЮР: Думаю, гэта тэндэнцыя даўняя. Чэлкісцкая лёгкія. Яны глядзяць на досьвід Югаславіі, Украіны. Там таксама здавалася, што НДА ды газеты ні на што не ўпілвали. Але потым, у 2011 г., мы будзем узгадаваць досьвід 2001 і 2006 годоў. Памінаце, як герой фільму «Нялоўныя місціціў» рабіў бомбу: то замала пораху пакладзе, то зашмат. Мы таксама вядзём пошуки формулы.

«НН»: А ці мела шанец на поспех формула-2001?

ЮР: У 2001 г. Глеб Паўлоўскі сказаў, што Крэмль чакаў такіх вынікаў, але ж і зрабіў яшчэ адну выніову. Крэмль даведаўся, з кім, акрамя Лукашэнкі, у Беларусі можна размайціца прадпрыемствам. Крэмль чакаў яшчэ аднаго з гэтых вынікаў. Ён трапіць у кепскую сътуацыю. Зніччынне незалежнай інфраструктуры з мэтай пазнегануць зъмену гэтыя зъмены наядварот прысьпешыць.

Гутарыў
Алесь Кудрыцкі

прэзыдэнт-2006

граю на гітары ды съпяло», — пазыцьнянаваў сябе кандыдат у адносінах да гаранта канстытуцыі. Мікалай Бусынок апавідаў пра свой жыццёвых шлях, людзі слухалі, нехта ўсміхаўся, хтосьці спрабаваў яго перапыніць. «Я выступаю, як хачу», — адрэзаш ён і завяршыў прэзэнтацию наступнай самахарактарыстыкай: «неўласталюбівы, няпомслівы, з добрым чу́ствам гумару».

Асымэтрычны Колас

Але сапраўды задушна ў залі зрабілася тады, калі паўсталі пытанніе пра то, каго ўключчаць у сілісты ў бюлетэні для галаставання. Бусынок піречаньню супраць таго, каб падпісаць заяўку на ўдзел, ня меў, у адрозненіе ад Коласа. Калі таму працавалі пастаўіў свой подпіс пад заяўкай, ён сказаў, што пакуль устрымасцца ад гэтага. «З чым вы нязгодны?» — горача

пытаўся Станіслаў Шушкевіч. «Кандыдат павінен дашь клятву!» — пераконваў Коласа Віктар Івашкевіч з БНФ.

Аляксандар Дабравольскі з АГП таксама казаў пра то, што прэтэндант на лідэрства мусіць узяць на сібе пэўныя забаванні. Урэзце, пратакольны нноанс дазволіў абісці гэтае наёмка пытанніе: прагаласавалі не за тое, ці ўноціць прозвішча Коласа ў сілі, а за зацверджэнне сілісты з пяці прозвішчай (Шушкевіч, Каліакін, Мілінкевіч, Лябедзька ды Бусынок). Дэлегаты прарапонаваў падтрымалі пераважнай большасцю. Неўзабаве Колас сышоў.

За ўсіх і нікога

Менская канфэрэнцыя задала тон іншым сходам апазыцыйных актыўісту. І канфэрэнцыя ў Берасці 16 красавіка, і канфэрэнцыя Менскай вобласці 17 красавіка праходзілі пад знакам гала-

савання «за ўсіх». Праўда, бесрасыцкія актыўісты адмовілі ў падтрымцы С.Шушкевічу. А ў Менскай — прайграў А.Мілінкевічу.

Адзінай праблемай на менскай абласной канфэрэнцыі была прарапанова ПВНФ вызначыцца з тое, што правядзення Нацыянальнага Кангрэсу. Урэзце гэтае пытанніе вырашылі ўгугле не разглядзяць.

А што каюць нізвавыя дэлегаты? Ларыса Насановіч, старшыня клубу грамадзкіх ініцыятываў Салігорску, абвяргае думку пра тое, што ў горадзе солевых шахтавых усі атрымліваюць вялікія гроши ды не цікавіцца палітыкай. «Эта неправильная думка. Але шахцёры стаўці простае пытанніе: што вы зрабілі за 10 год? Выніку няма. Значыцца, працуе іх так, як трэба. Адзінае іх патрабаванне: «Хlopцы — каб усё чесна, і рабіце спрабу».

Алесь Кудрыцкі

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА АПАЗЫЦЫ

Адчужэнне ад палітыкаў

Па тэлебачаньні падлічаюць пераможнікі лічбы народнай гаспадаркі. У гэты ж час рады «Свабода» агучвае лічбы галаставання на найкай абласной канфэрэнцыі за адзінага кандыдата ад аўтаданнай апазыцыі. Адсotкі, адсotкі, адсotкі...

І там, і там называныя лічбы ня звязаныя з рачайсцасцю, з сапраўдным станам рошчы, ня маюць пад сабою асновы. Гучыць пуста, як і большасць слоў беларускай палітыкі. Зрэшты, тыя слова таксама небеларускі.

Пужае тэндэнцыя, на якую сучасныя апазыцыйныя лідэры не звяртаюць увагі. Зымнаешаць выкарыстаныне беларускай мовы ў афіціёсе. Адзін з прыкладаў — новая акцызная маркі, пра якія шмат пісала недзіржжаўная прэса. Але нікто не адзначаў, што напісаны на іх ужо «Піво». Новыя бліянki друкуюцца спрэс на другой дзяржаўнай мове. Новыя шыльды і надпісы таксама

збольшага расейскія. У Баранавічах сёлета першы раз за шмат год расьцяжкі над плошчай началі пісаць такія: «С Новым 2005 годом!», «С Днём Перамогі!»

Некалькі год таму за чаркай мы з сябрамі прыйшлі да выясновы, што, калі б прэзыдэнт не прынішў беларускай мовы ды не забараніў «Пагон» і бел-чырвона-белага сцягта, сёння за ім пайшли бы большасць нацыяналістаў. Бо што трэба яшчэ беларускаму патрэбую? Што сагре душу і сэрца? Незалежнасць і так мадеща з кожным годам існаванья Беларусі. А жыла б мова і сымбалі, дык Лукашэнка ціперака, пасля гэтакіх канфліктў з Расеяй, пайштуй бы зусім у іншым сцягле.

На сённяня няма ў нас арганізацыі ці партыі, якая бы бараніла беларусаў. Сапраўдных беларусаў. Беларуская мова, як адна з асноўных ідей на пачатку адраджэння, што прыцягнула значныя людзкія ресурсы, цяпер туліеца недзе

ззаду, адсунутая, каб не замінала. Наша палітыка робіцца амаль цалкам расейскамоўнай. Прыходзяць новыя асобы, якія на мову прости не зъвіртаюць увагі. Дэйнасць Таварыства беларускай мовы незадўжайна тады, дзе яго сібры займаюцца толькі палітыкай. На русіфікацыю ніхто з вілікіх палітыкаў не зъвіртае увагі.

Знамёны нацыяналіст расказаў цікавую гісторыю. Ни так даўно ён зъвіртаўся па неімікі пытанні да аднаго чыноўніка. У прыватнай размове той прызнаўся, што падтрымліваў ўсі нацыянальнае, што на супраць выкарыстаня беларускай мовы. Раней, калі была мягчымясць, заўсёды рабіў заходы ў кірунку пашырэння мовы. Але сёння ён баіцца пра відзе ініцыятыву, баіцца з сваёю пасаду. «Чаму ніхто з ваших тэбээмачаўці ці фронтаўцаў ня зъверненца да нас з афіцыйным лістом і

не запатрабуе? Маўчице бы пні. Мы б дапамаглі, але ж апошнія гады вы маўчице!» Дарэчы, шмат такіх чыноўнікаў, сутыкнуўшыся з беларускамоўнымі, усяляк іх падтрымліваюць.

Пасля выбарчага ціску і рэпрэсій простыя людзі адыхаюць ад палітыкі, бо, паводле іх слоў, туды руцца адны «былы», шмат хто з якіх нават двух слоў зъвіртаць на можа па-беларуску. Шарафовыя апазыцыйнікі адчуюць, што іх зноўку выкарыстаюць, а пасля забудуцца. Беларусь ужо нікуды ня зънікне, кажуць яны. Час паклапаціца пра сібе. Тыя людзі згодны займацца грамадзкай дзеянасцю по пашырэнні беларускай мовы, прыводзячы прыклад вядомай у Захадней Беларусі ТБШ.

Трэба азірніцца і вярнуць у першыя шэрагі мову і сымболіку. Бяз гэтага не адолець адчужэння нацыянальнае палітыкі.

Руслан Равікі,
Баранавічы

Мугабэ зноў перамог

Зымбабвэ і прэзыдэнт Мугабэ знаходзяцца ў чорным сіліце Захаду. Але кіраўнік краіны ўпэўнена тримаецца ля ўлады. На апошніх парлямэнцікіх выбарах яго партыя — Зымбабвійскі афрыканскі нацыянальны саюз (ЗАНУ) — чарговы раз атрымала перамогу. Захад не прызнаў выбараў справядлівымі. Але пазыцыя Захаду мала хвалю ўлады Зымбабвэ.

25 гадоў таму зьнікла апошніяя брытанская калёнія ў Афрыцы — Паўднёвая Радзізі. 18 красавіка 1980 г. на сусветных мапах з'явілася дзяржава Зымбабвэ. Аднак незалежная дзяржава праішла шлях ад дэмакратыі да аднаособнай дыктатуры, шмат у чым падобной да беларускай. Няnavісць да Захаду і ўсіх, хто «не такі, як астатнія», ліжыць у яснове.

Прэзыдэнт Робэрт Мугабэ — найперш афрыканскімі. Сёньня часта можна пачуць памылковое съцверджэнне, што афрыканскія калёніі быў памылкай. Маў-

ляў, лепей бы белыя засталіся ды наувчылі тубыльцамі лепш кіраўніцтва краінай. Але калінізаторы рыхтавалі найперш слуг, іх наўвака была накіравана на адчужэнне вучняў ад усяго роднага. І Радзізі — яксьвінна прыклад.

Нават назыву краіне далі ў гонар

здаваўніка — брытанца Сэсілія Родса. А старажытная афрыканскія

цывлізацыя «Вілікія Зымбабвэ»,

што натхніла Хагарда на

напісанье «Капальня ў цары Салімана», была абвешчана стварэннем фінікійці. Выходзіла,

што белыя чалавекі заўсёды быў і

павінен быць гаспадаром краіны.

У другай палове XX ст. у краіне не разгарнулася барацьба за вызваленіне, якую ўз начальніку Мугабэ. Барацьба скончылася ўтварэннем у 1980 г. дзяржавы Зымбабвэ. Дзіва што зымбабвійцы галасуюць за чалавека, зъякім зъвіртаюць вяртаныне іх радзімі незалежнасці і гісторычнага.

Іншая рэч, што Мугабэ належыць да адыхаючага пакалення афрыканскіх палітыкў, што склалася пад моцным уплывам ізлій марксізму і радыкальнага чорнага нацыяналізму. Апазыцыі Дэмакратычны рух за пе-

льнасць кіраўніцтва да традыцыйных культутаў. Нарэшце, усе разумеюць, што за «ніярвиль» галасаваныя можна пазбавіцца матрэзынай дапамогі.

Тому вынікі парлямэнцікіх выбараў аказаліся прадказальными. ЗАНУ атрымала 78 дэпутацікіх мандату, апазыцыя — 41. Гэта ўжо ніяма, бо не дае Мугабэ мягчымясць мяніць канстытуцыю. Якім шляхом ён пойдзе?

Ёсьць два шляхи. Першы — «кастраўскі», калі рэвалюцыйнікі не сходзяць на пэнсію. Але тут на ўладу могуць спакусіцца маладзейшыя паплечнікі — а тады ўжо літасці не чакай. Другі шлях — «піначэтавскі»: прызначаныя заслуг, пажыццёвай недатыкальнасці ды іншыя льготы. Але статус пажыццёвай недатыкальнасці яшчэ ні пра што не гаворыць. Аўгуста Піначэт пасыль паразы на рэфэрэндуме таксама выбіў сабе пажыццёвай недатыкальнасці. Што, прагаўда, не ўратаваў яго ад судовага пераследу ў Еўропе.

Вацлаў Шаблінскі

Тэст пройдзены!

І як раней людзі жылі? Здавалі выпускныя экзамены за курс сярэдняй школы толькі раз у жыцці — па скончэнні 11-й клясы. З уступнымі іспытамі было прасьцей — падавай дакументы ў яку-небудзь установу і здавай на здароўе. Цяпер пабываць у шкуры выпускніка — і заадно абітурыента — стала яшчэ лягчай. Дастаткова зарэгістрацаца для ўдзелу ў цэнтралізаваным тэставаньні — і наперад.

Стыльрэдактар «НН» Сяргей Петрыкевіч адправіўся здаць тэст з беларускай мовы.

Спартовы інтэрс

Той, хто хоча апчадзіць капейку, можа дачакацца лета і прайсцы і гэту працэдуру бясплатна. Але калі вам захочацца акунуща ў прыемна хвалюючы працэс праверкі ўласных ведаў яшчэ ўвесну, за кожны «сэнс» прыйдзеца выкасьці 19 900 руб. Затое ў вас будзе яшчэ другі шанец, а гэта, як кажуць, дарагога варта — калі вы, вядома, сапраўды сабраўся некуды пааступаць.

Я, напрыклад, нікуды пааступаць пакуль не сабраўся (другая вышэйшая, дай нават і сярэдняя спцыяльная, адукцыя ў нас, на жаль, не бісплатная), але ў сёлетнім цэнтралізаваным тэставаньні вырышылі ў пайдэльниччыцу. Матыў? Па-першае, цікава сама працэдура — у наш час мы, гуманітары, здавамі працэдуру вуснага экзамена. Штукі неблагая, калі наасабычацца, халіву на ёй добра лавіць можна, але ў першы раз (пры паустылінні) — стрэмна. Тэставаньне ў гэтым пляне — реч куды спакайнейшай.

Па-другое, цікава ж праверыць, узвороні сваіх ведаў! Колык іх там засталося пасыль трохгадове працы ў «Нашай Ніве»? Як гэта стасуецца з патрабаванымі, што прад'яўлююцца да сучасных выпускнікоў і абітурыентаў? Ці ўдасца хоць якіх балашу сем набраць?..

Па-трэцяе, такое «экспрымэнтальнае» тэставанье можа быць карысна на будучыні. А раптам не ціпер, дык у чацвер усё ж надумаю куды пааступаць? Так хоць буде ведаць, як яно і што.

Гульня на чужой тэрыторыі

Застаўалася толькі выбраць, што здаваць і дзе. Наконт «што» доўга не вагаўся — родную беларускую мову. Трэба выбраць дзе.

Вялікі розныці да праходзіць тэставанье, няма: заданні адноўковыя і ўмовы праходзення стандартныя. Ніякі трэтыгрыяльныя абмежаваныя таксама няма: можна дзеяць экзотыкі ехаць хоць у які БарДУ. Я аддаў перавагу «альма-матэр» — БДПУ імя М. Танка. Усё-такі родныя сынені. Але дулю з макам. За два звычайныя месцы тады да тэставанья па беларускай мове (назначана на 17 красавіка) месцаў там не засталося. Як, эротыкі, і на большасць іншых предметаў — толькі замежных мовы і хімія. Што ж, падзяліліся наш універсітэтамі сродкі абітурыентаў, і ня толькі, відань, менчукой — цэнтар, блізка ад вакзалу...

Замест месцаў вісёй нумар тэлефона для даведак (237-06-67). Праз колькі дзен я па гэтым тэлефоне павінны. Кансультантамі дали выключна вычарпальну, прычым супрацоўніца, пачуўшы мене, адразу перайшла на прыем-

ную, вельмі пісменную беларускую мову. Аказаўся, што засталіся мне на выбар трэція стадыя ВНУ — МДЛУ, БДЭУ і БДУР. Я пайшоў у апошні.

Пяцікратны фэйс-кантроль

Рэгістрацыя на добраахвотнае (платнае) тэставанье завяршылаца за три дні, які здэшаваўся за шэсць. Летася, чуў краем вуха, на этапе рэгістрацыі абітурыенты сутыкаўся з немалымі проблемамі — у зчэрзах даводзілася стаяць па пайды. Сёлета ж усё як съед: ні ў БДПУ, ні ў БДУР і ні ў БДЭУ: ніякіх натоўпаў не зауважыў.

Для рэгістрацыі вам спатрэбяцца дзве речы — паштарт (у каго няма, пасвячаныя аб нараджэнні) і квітанцыя з банку або апліке паслуг Рэспубліканскага інстытуту кантролю ведаў (тыя самыя 19 900). Пры рэгістрацыі даюць запоўніць анкету, дзе трэба, сядро іншага, указаць апошнюю навучальную установу, якую заканчылы, і год заканчыні. Але ніякага дакументальнага пачвярдження гэтаму не патрабуецца.

З анкетай вы запаўняце і ўласны пропуск на тэставанье. Анкету ў вас забіраюць, а пропуск аддаюць. Зь ім а таксама з паштартам і жайгонаўтамі з пайды на сям тэст. Але ўсіць паштарт куды важней, чым пропуск. Бяз пропуска вас на тэставанье пусцяць — кантроль за тым, каб асоба тэставанага адпавядзала асобе таго, каму выдаць срэтыфікат, вельмі жорсткі. Правяраюць ваш паштарт разоў піць, прычым уважваюць яго на фатографію. Так што арганізаць тэст, как за вас здаў тэст нехта іншы, дужа цяжка.

Мабільны біч

І вось настае гэты дзень — наядзеля (можа быць і субота). Пачатак ад 11-й, але звязанія просіць да 10.30, а лепш, як і скажу, і яшчэ раней. Бо трэба будзе адстаяць некалькі зчэрг: перад корпусам навучальнай установы, потым яшчэ і ў гардзёроб. У аўдыторыю, апрош дакументаў, можна браць толькі ручку. Яна павінна быць гелевай ці каліярнай і аваізковая з чорным чарнілам. Справа ў тым, што правяраць тэст будзе ЭВМ, а ёй трэба, каб была вытрымана зададзеная кантраснасць сымбаліяў і фону.

Нумар аўдыторыі трэба паглядзець яшчэ на ўваходзе ў навучальны корпус — там вывешваныя прызначаныя тэставаных. Рэзьмеркаванье па аўдыторыях адбываецца паводле алфавіту. Перад тым як заходзіць у аўдыторыю, наведайце прыбліжна — у часе тэставанняня яи пусыцца. І правільна — каму трэба, каб ама-

тари халівы карыстайліся гэтай адмазкай для сваіх цёмных спраў.

Перад тым як запусціць у аўдыторыю, усіх паглядзяць паштарт, потым, калі вони падыдзеце да стала арганізатару, зноў паглядзяць паштарт, правярваць па сыпце. Калі ўсё ў парадку, прапануюць піць... не бліget, а панерку з указаннем месца ў аўдыторыі. Усе рады ў аўдыторыях пранумараўваюць, як і месцы ў радзе, — амаль як у кінатэатры. На панерку будзе напісаны накшталт «13/5» — 13-ты рад, 5-е месца. Менавіта тая камбінацыя міністасці дасталася. Пляваць, што трынаццате, паколькі я матэрыяліст і на веру ў дурнія забабоны, але трохі нязручна — самы канец аўдыторыі.

Галоўны біч арганізатару тэставанья — мабільнік. У памятцы ў пропуску, чорным па белому (нават тлустым) напісаны, што тэлефоны ў аўдыторыях праносіць строга забаронена. Але ж якісць? Я таксама, як і прыкра, не паслухаваць інструкцыі і ўсіць з сабой мабільнык. Здаваць яго ў гардзёроб не хапеася, а ісці на тэставанье без мабільника не выпадала — на рэшту дня ў мяне меліся гранды-энія пляны.

Калі перад уваходам у аўдыторыю запыталіся, ці няма з сабой мабільніка, я склусці, што няма. Але арганізаторы не супакоіліся. Перад пачаткам тэставанья яны зрабілі адмысловае папярэджанне: калі ў вас выявіцца нават выключаны мабільник і на будзе ніякі прымет, што вы збираліся выкарыстоўваць яго для падману РІВК, вас усё роўна адхіліць ад дадзенага ўдзелу ў тэставанні. Пазыбенуць такі пагрозы

вельмі проста — дастаткова зараз жа здаць мабільнік на захаваныя экзаменатарам. Прапанава падаўся мне дастаткова прывабнай, і я першы з аўдыторыі вырашыў яе скрыстаць. Сыледам за мной пачягнуўся і астатні. Іх аказаўся наядзів пімат. Спатачку экзаменатарка, якая ўзяла на сібе клопат пра нашы мабільнік, прымыла іх дастаткова лагодна, але потым пачала аж стагнаць, злавацца і скрыдзіцца на ўпартасць абітурыентаў: ніякож так цяжка выкананаць.

Антыканстытуцыйны вялінтарызм

У 11.07 усім раздадзілі блянкі адказаў, і пад кіруніцтвам экзаменатаркі на ўпартасць мы ўзяліся западзіць рэгістрацыйную частку. У сё бобра, толькі неўразуменны выклікі падаўся на паштарткаў гэтага аваізковага на расейскай мове. Нейкі проста антыканстытуцыйны вялінтарызм.

Затым, пильна сочычы да адпаведнікаў варыянтаў, абітурыентам раздадзілі аркупны з заданнямі, засякі час (11.30) — і пайпілабегі 11.00 хвілін, адведзеныя на выкананыя сарака заданні. З 32 з іх належала да групы А (у іх трэба выбраць правільныя адказы з прапанаваных), а восям — да групы В (тут трэба пісаць адказы словамі ў клетачках).

Пры выкананні тэсту трэба сачыць, што ня толькі з правільнасцю адказаў, але і за карэктнасцю афармлення. Правяраць вас будзе праграма, якая на біліце штучным інтэлектам, а таму, хутчай за ўсё, не зразуме адказу, калі вы зробіце штотысці на так. Навак калі гэты адказ будзе правільны па сутнасці. Таму пастаянна на трэба турбавацца пра почырк — пісці друкаваныя літарамі згодна з вызначаным узорам, паддзенім уверсіе блінка адказаў. Добра, што будзе, убачыўшы заданнія дастатковага стаўбіц крыжыкі!

Выкананье ўсіх заданні ўзяла

ніяло ў мяне гадзіну зь лішкам. Тым часам некалькі чалавек ужо пасыпелі здаць свае адказы.

З аўдыторыі, здаўшы адказ, так проста на выйсці — у вас зноў правераць паштарт. А раптам за час тэставанья вы там здолелі неяк падмініцца? Даварай, але правярай!

Ці складаны быў тэст? Жыць можна. Хоць некалькі заданні выклікалі сумненін і ваганын. Вось гэтыя моманты:

1) у слове **памянуты** націск на другім пісанні складзе? Аказаўся, усё-такі на другім, як я і падумаў, што несумненна пішыць;

2) ці ўтвораны дзеяслоу **асадзіць** прыстасаванча-суфікальным спосабам, ці, можа, нейкім іншым?.. Пасправуйце высьветліці самі, а які канчатковы і не разабраўся, бо апанавала ляютна;

3) **стыль** ці **стылы** (форма рэскл. адз. л.)? У мяне былі падзрэны, што паводле афіцыйнага правапісу ўсё ў **стыль**... і яны аказаўся цілкам няслыханымі;

4) **пачас** пісаць разам ці асоба? А хто іх ведае, піць, як правіла, разам, але ў значэнні прыназоўніка строгага адназначнасці і адзінай думкі мовазнаўцу, здацца, імя.

Словам, памылак піць у мяне цілкам малго быць, а магчыма, і больш — ад тых речай лепши не заражаны. Паколькі да таго ж невядома, якую вагу будзе мець кожная памылка (гэта залежыць і ад складанысці канкрэтнага задання), то прадказаць канчатковую аценку не бяруся. Што будзе, убачыўшы правады тэстіліні — менавіта праз такі тэрмін выдаюць сартыфікат.

Эксперымент завершаны, і вынікі я аціняю станоўчы: здаўшы тэставаны міністасці спадабалася. Удалая ўсё-такі прыдумка. Але вось цікава — а колькі балоў можна зарадзіцца з падманы. Паколькі дзякуючы аўдыторыі, якую вагу будзе мець кожная памылка (гэта залежыць і ад складанысці канкрэтнага задання), то падмана здацца тэсту ацінкі не сячэш, а будзе звычайна адказы выключна мэтадам тыку?..

Студэнткі тым часам праходзяць іншыя тэсты: фінал міжуніверсітэцкага конкурсу грацы «Каралева Вясны-2005», які ладзіўся ў КЗ «Менск» 13 красавіка. З нагоды 60-годзіннія Перамогі традыцыйны выхад у купальніках замянілі фатасэсіяй удзельніц у гімнасцёрках. Перамагла Юлія Чарнашэй зь Беларускага юніверсітэту культуры.

Беларускі сълед Леонарда

Род Нямцэвічай сабраў у сваім маентку пад Берасьцем унікальную калекцыю дакументаў, карцін, прадметаў. У 1915 годзе, перад прыходам немцаў, гружены гэтым скарбам абоў рушыў у эвакуацыю і... растварыўся. Зынкі ўнікальны альбом акварэлі і малюнкаў з працамі Леонарда да Вінчы й Антоніса ван Дэйка. Сълед страчаных скарбаў прасачыў краязнавец **Анатоль Гладышчук**.

Леонарда ў Скоках

Апошні, хто працаўаў у архівах Нямцэвічай і бачыў яхную масцяцкую калекцыю, быў даследчык сямейных архіўў Аляксандар Краўчар. У 1913 г. ён паспел да пачатку вайны выдаць у Варшаве І Кракаве кнігу «Крохі мінулага».

Працуячы ў скокаўскім маентку, даследчык быў аблежаваны ў часе, таго асноўную ўвагу ўзліў аўтографамі славутых тагачасных дзеячаў культуры й палітыкай ды альбому акварэлі і малюнкаў, сабраных Юльянам Урсынам Нямцэвічам Краўчар пібы меў нікайе прадчуванье — ён зрабіў некалькі фотарэпроекты. У альбоме былі зменшчаны і партрэт нямецкай мастачкі, прадстаўніцы клясыцызму Ангелікі Каўфман (1741—1807), і арыгінальны малюнак славутага аўстрыйца Ягана Баптыста Лямпі (1751—1830), і, магчыма, адзіны ў съвеце партрэт паэта Дзіянісія Княжніна, аўтарартрэт выбітнага віленчука Яна Рустэма.

Гвозд альбому — буйны плян пажылога мужчыны руки Антоніса Ван Дэйка і эскіз Леонарда да Вінчы. Геніальны італьянец пастаянна распрацоўваў наватарскія мэтады падрыхтоўчага малюнку — вынікі назірананій у перадачы мімікі твару, звязвятачыся нават да грэцеску. Магчыма, адзін з тых эскізіў і трапіў у калекцыю Нямцэвічу.

Ёсьць у альбоме і рэпродукцыя акварэлі невядомага аўтара канца XVIII ст. — гэта адзіны вядомы малюнак, які дае прастроўае ўзурпаванне пра пабудаваную Марцэлем Урсынам Нямцэвічам у Скоках сядзібу. Гэты маентак адлюстраваны яшчэ за вежамі-алькежамі па баках, якія потым перабудавалі ягоны ўнук. На плянідліні пляне — галіндзкі мыс. Ад яго засталіся адно валуны і алец з ліпамі, што мэтадчайна звязчыла барбарамі-сучаснікамі.

Адлюстраваны на акварэлі касціл зініччай двойчы. Спачатку зімой 1939 г. чывронаармейцы зруйнавалі фамільную скрыпту — «саціяльная небісцічны аўтаг». Пры канцы 1950-х быў зініччаны й сам касціл. Малады хлопец, што «спрычыніўся» да разбурэння, сарваўся з ягоны вежы, але здолеў прабегчы ў смыротнай агоні три кілямёtry да найбліжэйшай тэлефона. Гаспадарыў калгас дащэнту разабраў црглу на каробкі, а ў крыце зрабілі сковішча для яблык. Вяскоўкі аднесліся да быльх гаспадароў па-людзку. Парэшткі Нямцэвічу былі ашчадна перапахаваны за касцілам.

Фатальная эвакуацыя

У другі палове XIX — пачатку XX ст. Скокамі кіраваў Ян Цітус і Ян Урсын Нямцэвіч. Ян Цітус — маршалак гарадзенскай

**МАЛЮНАК ЛЕАНДРА
ДА ВІНЧЫ з калекцыі
Нямцэвічай. Зараз
месца яго знаходжання
невядомае.**

шылехты й тайны дарацца ў Расейскай імперыі — заклаў у маентку адзін з першых конезаводаў у імпэрыі. Ягоны сын Ян Урсын атрымаў выдатную сельскагаспадарчую адукцыю ў Бэльгіі і працягнуў справу бацькі. На пачатку ХХ ст. у Скоках налічвалася пад тыцьцемі стакавых кабылін ангельскай пароды. Жарабіты прадаваліся загадзя, яшчэ да нараджэння, на 2300 рублёў. «Мармур» на ўсерасейскіх скачках узяў галубы прыз — 40 тыс. рублёў.

Берасьцкая Аркадзія кутка скончылася. Улетку 1915 г. кайзэрскія войскі началі наступ на Ўсходнім фронце. Нішчы на павініне было застацца ворагу. Расейскіе войска адступілі, зыніччыла фарты Брэст-Літоўскай крэпасці, а разам з ім ўсё, што магло прайдзца ворагу. Перадавыя нямецкія часці, што ўшаілі ў горад, жахнулі: супульнае мора агню, цішыня, блізкасць да чыгункі,

побач Белавесская пушча, дзе ладзіліся паляваны. Гэта быў старадрукі културны пан, казаў С.У.Нямцэвіч. Перад эвакуацыяй са Скокамі увесені 1918 г. ён загадаў адпушкы гаспадароў, каб вярнуць маентак у поўны захаванасць. Але ўладальнікі быў далёка ад Беларусі, а гаспадары засцяліся кайзэрскімі салдатамі, цалкам разгрబішы маентак. Паводле сведчанняў відавочцаў, падчас працысткі аднаго з комінаў напатрілі на замураваную мяталичную скрыню. Што было ў скрыні, так і застанецца яшчэ адной таемніцай Скокаўскага палацу.

Знойдзены скарб

Чаму мэймансць маентку паехала пад Калугу, адказаць адназначна складна, так разымкаюцца агромністкі плыні бежанці з нашых краёў. Там, на Калузе, у час пасылярэвалоцьнага бязладзідзя, у 1918 годзе быў створаны фонды Губэрскіх музэйў, куды й трапілі эвакуяваны І канфіскаваныя капітойнасці. Частка карцін трапіла ў губэрскі музей Калугі, які ў 1922 г. перадаў 23 карціны Гістарычнаму музею. Праз некалькі гадоў па просьбе ўраду БССР плян партрэта перадаў ў Гарадзенскі гісторыка-краязнанічы музэй. Пра гэта ў 1999 г. у беларускім зборніку «Віартанне» напісаў Васіль Пушко, супрацоўнік музею ў Калузе. У 1930 годзе з невядомыя прычынамі вялікая частка карцін з гэтага сэтысу была выклочана з фонду, частка партретаў па просьбе беларускага ўраду трапіла ў Гарадзенскі музей. Партрэт Марцэлія Нямцэвічай з скокаўскай сядзібы, які вісіў у абедзеннай залі, дагэтуль упрыгожвае музэй Калугі...

Так расцярнуўшыся скарбы, якія мусілі па належці Беларусі.

У 1989 г. гарадзенскім памежнікам быў знойдзены скарб.

Адзін з нашчадкаў, Вітольд Нямцэвіч, зрабіў высьнову, што сярэбраныя будаві й кубкі адносіліся да былой скокаўскай калекцыі. Паводле сведчанняў Станіслава Ўрсына Нямцэвіча, у маентку Цыцерніка на Гарадзенчыні былі закапаныя два срэбныя кубкі, адзін з якіх з манітрамі быў падораны ягонасту брату Ежы, а сярэбраны будаві — Андрэю У.Нямцэвічу (1640), стольнику віцебскаму.

Нептні з нямцэвіцкай спадчынай трапіла ў Польшчу, большасць беззвратна зьнікла. Няма ніякіх звестак і пра альбом акварэлі ды малюнкаў.

Скокі-2015

Былы маентак Нямцэвічай Скокі маглі бы стаць адным з упрыгажэнняў Берасця. Гэтаму спрыяе не толькі малаячайшая рака Лясная з прыгожымі паплавамі, але і захаваны стары гасцініц.

Давайце памарым... Стары гасцінінец выводзіць цібэ да найбуйнейшага ў Беларусі поля для голфу — улюбёнае забавы беларускай сярэдняй класы. Гасцініц упраеца ў старажытную цагляную калёну святога Рафала, побудованую Марцэлем Нямцэвічам калі драўлянага дому з лістоўніцы, дзе нарадзіўся ў вырас ягоны старэйшы сын Юльян.

Ахвотны трапіць у адноўлены Скокаўскі палац столкы, што даводзіцца запісівамі загадзя. У былы «скарбніцы» разымсяцілася невялікая бібліятэка з сучасным абсталіяваннем, у якой стала атабарыліся студэнты берасьцейскіх стацічных ВНУ, што працуе над дыплёмнымі працамі. Пакой Юльяна Урсына Нямцэвіча ператварыў ў мэмарыяльнае памішканье, але час ад часу там ладзіцца прыёмы для замежных гасціц і ўрачыстасць цырымоніі. Арандаўца пакой таксама варта загадзя.

У колішнім падвальным памішканьні, што нагадвае рыцарскую залю, разымсяцілася рэстарацыя, у мене якой выключна стравы стараджытнай беларускай, літоўскай і польскай кухні. А сам палац стаў выконваць функцыю невялікага гатэлю найвышэйшага разраду.

Наибольш запатрабаваны нумар-люкс у скляпеністым пакоі за адбядзеннем залі — дзе звычайна спыняюцца далёкі свякі Нямцэвічай і нацыянальны герой Беларусі Тадэвуш Касцічкоў. З параднай залі па стараджытнай узноўленай чыгункай лесьвіцы можна трапіць наверх ці праз шклянныя дэверы на тэрэсе выйсці ў парк. Цэнтralная алея — ангельскі парк, які быў задуманы Марцэлем, з мноствам лужкоў, аточаных алеямі.

У парку дадзено спыніцца высечкі. Але ўжо ніколі на ўбачыць відныя скрыні, што ўпрыгожвалі парк, але потым быly пушчаны «дайбіні» гаспадарамі на свае патрэбы. Няма вельмі старага ягонатгуні ціса, які паводле сведчанняў Нямцэвічай зімовых жыхароў, вадлодай гаючымі здолынасцямі. Няма і вісільных таполяў-прыгажунь. Гэта тое, што не адноўиш за год...

Скокі, 17 лютага 2005 год

У зборах Юльяна Урсына Нямцэвіча быў аўтографы славутых тагачасных дзеячаў культуры й палітыкай, у альбоме акварэлі і малюнкаў — накіды Леонарда, Ван Дэйка, Яна Рустэма.

**ГАСПАДАР
БЕРАСЦЕЙСКАЙ
АРКАДЫ. ЮЛЬЯН
УРСИН НЯМЦЭВІЧ —
сакратар Санату. 1808
г. Партрэт з радзіннай
гalerэї.**

Кніжка Дэна Браўна «Код да Вінчы» займае першыя радкі ў сусветных рэйтынгах папулярнасці. Яна выклікала абурэнне кардыналаў каталіцкай царквы. Гэта імгненна падхаплі журнالісты. Карацей, культура як вялікі шум. Ці варта чытаць? Адказу шукаюць аўтары «НН».

Код да Вінчы

ДЭН БРАЎН

Раздзел I

Pобэрт Лангдан прачынаўся марудна.

У цемры званіў тэлефон — рэзкі, нязыкі званок. Ён намацоў лімпу на прыложкам стоплю і ўключыў яе. Скасішы позірк на навакольле, ён убачыў абаітую плющам спальню з мэблём часоў Людовіка XVI, размаліванным фрэскамі сцены і агромістымі чатырохспальны ложак з чырвонага дрэва.

«Чорт пабяры, дзе я?»

Жакардавы халат, што вісеў на сініцы крэсла, змышича манаграму: «Гатэль «Ры», Парыж».

Патроху туман пачаў праходзіць.

Лангдан узяў слухаўку:

— Алё?

— Пане Лангдан? — пачуўся мужчынскі голас. — Спадзяюся, не пабудзіт Вас?

Агаломшаны, Лангдан зірніў на прыложкавы гадзіннік. Было 0.32 ночы. Ён прастаў толькі гадзіну і пачуваўся, бы мірцвік.

— Гэта кансьерж, пане Лангдан. Прыйношу прабачэнны за турботу, але да вас прыйшоў наведнік. Ён настойвае, каб вы прынялі яго неадкладна.

Лангдан усё яшчэ выбіраўся з палону сноў. Наведнік? Цяпер яго вочы сфакусаваліся на мятай паперцы, што ляжала на стoliku.

«АМЭРЫКАНСКІ ЎНІВЭРСИТЭТ У ПАРЫЖЫ

З гонарам запрашае

НА СУСТРЭЧУ З РОБЕРТАМ ЛАНГДАНАМ — ПРАФЭСАРАМ, ЗНАЎЦАМ РЭЛІГІЙНАЙ СІМБОЛІКІ З ГАРВАРДЗКАГА ЎНІВЭРСИТЭТУ».

ДЭН БРАЎН. Нарадзіўся ў 1965 г. у штаце Нью-Гемпшир (Новая Англія, ЗША). Бацька — прафэсар матэматыкі, маці — прафэсны музыкан. Скончыў прастыкі Амхерст-каледж, накіраваўся ў Каліфорнію, дзе пачаў кар'еру як аўтар песень, музыка і выкананіца, выпусліў некалькі кампакт-дыхскай. У 1993 г. вярнуўся ў Новую Англію і стаў выкладчыкам ангельскай мовы ў Амхерст-каледжы.

У 1995 г. сумесна з жонкай надрукаваў книгу «187 мучын», ад якіх трэба трывама як мага далей: дэвяднік для рамантніка фрустраваных жанчын». У 1998 г. надрукаваў першы рамантніклер «Лічбавая крэпасць», у 2000-м съвёт убачыў інтэлектуальна-кансылялягічны дэтэктыў «Анёлы і дэмэны», галоўны герой якога зьяўляецца прафэсар-дэтэктыў Робэрт Лангдан. У 2003 г. напісаны «Код да Вінчы», у першы дзень было прададзеніе больш за шэсць сабнікіў кнігі. Агульны сусветны наклад басцілеру Браўну, перекладзеных на сорак моваў, сягае вясмы мільёні асобнікі. Пісменынік друкуеца таксама ў пэрыядычных выданіях «Ньюсук», «Тайм», «Форбс», «Піпл», «Нью-ёркер».

Лангдан застагнаў. Вячэрняя лекцыя з дэмантрыяй слайдоў на тэму паганская сымболікі, якую захавалі камяні Шартрскага сабору, мабыць, раздражnilа кансьержа з кансерваторыйных слухачоў. Відаць, неіск тэяоля пацігнуўся за ім у гатэль, каб распачаць дыслуп.

— Мне шкада, — сказаў Лангдан, — але я дужа стаміўся і...

— Але, пане Лангдан, — кансьерж настойваў, панізіўшы голас да шэпту, — віна пасыць — важная асоба.

У чым у чым, а ў гэтым Лангдан амаль не сумніваўся. Яго кнігі пра рэлігійны жывапіс і культавую сымболіку хоцькі-няхоцкі прынеслы иму пэўную відомасць у мастацкім сцвеце, а лягас яго знамітасці памножылася стакроць пасля яго ўмішання ў ватыканскі інцыдэнт, ахвотна раздзымуць прэсай. За таго часу здавалася, што паток самазадавленых гісторыкаў і дурнія ад мастацтва ніколі не адхлыне ад яго дызвірэй.

— Ці не змаглі б вы, шаноўны пане кансьерж, — адказаў Лангдан, з усёй моцы імкнучыся заставацца ветлівым, — запісаць прозьвішча гэтага чалавека і тэлефонны нумар да перадаць яму, што я пастараўся скантактавацца з ім да ад'езду з Пaryку ў аўторак? Дзякую. — І пакліў слухаўку, не чакаючы кансьержовых пратэсцятаў.

Прысёшы, Лангдан пахмурна зірніў на «Даведнік госьця», што ляжаў побач з ложкам. Вокладка выхвялялася: «Панч яко не мемаў ў горадзе мільёна ліхтароў наўпеш у «Рыши». Ён павірнуў галаву і стомлена ўтаропіўся ў вілінне, у чалавечы рост лістра. Чалавек, які глядзеў на яго з лістра, быў чужынцам — ускудчаным і мешкаватым.

«Робэрт, табе трэба ўзяць адпачынак».

Апошні год даўся яму ўзнакі, але ён на думай, што доказы адб'юцца на лістроўкай выяве. Яго вочы, звычайна чыстаблакітныя, выглядзілі скажоным, зацинутымі смутой. Цёмане шчашынне ўкрывала малуткі сківіны і падбародак зь ямачкай. Па скронях распаўзаліся сівяя плямы, ўсё далей заходзічы ў гушчар грубых чорных валасоў. Дарма што жанчыны зь ліку калег паўтаралі, што сівізна ад падкраслівае яго прыцягальнасць і цудоўна стасуєца з вобразам навукоўца, Лангдан ведаў, што гэта я так.

«Калі б «Бостан Мэгэзін» убачыў мяне ціпера...»

У мінулькіх месяцах, на вялікую Лангдану збыгтэжанацьца, «Бостан Мэгэзін» называў яго адным з дзесяці найбольш інтрыгуючых людзей гораду — сунмённы гонар, які каштаваў яму бяскошных кінаў гарвардзкіх калег. І вось сёня, за три тысячы міль ад дому, насланынѣ вярнулася на лекцыі.

— Шаноўнае спадарства, — авбясыціла вядучая ў набытых пад завязку Дофинайскім павільёненам Амэрыканскага ўніверситету, — наш госьць яго мае патрэбы ў прадстаўленні. Ён аўтар шматлікіх кніг — «Сымболіка таемных сект», «Мастацтва ілюмінатаў», «Страчаная мова ідэаграм»; не памылося таксама, калі назаву яшчэ «Рэлігійную іканалёгію». Многія з вас карыстаюцца яго падручнікамі ў навучальным працэсе.

Студэнты з натоўпу энэргічна заківалі.

— Сёньняшнім вечарам я плянавала прадставіць нашага госьця, пераказаўшы яго сапраўды ўражальны наслужны спыс. Аднак... — яна кінула гульблівы позірк на Лангдана, які сядзеў на сцэне. — Адзін з вас толькі што перадаў мене нешта іншое... так бы мовіць, інтрыгуючу дэталі біяграфіі.

Яна прадмастравала ўсім асобнік «Бостан Мэгэзін».

Лангдан скалануўся. «От д'ябал, дзе ж яна дастала яго?»

Вядучая пачала зачытваць выбраныя месцы з ідэцкага артыкулу, і Лангдан адчуў, як уцікае ў крэсла. Праз паўнунту наўпой пачаў выскілацца, але жанчына, падобна, не зьблізілася спыніць чытаніння.

— «Што да адмовы спадара Лангдана публічна выказаўшы ад яго незвычайнай ролі з час леташняго ватыканскага канкляву, гэта адмова, безумоўна, дадае некалькі баладаў да інтрыгі», — вядучая ляўна падбuxтвала наўпой. — Жадаецца ведаць больш?

Натоўп запляскай удалоні.

«Хто-небудзь, спыніце яс», — маліў Лангдан, калі яна ізноў сунула нос у артыкул.

— «Хаця прафэсара Лангдана цяжка прападаць з кім-небудз з нашых маладэйшых прыгажунуў, гэты сарака-з-чымсыцігадовы кніжнік шкавіца на толькі наўкай. Яго прысутнасць хвалюе. Яго незвычайнай ізіні барытон студэнткі называюць «шакалядам для вушы».

Зали выбухнула рогатам.

Лангдан выціснуў з сябе няўклідную ўсышмешку. Ён ведаў, што будзе далей, — дурны сказ пра «Гарысан Форда» тут дзе ад Гарыса». Паколькі ён якраз апрануў пінжал ад Гарыса і швэдэр ад Барбэра, то вырышыў перахапіць ініцыятыву.

— Дзякую, Моніка, — сказаў Лангдан, пасыпешлі ўздымаючыся зь месца і адцісняючы яе на краі сцэны. — «Бостан Мэгэзін» знаеца на розных прыдумках. — Ён павірнуўся да аўтары, стрымліваючы цяжкі подых. — Калі зайду сярод вас таго, хто прынёсі сюды гэтую публікацыю, даб'юся, каб консул дэпартаваў яго. Натоўп смыяўся.

— Ну, народ, я сусё вы ведаеце, я прыйшоў да вас сёняня, каб пагаварыць пра ўладу сымбаліяў...

Бомканье гатэльнага тэлефону разарвала цішыню яшчэ раз.

Цяжка ўздыхнушы — на верачы, што такое магчыма, — ён сханіўся за слухаўку.

— Ну?

Як і чакалася, гэта быў кансьерж.

— Пане Лангдан, ізноў мае прабачэнні. Я тэлефаную, каб паведаміць, што ваш госьць ужо ідзе ў ваш пакой. Я палічы, што мыш упірэдзіць вас.

Цяпер Лангдан ужо зусім чысціцца.

— Вы паслалі яго сцягі ў мой пакой?

— Перапрашу, пане Лангдан, але такія... Я яма паўнамоцтваў, каб яго спыніць.

— Хто ён дакладна?

Але кансьерж ужо паклаў слухаўку.

Амаль адразу ў дзівярах пачуўся цяжкі гук кулаком.

Лангдан нерашуча высылізнуў з ложка,

адзначыўшы, як яго ступні грузнучы у старадаўнім варсцістым дыване мануфактуры Саванры. Ён накінуў татэльны халат і панулся да дзівяраў.

— Хто гэта?

— Пан Лангдан? Я мушу з вамі пагаварыць, — чалавек размаўляў пан-ангельску з акцентам, вымаўляючы слова жорсткім, адрыўствістым тонам. — Мне завець лейтэнант Жэрому Кале. Я з цэнтральнай сілой управы.

Лангдан на хвіліну прызадумаўся. Следчая ўправа? ЦСУ тучала неяк падобна да амэрыканскага ФБР.

Не здымаячы ланцужка бяспекі, Лангдан прыадчыніў дзіверы на колькі сантymэтраў. Твар наведніка выглядаў вузкім і бляктым. Чалавек быў выключна худы, адзеты ў блакітную ўніформу, афіцынага выгляду.

— Я мату ўвайсы? — спытаў паліцыянта.

Лангдан павагаўся, адчуваючы сябе някавата, бо жаўтаватыя вочы пільна вывучалі яго.

— Што ўсё гэта значыць?

— Мой капітан патрабуе вашай эксперытызы ў прыватнай справе.

— Цяпер? — Лангдан пашукаў адгаворкі.

— Да — цяпер ужо за поўнач.

— Гэта праўда, што ўвечары вы зьблізіліся сустрэцца з куратарам Люўру?

Лангдан адчуў прыліў трывогі. Ён і шаванавы куратар Жак Санье прасіў да мовіліся сустрэцца з куратаром Люўру?

Лангдан павагаўся ўзьмініць сябе з дзіверы.

— Так. Як вы даведаліся?

— Мы знайшлі ваша імя ў ягоным настапнікі.

— Спадзяюся, зь ім нічога ня здарылася?

Паліцыянт злавесна ўздыхнуў і працягнуў пра вузкую шчыліну ў дзіверах фатадызаймак, зроблены «Паліяроідам».

Калі Лангдан убачыў здымак, усё ягонае цэлінніца.

— Гэты здымак быў зроблены меншым гадзінам.

Пакуль Лангдан глядзеў на дзіўны здымак, першапачатковая пачуцьці агіды і скам'яніліся рэзкім прыступам гневу.

— Хто мог зрабіць такое?

— Мы мелі надзею, што вы дапаможаце нам адканаць маневіта на гэтася пытанніе, улічваючы вашу абазнанасць у сымбаліях і пляні сустрэцца з ім.

Лангдан утаропіўся ў здымак — ён адчуў цяпер, што байца з сябе. Выява была агіднай і зусім загадавай, выклікаючы, аднак, у сувядомасці няяснае пачуцьці дзяжа. Крыху болы за гадзінаму. Лангдан атрымаў фатадызаймак мерцьвяка і падобную просьбу дапамагчы. Двасццаць чатырма гадзінамі пазней ён ледзве не загінуў у Ватыкане. Фота было зусім іншым, але штосьці ўзвысілі падзеяў здавалася жахліва знайсцым.

Паліцыянт зірніў на свой наручны гадзіннік.

— Мой капітан чакае, пане Лангдан.

Лангдан ледзіў чуў ягоны голас. Яго вочы ўсё яшчэ былі прыкуты да здымку.

— Сымбалія тутака, і такі дзіўны спосаб,

якім яго цела...

— Рэзьмешчана? — падказаў паліцыянта.

Лангдан кінуў, адчуваючы дрыжыкі на целе ад яго позіркі.

— Не мату ўвіцца, каб хтосьці зрабіць таёе з кім бы там ні было.

На паліцыянта страшна было глядзіць.

— Ви не разумееші, пане Лангдан. Тоё, што вы бачыце на фатаграфіі... — Ён вытрымаў паўзі.

— Спадар Санье зрабіў сабам.

Грааль са стандартнай трансьмісіяй

Чытаць Браўна — што блукаць па кунсткамеры ўчачы. Каб не разбіць галавы, вазьмече з сабой лямпу, запраўленую здаровым глуздам. Чытаў Браўна Але́сі Кудрыцкі.

Месяцы чатыры таму па старой завядзенцы я зазірнуў у сьпіс бестэлеру на сайце газеты «Нью-Ёрк Таймс». Замест заўсёдных Грышэмай ды Кінгай на першым месцы быў «Код да Вінчы» аўтарства Дэні Браўна. Тлумачэнне сюжету было даволі скрутым: галоўны герой накроўваецца на пошуку закадаванай таямніцы, якую хавае Джаконда. Стала цікава. Ніякож на першое месца літаратурнага гіт-параду прафілескіх кніг з прэтэнзіяй на інтэлектуальнасць? Яшчэ цікавей зрабілася пасыля таго, як я заўважыў, што твор Браўна тыйдымія злазіць зь віршыні съпісу найлепшых прадаваных кніг. Нарэзце здабу́ арыгінальны ангельскі тэкст і стаў чытаць.

Калі вы чытаць бестэлеры, тады, мусіць, ведае: забойства (без яго — аніяк) звычайна адбываецца ў першым сказе. Гэта наўгук, на якую павінен паквапіцца пакупнік, які блукае па кнігарні, праглядаючы першыя старонкі кніжных навінок. У Браўна забойства адбываецца значна пазней — на першай старонцы. «Пісталет греху», і куратар адчуў пікуючу гарачыню кулі, што трапіла ў ягону стравінку. Мабыць, Браўн дойту вымушчыў з сябе мэтрафору. Ягоная ангельская мова беднаваценькая, поўная багнільнага патасу, ажно на зубах хрусьціц. Аднак чытаем далей.

Жак Санье, 76-гадовы куратар Люўру, засыпеты зынинацку таямнічым незнайсцім-альбіносам у Вялікай галерэі музею. Пагражаючы пісталетам, незнайсцім выведвае ў Саньеў пейкі сакрот, а потым забівае старога стралам у жывот — каб памучыць. Аднак ён ня ведае, што Санье паведаміў яму падманку, а сапраўдны сакрот вырасшыў перадаць сваім учнічкам Сафі ў закадаванай форме. Дапамагчы распісваць паведамленніе можа толькі малады амэрыканскі наўкавец Роберт Лангдан, які надоецца прыліцеў у Па-рыж, каб прачытаць лекцыю па сэміягігі.

У выніку для Лангдана раніца пачынаеца наўдула: замест університету яго вязуць на месца злачынства. Зачапіла вока дэталька: Браўн мімаходам пазначае, што паліцыянт вядзе на проста аўто, а *Citroën ZX*.

У Люўру перад Лангданам паўстае невытлумачальная карініца: перад съмерцю Санье цалкам распісану́й і лёг на падлогу, рас-

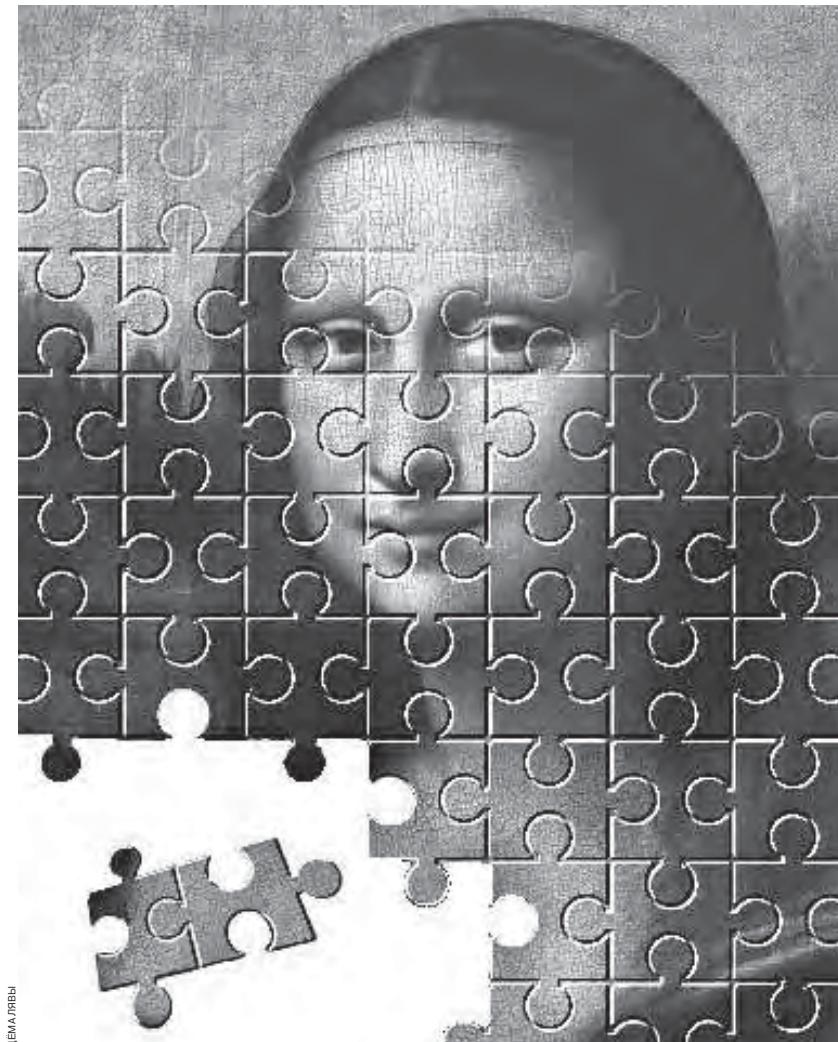
кінуўшы руکі ды ногі — у паставе знакамітага малонку Леанарда да Вінчы «Вітрувіянскі чалавек». На сваім жывапісе ён намаліваў крыбёто зорку-пэнтаграму, а побач пакінуў цыдулку «Адзіпукайце Роберта Лангдана!».

Паліція ўспрымае просьбу літаралына і прывозіць наўку́пца ўжо ў якасці падазронага, пра што сам Лангдан, аднак, яшчэ не падзэр. Але пра гэта ўжо ведае Сафі, якая працуе ў паліцыі шыфравальнычкай. З дапамогай нескладаных хітрыкаў яна адхіляе ўгаву паліцыі, што дае ім з Лангданам час паспрабаваць разгадаць загадку Саньеў, чым яны і будуть займацца на працягу ўсей кнігі.

У гэты час бляндын-забойца (Браўн ахрысьціў яго Сіласам), дарэмна пашукаваўшы таямніцу ў адным з парыскіх касцёлаў, разумее, што яго падманули. Сілас — агент таямнічага фундаменталісткага-каталіцкага ордэну *Orpus Dei*, які жадае зынічыць таямніцу, якую Саньеў перадаў Сафі ды Лангдану. Сілас — застуцік — біскуп Арынгароза з *Orpus Dei* — накроўвае яго на пошуку Сафі ды Лангдана.

Тыя ж, рагашу́шы некалькі сэміягічна-личбавых галаваломак, нарэшце знаходзяць ключ, схаваны ў рамай «Мадонны ў скалах» Леанарда да Вінчы. Ключ і на прости — ён адчыняе сейф у адным з парыскіх адзілленняў швайцарскага банку. Але ў аматараў загадак новая праблема: паліцыя пранохала падман. Пачынаеца шалёна пагоня па начным Парыжу. Куртатае Браўну маастцтва апісаныя дэталіў зноў працуе ў алмасловым кірунку. Цытую: «Эты аутамабіль быў самай маленькой машынай, якую Лангдан бачыў у сваіх жыццях [«SmartCar»], — сказала Сафі. Адзін літар паліва на сточку кіламетраў».

Зноўку падману́шы дурнаватых паліцыйскіх ды разгадаўшы новы рэбус, Сафі ды Робэрт забіраюць з банку невільчую каробачку, якую можна адчыніць, толькі ўвесьышы адмысловы шыфр. Паступова ім робіцца зразумелым: яны знаходзяцца ў пошуках Святога Грааля. Браўн павольна, хоп' і досыць наўгудна, падводзіць чытада за «соль» сваіх кніг. Паводле яго перакананні, царква — шайка круціль, а Ватыкан — злоні рассаднік сэксизму. Сапраўдная сутнасць веры была змененая стагодзьдзя тому — замест жаночага пачатку бацькі царквы зрабілі боскім пачатак мужынскі, наўмысна распаўсядзіўшы «ніяправду» пра боскасць Хрыста. Паводле Браўна, ён быў толькі чалавек, хоп' і царом юдзіскім, а Магдаліна — ягонай жонкай. І пра паведаўшы Хрыстос пібытае, што трэба пакланіцца багні-жанчыне. Пасылька ўкрыжавання Маг-

КАЛІЖАЧАМОВАЯ

дайліна, ужо цяжарная, бяжыць у Францыю. Святы Грааль — гэта урэцкі Магдаліны, а таксама дакументы, якія павінні доказаць гэту тэорыю. Сіенскі Прыврат — сакрэтная арганізацыя, якай аховае таямніцу. Яе апошнім кіраўніком і бýў дзяды Саньеў, які даўшы валасоў спраўна выконваў рытуал, у якім жрэз займаеца сакральным залагам на алтары.

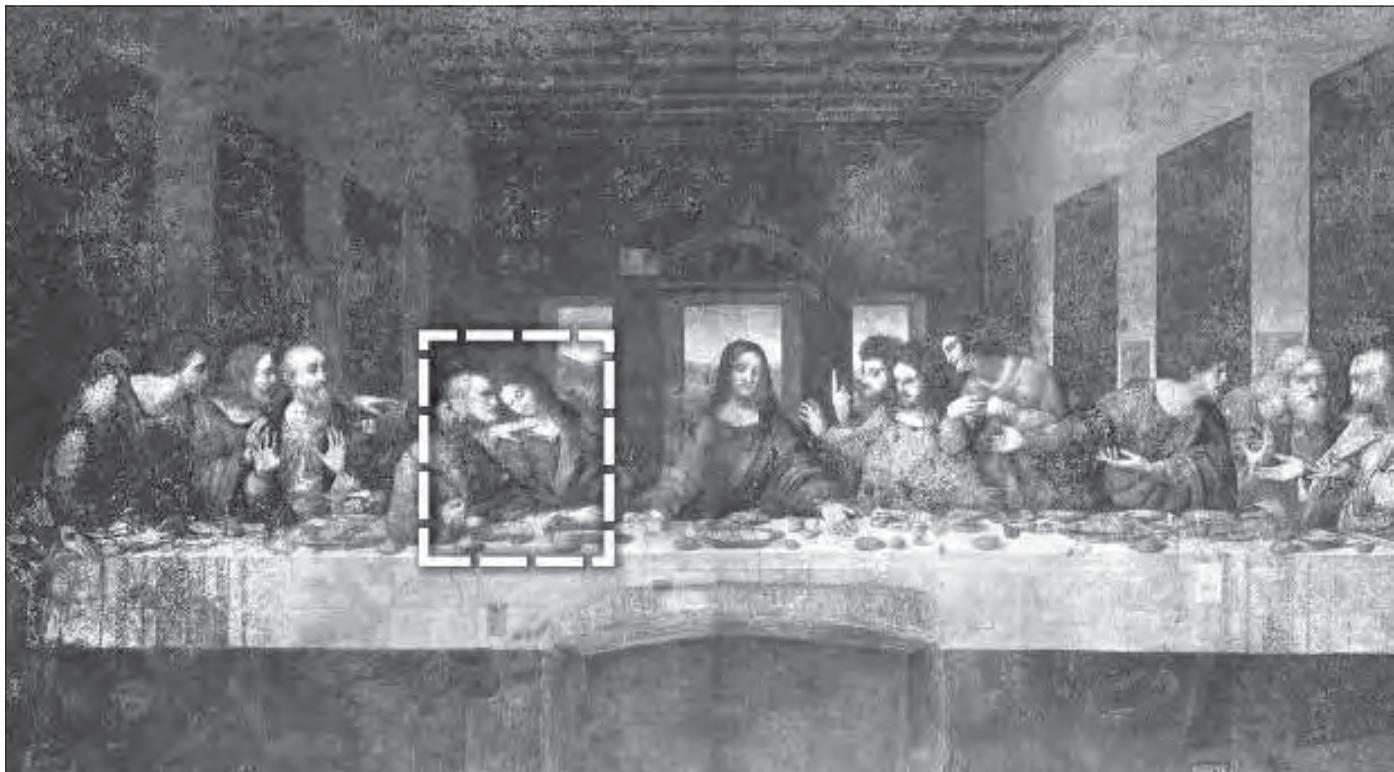
Пошуки Граала робіяцца лягчайшымі пасыля таго, як Сафі ды Робэрт звіяртаюцца па дапамогу да сэра Лі Тыбінга, багадея-ангельца, апантанага шукальnika Грааля, які жыве ў замку пад Па-рыжам. Але тут на іх галаву зваліваюцца манькі. Сілас ды паліцыянт, якія пакланяюцца Граалю драпаюць ад іх па бездарожжы. Шукальник Граалю драпаюць ад іх па бездарожжы. Паліцыя, уварваўшыся ў палац сэра Лі Тыбінга, бачыць на съянне

ключы ад ягоных машын. «Даймлер», «Ролс-ройс», «Астон-Марцін», «Поршэ»... Апошні цывічок пусты. Прачтагайць назуву аўто, паліцыя разумее, што яе справы — дроны.

«Ну вось, зараз Браўн будзе рэжымаваць чарговую аўтападліплю. Напэўна, ангельскую. Хутчэй за ўсё — заводу *Land Rover*, — падумáў я і не памыліўся. Чытаем: «Рэзьдэл 67. *Range Rover* (дарагі мадэль *Land Rover*) быў колеру явансага чорнага жэмчугу, з поўным прывадам, стандартнай трансьмісіяй, поліпрапіленавымі лямпамі павышанай матутнасці і з рулём справа». На жаль, я не аўтамеханік і ня змог пераклаціць *rear light cluster fittings* — яшчэ адна дэталь машыны, на якую «неназойліва» ўказаў мне Браўн. Я люблю чытаць кніг, а не

рэкламныя праспекты — таму мне зрабілася сумна і гэшту старонак я прости прагартаў. Фінал быў прадказальны: Сафі аказалася прымым напічкам Хрыста ў Магдаліны, чые парэшткі ляжаць пад шкляной пірамідай Люўру. Хэм-энд: праца... пракутика Хрыста знаходзіць таго, какій не хапала для поўнага пачасыцца, — наўку́пца са Злучаных Штатаў. *God bless America*.

Ну й накруціў гэты Браўн. Відаць, што не адзін працаўаў — прыдумляў загадкі яму дапамагаў бацька, настайшык матэматыкі, а жонка-маастцтвазнавец забісцічвала «культурную» частку. Браўн папрацаў як мэнеджэр, які сабраў усе факты ў адзін тэкст ды ўдала прадаў яго выдавецтву.

Грааль са стандартнай трансъмісіяй

Працяг са старонкі 17.

Дакладній — як прадусар. Реч у тым, що Браун піша так, нібіга праглядає свою книгу на телевізорах, трущачки папкорн, і насильк крамзає на папери тоє, шті юбачый. Кніга — викладзены на паперы відзэрад, які разбаўліс зацігнуты да нуднавання пекраказы баес да легенду.

Аүтар «Коду да Вінчы» шмат кажа пра чашу — сымбаль жанчыны. «Бярьце і піце зе я ўсе», — паводле Браўна, Хрыстос казаў гэта пра багію-жанчыну падчас Таеній Вячэры. Чытакаму ўяўленьню заастаеша толькі

дамалёуваць працяг таго рытуалу. Але чаму тады Хрыстос казаў пра то, што ягоная кроў — віно — будзе праліта за людзей? Брауні гэтага так і не тлумачыць. І пры чым тут хлеб, які Хрыстос таксама, ламаючы, даваў апостолам? Хаця, зразты, у Брауна «адмазка» простая: ўсё тое ў Эвангельлі, што на ўпісавае ў ягоную тэорыю, ён ад яўляе наўмысна скажоным царквой і

перапісчыкамі.
Сэкс, забойства, таямніца — і ўсё разам — «забаронены плод». Ня дзіўна, што Браўн і мультымідзінэрам зрабіўся, і аўтавытворцаў не пакрыўдзіў. Хай бы й зарабляў сабе, як

пісменьнік-рекламіст. Алє Браун — на проста фантазэр, але ѹ дробны брахун, прычым з самага першага слова яго-най кнігі. «Код да Вінчы» пачынаеца так: «Факт. Сіенскі Прыватар — єўрапейская сакрэтнае таварыства, заснаванае ў 1099 г. У 1975 г. у Параўскай нацыянальнай бібліятэцы быў знайдзены пергаментныя аркушы, вядомыя пад назвай *Les Dossiers Secrets*, якія пералічваюць сабору Сіенскага Прыватару, сярод якіх быў сэр Ісаак Ньютон, Батышэлі, Віктор Гюго і Леанарда да Вінчы». Астатнія — май інтэрпрэта-ція гэтага невідлікага, але

бяспречнага факту», — сціпла сцвярджае Браун. Праблема ў тым, што гэты «факт» — анікі на факт і ў гэтым пераканацьшы, хто паспрабуе яго правершы. Але яду з чыгатчou будзе этага рапіц? Таму ў той час, як ма- стацтвазнаўцы дзялі гісторыкі надрывано жываты ад рога- ту, прости люд выпраўляющі «туры па Брауну», хоць для таго, каб схапніц аўтара за руку, дастатковыя крыху пава- рушыць мазгамі. Парада- таму, хто ўсё-такі будзе чы- таць кнігу: набываць перак- лады. Карыстацца мовай горшы за Браўна наўрад ці маг- чыма.

Паводле Дэна Браўна, на фрэсцы Леанарда Да Вінчы «Таемная вячэра» побач з Хрыстом выяўлены не апостал Ян, а Марыя Магдаліна.

КАМЭНТАР ТЭОЛЯГА

«Код да Вінчы» — фантастыка, заснованая на фантазіях

Фантастычны бэстсэлер Дэна Браўна «Код да Вінчы» тыднямі трывамаецца на вяршыні прадажаў. Прыхалінкі веры ў жаночасе боства і несанкіціўскіх хрысьціянства ва ўсім сьвеце не толькі захапляюцца кнігай у рэцензіях, але і падаюць яе як доказ таго, што хрысьціянства — падман. Вы можаце падвіціцца, якім чынам фантастычны раман можа мець такі ўплыв? Аказаўся, можа, бо Браўн заявіў, што кніга пабудаваная на фактах. Тлустымі надпісамі на вокладцы аўтар папірэзджае чытага, што ягоны прадукт хоць і з'яўляецца мастацкім творам, але абапіраецца на гісторычныя факты. Многія запірочачы, што нам ня треба надаваць гэтуюлькі ўвагі літаратурным твору, і ў пузным сэнсе будзе мець рацью. Калі б людзі ведалі сваю гісторыю, біблійныя тэксты, пільна выучылі юласную рэлігію, нам на

варты было б гэтак турбавацца. Але многія з шматлікіх памылак і фактаў адкрытай хлусыні ў кнігах Браўна шырокая публіка можа не заўважыць.

Браун ведає, що бальшшын чытачоў праглыне яго «тэорыі змовы» і скажэнные гісторыі, бо яны не ведаюць, напрыклад, што апакрыфічны эвангельлі ўвогуле існавалі. Большшасьль людзей на звернені ўвагі на тое, што Браун аказаўся няздолгім нават слушна называць дату знаходкі скруткай Мёртвага мора. Для пропаганды браунійскай антыхрысціянскай спробе ўвесьці ў зман разгубленых я склада съпіс некаторых памылак у «Кодзе да Вінчы». Вядома, съпіс не прэтэндуе на паіннату, яна ён дапаможа вам скласкі ўражаньне аб слабай наукаўской падрыхтоўкы і хлусь-лівасці Энса Браўна. Спадзяюся таксама, ён піс даслы, калі склада тады інформацію

цыю, каб вам было лягчэй змагацца супраць адраджэнья паганства — адраджэнья, якому, безумоўна, паспрыяла кніга Браўна.

Памылка №1. Тыбінг, галоўны персанаж кнігі, неаднойчы съцвярджае, што кананічныя евангельлі — на самыя раннія. Нібыта забароненыя гнастычныя евангельлі былі напісаны раней.

Два гнастычныя эвангельлі, на якія спасылаеца Браун, былі напісаны не раней за другое стагодзьдзе нашай эры, знача пазын'й, калі быў складзены Новы Запавет (у І ст.). Увогуле, гнастычная думка дасягнула найбольшага пашырэння ў канцы II ст.

Між іншага, эвангельле ад Пётры, адзін зь нібыта самых ранніх тэкстаў, віна-

ваціць жыдоў ва ўкрыжаванні Хрыста. У іншым гнастичным эвангельлі, ад Тамаша, заўляецца, што жанчыны мусіць стаць мужчынамі, каб атрымаць збаўленне. Відавочна, эвангельлі ад Браун мае на толькі антысеміцкі, але і антыжаночны характар.

Памылка №2: Скруткі Мёртвага мора былі адкрытыя ў 1950-я гады.

Здорава! Браўн ня можа нават простую дату правільна называць. Скруткі Мёртвага мора былі знайдзены ў 1947 г., а ня ў 1950-я.

Памылка №3. Скруткі Мёртвага мора і гнастычныя тэксты, знойдзены ў Наг Гамадзі, — самыя раннія съведчаныні аб хрысціянстве.

Калі сатана спакушаў Хрыста ў пустыні — ён таксама разълічваў на «дышкусію»?..

Гэта камэрцыя, разълічаная на скандал. Такога лепш не чытаць. У прэс-цэнтры Беларускага экзархату Расейскай праваслаўнай царквы нам патлумачылі стаўленіне хрысьціянаў да кнігі Дэна Браўна.

«НН»: Што ніяправільнага і блузнерскага ў дачыненіі да хрысьціянства ў кнізе «Код да Вінчы»?

Беларускі Экзархат: У кнізе гаворыцца, што Ісус Хрыстос быў жанаты з Марый Магдалайнай, што ў іх было дзіця...

«НН»: ...і першаапосталам мусіла стаць Марья Магдаліна.

БЭ: Гэта блузнерства. Гэта не адпавядзе ні Святому Эвангельлю, ні царкоўнаму

паданню.

«НН»: Браўн зазначае, што хацеў выклікаць дышкусію...

БЭ: Гэта камэрцыяная кніга, наўмысна разълічаная на скандал. Дарэчы, масавая культура на першы раз перакручвае хрысьціянства. Быў фільм з падобным сюжэтам — «Апошняя спакушэнне Хрыста». А наконт дышкусіі, то калі сатана спакушаў Хрыста ў пустыні — ён, мабыць, таксама разълічваў на «дышкусію»?..

«НН»: Ці меў мастак права падобнае напісаць? Як жа свабода мастака...

БЭ: Кожны чалавек свабодны і вольны выбіраць, што рабіць. Але ёсьць яшчэ і адказнасць. Калі аўтар кнігі шчырэ хрысьціянін, то з ягонага боку напісаць падобную кнігу — вар’ятва. Калі ён проста не разуме, на сколько такі разьлік на скандал нябеспечны яму самому і ягоным чытачам... У мастака ёсьць свобода, але мусіць быць

адказнасць.

«НН»: Кажуць, што выбух падобных кніг — тута па Сярэднявеччы...

БЭ: Гэта тута не па Сярэднявеччы, а па тым мітычным неразумным вобразе, які з'яўляецца яго нехрысьціянскі даследчык.

«НН»: Ці будзе царква прымаць пейкія заходы да кнігі Браўна?

БЭ: «Код да Вінчы» — гэта чарговыя дробы выпад супраць царквы. Глённая рэакцыя з боку царквы, безумоўна, будзе.

Занатаваў
Андрэй Расінскі

Туга па Сярэднявеччы

«Код да Вінчы» выкарыстоўвае хрысьціянскія коды, як «Гары Потэр» — алхімічныя. Для крытыка Паўла Абрамовіча раман «Хрыстос прыязмліўся ў Гародні» цікавейшы за Браўну «Код да Вінчы». Але аналагічных беларускіх бэстсэлероў ён не прадбачыць.

«НН»: Ці з'яўляецца «Код да Вінчы» эстэтычным і мастацкім скандалам?

Павел Абрамовіч: Кніга пісалася як бэстсэлер — і гэта масавая літаратура, забадлільная і спрошчаная. Літаратурныя вартасці і сюжэтныя вынаходкі кнігі сціпліцы. Да таго ж кніга Браўна ў значнай ступені падтрасае прыёмы, якія былі ў раманах «Ківач Фуко» і «Баўдаліна» У. Эка, — змовы, тампіеры, пошуки Граалю, алтэрнатывная

гісторыя. Браўн стварыў бульварны роман, прэтэндуючы на славу Эка, але не на ўвагу ягоных чытачоў.

«НН»: Кожны аўтар стварае ілюзію — і абавіраеца на разлінні. У «Кодзе да Вінчы» ілюзія — дэтэктыўныя прыгода, а реальнасць — алтэрнатывная гісторыя хрысьціянства, якая наўмысна выдаецца за праўду. Ці меў аўтар на гэта права?

ПА: Мастак мае права паказваць усё, пытаныне ў тым, як ён гэта зробіць. Я згодзен тут з Уайлдам, кікі кажа, што німа правильных і ніяправільных книжак, а ёсьць кнігі цікавыя і нецикавыя.

Што да ілюзіі і алтэрнатыв-

най гісторыі хрысьціянства... Калі Браўн піша, што ў «Тайной вічэры» Леанарда побач з Ісусам намалівана жанінна, то, паглядзеўшы на рэпрадукцыю карціны, як быццам заўважаеш гэта. Так што для вернікаў тут выправаваннене, але вера ёсьць вера — і ён здолеў дэтэктыўную кнігу Браўна яе паахніць? Браўн

кажа, што хацеў выклікаць дышкусію. Ён яе выклікаў.

Дарэчы, «Код да Вінчы» не адзіны бэстсэлер, які выклікаў прэтэсты царквы. Дастаткова прыгадаць «Потэр» Джан Роўлінг — гэта дзіцячая кніга разыходзіца мільённымі накладамі.

«НН»: Ці не з'яўляєцца ў такім выпадку масавая культура антихрысьціянскай?

ПА: Вы яшчэ скажыце, што беларуская літаратура, адпаведна, цінтулава і выключна хрысьціянская, высокамаральна. Не. А Глебусаў «Дамавікамэрон» з brutalnymi эратычнымі гульнямі, а творы аўтараў «12+1» — старыя «лімаўскія» крыткі былі ў шоку: «Як? Такое пісаць!» Што да масавай літаратуры, то гэта камэрцыя, і «Код да Вінчы» Браўна — паспяховы камэрцыяны прадукт.

«НН»: Ці ёсьць у беларускай літаратуры што-небудзь падобное?

ПА: Каараткевічай раман «Хрыстос прыязмліўся ў Гародні» — адмысловая алтэрнатывная гісторыя з хрысьціянскімі кодамі. Але гэта глыбокі і насычаны сэнсамі твор.

«НН»: ...а сёняня, у сучаснай масавай літаратуре?

ПА: Беларуская мас-культура нерэзывітат: літаратура застаєца замкнёная і элітарна. Я бэстсэлер не прадбачу.

«НН»: Чаму адбываецца выхух папулярызація падобных твораў? Якія струны ў душы сучаснага чалавека яны закранаюць?

ПА: Гэта тута сучаснага чалавека па Сярэднявеччы. Адсюль і ашаламляльна посых фэнтэзі. Адсюль і з'яўленьне такіх кніг, як «Код да Вінчы», «Гары Потэр».

«Код да Вінчы» выкарыстоўвае хрысьціянскія коды, «Гары Потэр» — алхімічныя, для дзяцей. І нават амерыканцы спрабуюць знойсці сваё Сярэднявечча.

Гутарыў Андрэй Расінскі

КАМЭНТАР ТЭОЛЯГА

Яшчэ пракол. Скруглі — чыста жыдоўскія дакументы; яны не зъмянчаюць эвангельля, у іх нават ня згадваеца Ісус. У любым выпадку, няма нікіх доказаў, што які-небудзь з гнастычных дакументаў быў запісаны раней за другую палову II ст.

Памылка №4: Ісус Хрыстос ніколи не казаў пра сваё боскае паходжанне і яму ніколі не пакланяліся як Богу аж да Нікейскага сабору 325 г. н.э.

Гэта ўжо проста хлуснія. У Новым Запавеце Ісус называеца Богам (theos) сем разоў і некалькі разоў — Спадаром (у значэнні «Бог»). Агульнавядома, што тэксты Новага Запавету з'явіліся задоўга да Нікейскага сабору і адлюстроўваюць вераўні і ст.

Памылка №5: Хрысьціянства запазычыла свае вераўні ў язычніцкай рэлігіі, мітраізму. Мітраісты пакланяліся дахрысьціянскому Богу Мітру, называнаму Сын

Бога і Святло сьвету, які нарадзіўся 25 снежня, памёр, быў пахаваны ў скале пад камяніямі, а затым уваскрос праз тры дні.

Навукоўцы, якія вывучаюць мітраізм, запірэчаць Браўну па ўсіх пунктах. Нідзе Мітру не надаеца тытул Сына Бога і Святла сьвету. Мабыць, Браўн прыдумаў гэтыя тытулы, бо яны добра гучані. Мітра нарадзіўся 25 снежня, але гэта нічога не даказвае. У Новым Запавеце нідзе не пазначана, што менавіта ў гэты дзень нарадзіўся Хрыстос. Раннія хрысьціяне выбрали гэты дзень для сівяткавання даты нараджэння Хрыста наўмысна, каб пропагандаваць яго зімоваму паганскаму сівяты Сатурнай. Яны ніколі не настойвалі, што гаворка ізле пра фактычную дату Ісусавага нараджэння. Заява абл. тым, што Мітра памёр і быў пахаваны ў скале, прости абудсця. Навукоўцы адказаў, што ў мітраізме ўвогуле німа смесці Мітры, няма магілы ў скале і німа ўваскрэснення.

Памылка №6: Ісус ажаніўся з Марыяй Магдалайнай.

У Новым Запавеце нідзе ня згадваеца Ісусава жанінба, на яе німа нават намёк, таму Браўн карыстаеца гнастычным эвангельлем ад Піліпа. Галоўны персанаж кнігі сціліздае, што слова «таварыш», ужытые ў гэтым Эвангельлі, фактычна аз-начала «муж», бо ў арамэйскай мове гэтыя слова маюць адноўлькавы сэнс. Мне шкада Браўна: Піліпава эвангельле было напісаны на арамэйскай мове, а на копцай. Слова, ужытые ў Піліпа (koiponos), у копцай абазначае «таварыш», але нікі ня «муж».

Памылка №7. Хрысьціянства сівяткаў на яўрэйскі Шабат у суботу, але Канстантын зміниў дзень сівяты, каб яно супадала з язычніцкім днём шанавання сонца.

Ізноў жа, Браўн прости ўводзіць чыта-

чоу у зман. Усе даступныя кропніцы сівядцаў абл. тым, што хрысьціяне сівяткавалі нядзелю як Шабат задоўга да Канстантына. Браўн, магчыма, заблытаў з візитам Паўлы ў сінагогу на Шабат, дзе той спрападаваў ладзіць казані для яўрэй. Калі вы хочаце прападаваць яўрэям вучэнне Ісуса, дзе вы знойдзеце вілікі натоўп? Відома ж, у сінагоге на Шабат. У любым разе, з пісанынай ясна, што хрысьціянскі Шабат адзначаецца ў першы дзень тыдня (Дзеянні 20:7, 1-е да Кар. 16:2).

У кнізе Браўна можна знайсці значна больш памылак, але ўжо названых даследков, каб паказаць: яго веда слабыя, яго тэорыі не грунтуюцца на фактах і, на мой погляд, яго намер заключаецца ў дыскредытациі хрысьціянства шляхам пропаганды веры ў жаночасе бастства і язычніцтва, якое абавіраеца на ератычныя тэксты.

Джэніфер Раств, рэлігійны партал contender_ministries.org

Горад Месяцу

**АНАТОЛЬ
ІВАШЧАНКА**

Чытачу

Нашто, чытач, чытаеш гэты
верш невядомага пасты,
што ўлез у пастку Кастанэды
праз пах галіндзкай цыгарэты?
Загнаны ў нетры Інтэрнэту,
ці ж мала ты чытая дагетуль
вэрсітаў, хоку, трывалетаў,
на беразе сымядзючай Леты
сьвяцонан куляй ѿ пісталета
застрэлены? Твая вэндэта
ў радко Старога Запавету
разыліта. І ты, разызеты,
на першай паласе газеты,
што выдаецца для клязэтаў
у мэтах пагалоўнае асьветы
кабетаў у авальных кабінэтах.

у горад вяртаюца людзі
сканчаеща эра прэлюдый

палае вусатое пудзіла
і срэбра ляціцы у грудзі нам
з-пад капоту Пэгасаў
з гравіраў пэндзля Пікаса

зблытаны сэнсы й постаці
буда сядзіць на латаці
ты ж проста ѿ верши жывеш
ты — верш

Горад Месяцу

горад-плястак
гарнецца да сонца
вільготнымі вейкамі дахай
горад-прыш

надзімаеца каб пырснуць
гноем санлівых дъзвіюхногіх
горад-вік
цікуе за намі

пражэктарам поўні
штацыруеш
ня ведаочы што й сам
высоначаеш кагосці

Адэса, ліпень

скінутым зь вежы
съмешных навук.

Навошта ж, браце,
парошы гарачку
ды жлукці з адной
біклагі абсэнт?

Сэнтыментальны мент
корміць качак,
пакуль на хакеі
яго прэзыдэнт.

Аскепак слова
захарснушы глыбока,
яго на въбіць
і не запіць,
ён не ад элога

і не ад Бога...
Ён мяне жывіць,
а можа забіць.

кастрычнік

колы ідуць ад поўні
колы ідуць ад дрэваў
скроні хаханай помніць
вуснаў агмень forever

22 сакавіка

вершнік

Ваназару

съпяваюць падводныя струны
зь пляску праступаюць руны
з труны гараша ліхтары
на ўсход пасыпшаюць літары

Slash-верш

«...нет тюрьмы страшнее,
чем в голове»

В.Цой

унутраны кілер без замовы а так з
нуды цэліца в ўнутранага Далай-
ламу ѹ трапляе ѿ сібе // але
Далай-лама ѹсё адно кане бо не
бывае каб унутраны кілер смазаў
// хаці ё не бывае каб ён страляў
без замовы // ѹ жо зусім не
бывае каб без унутранага кілера
// ergo калі я набіраю гэтыя радкі
то ўнутраны кілер не сканаў
трапішы ѿ сібе // аднак
немагчыма ѹ каб ён не забіў
страгалію // давай разважаць
стрэл быў адзін забіты таксама
адзін // (мажіва самы час увесы
ўнутранага К.Костнёра ў ролі
ўнутранага целаходзінка але ці
вартай зімайца падобным
кепствам) // а раптам Далай-
ламы не было а было нуда
прыкладу люстра // та люстра ці
ячы гори не было ні кілера ні
Далай-ламы ні стрэлу // хто ж
тады сканану // вырашыць табе
ўнутраны чытаку.

**
22 сакавіка

шанцаванье — гэта калі
ламаеш нагу ў авіякатастрофе.

АЛЯКСАНДАР ВОРВУЛЬ

Слоўнік скептыка

Шанцаванье — гэта калі
ламаеш нагу ў авіякатастрофе.

Шахматыстка — жанчына,
якая пільней за іншых сочыць
за сваіх фігураў.

Шэдар — адзенне, якое ап-
ранаюць на дзіця тады, калі хо-
ладна яго маці.

Школа мастака — месца,
дзе маладыя дзяячытаты бавяць

час паміж каледжам і плюбам.

Шліб — найлепшы спосаб
перазімаваць.

Шліб трывалы — мірнае
суіснаванье дъзвіюх інервовых
сystэм.

Шматзадачнасць — кан-
цэпцыя, якая дазволіе рабіць не-
калькі памылак адначасова.

Шоў-бізнес — гэта калі чым

карацеішшая дарога, тым даў-
жэйшая машына.

Шпён сапраўдны — чала-
век, які менш чым на тры
разьведкі не працуе.

Шчасліві — той, хто пера-
стаў быў разумным.

Шчасле — асноўная крыні-
ца няшчасці.

Шчасле поўнае — рэдкая

НОВЫЯ КНІГІ

Вялікае перасяленне

Анатоль Вялікі.
На
раздарожжы.
Беларусы і
палякі ў час
перасялення
(1944—1946 г.).
— Менск:
БДПУ, 2005.

Зь нядыўнага майго адскоку ў Менск
абагаціўся манаграфія Анатоля Вялі-
кага «На раздарожжы. Беларусы і палякі
ў час перасялення (1944—1946 гг.)» з
краінским дароўным надпісам аўтара.

Чыту, кальханчыкаў ў вагоне да Мас-
квы, пракіннёй старонік. Такі дачака-
ліся і спрыяльнага часу, і мудрага дасъ-
ледчыка-аналітика, каб пра наша глы-
бока нацыянальнае і беларуское разва-
жаць спакойна. Такі балочак, даслю-
маль на кратанай тэмай з нядыўнага
мінулага зьяўляеца праблема паваен-
нага ўстайлінга беларуска-польскай
мяжы і ўзаемнай рэлатацыі бела-
рускіх палякаў у Польшчу і польскіх ле-
барусаў у БССР.

Наколькі з заходнебеларускіх земляў
палякі, а сядзіліх іх тысычы беларусаў-ка-
тапікоў і нават праваслаўных, валам
валілі ў Польшчу (падалі заявы выеха-
535 284 чалавек), ратуючыя ад
«сібірскіх марозаў», настолькі абаціў-
лі, стрымана, з нехавтой нават адзялі-
вали на перасяленчыя прапановы бела-
русы з-пад польскай мяжы. Так, у
Бельскім павеце, з 10 000 сялянскіх
гаспадарак падаўліся на перасяленне
не 1 861. Тым самым павялічыліся
выснова Я.Міроновіча, што «лад
у Польшчу забясьпечваў больші спры-
яльнічы ўмовы жыцця». Пераконвае
выніковая канстатыя А.Вялікага:
«Большасць заможнага аднасібнага
сляянства, саматужнікай, рабочыя
(праўнія, дадамо, частка інтэлігэнцыі. —
А.К.) фактычна прайгравала заклік
ад пераезды ў БССР» (с.205).

Прыгдываю ў сувязі з гэтым даўні
скрушны досьціп, пачуты мною калісьці
ў Варшаве ад калегі-паляка. Цягам да-
лімітаты польска-савецкай мяжы ад-
паведнікі службовых завітаюць на
падворок беластоцкага селяніна-бела-
руса. Так, маўляў, і так, шануны пане,
новая граніца мае праўсы ўласна праз
панаву гаспадарку; на чым баку рашы-
бы пан застасца — савецкім ці
польскім? Пачухаў гаспадар патыліцу,
кракні і выдаў: «там жа, у Рысе, дужа
моцныя маразы — ніхай застанецца
Польшча». Можа, тым ужоўным гаспада-
ром тутэйшым быў якіс адвансавек
Сакраты Яновіч або памежных Крынік?
Не асцережаць тады наш суродзік са-
вецкага «мароза» — было бы на Гара-
дзенічыне адным калгаснікам болей.
Але на квітністай ніве беларускай лі-
таратуры — адной (і не адной ж!) пры-
вабіло краскі меней. Што ж, выбар
зайсці чагосяці каштуе...

Кніга вабіць таксама вытыманай на-
вуковасцю (без надрывнага плачу па
стражанай «старонцы Беласточыне»)
поглядам на эпоху, памежныя клопаты,
а галоўнай — пранікливым разумен-
нем нацыянальнае Лесу і Шляху Бела-
руси. Варта прачытаць.

Аляксей Каўка, Масква

форма ідэятызму.

Шчасле сімейнае — гэта
калі ёсць каро і чым карміць.

Шчырасць — недахон сама-
валоданыя.

Шырока поглядаў — апра-
даныне адсутнасці ўласнага пун-
кту гледжанья.

Юбілей — гэта калі шмат кве-
так, а ты яшчэ жывы.

Я — самы любімы чалавек.

Ядзенне — гэта калі чалавек
адкрывае рот і нічога не гаворыць.

Язык — адростак мозгу.

Язык волны — язык таго,
хто стаціў зубы.

Яйка Фабэржэ — фрагмент
аўтапартрэту.

10.04.2005

АДАМ ГЛЁБУС

Сучаснікі

2005. Прадавец СД і Вялікдзень

Пасядзець у кавярні люблю. Зой-
дзеш, замовіш напой, паговориш са
зімёымі, гісторыі паслушаеш. На Вя-
лікдзень сядзёш да слухаў споведз-
прадаўца кампактаву... «У войску ў
першы месяц службы прымусілі тран-
шэню капаць. Рыно-капаць, пот цурком,
сілы скончыліся, а ярылі дэшткай махаю.
Рантам... бачу сібе зверху, як я стаю
ў траншэні капаць. Натуральна — сам
на сібе гляжу з вышыні. Душа выска-
чыла, узлыцца ў неба і пазірае на
цела. Маё «я» ўзъяўлялося разам з ду-
шою, абыдзушнаше цела засталося вы-
конваць салдацкую работу. «Я» спало-
халася вышыні і прымусіла душу вяр-
нуць у салдацкае цела. Цяпер хай мне
сто разу скажуць, што душы няма, —
на паверу. Можа, у некага няма, а ў
мене ёсьць, дакладна». Справаца з
прадаўцом пірацкіх сідзідышак я ня
стадаў, напэўна, дзеля, дзеяла.

02.04.2005

2005. Макмілін і паветра

Брыганскі літаратуразнаўца Ар-
нольд Макмілін піша грунтоўныя пра-
цы пра беларускую літаратуру і часам
наведвае Беларусь. Арнольд у душы,
напэўна, больш пает, чым вчоні, бо
патрэбуе ў сваіх пасёдках да нас абуро-
тваў ажаданьнем падыхаща тутэй-
шым паветрам, і я разумею Арнольда.

06.04.2005

2005. Вова і кашаль

Па Беларусі хвалімі ходзіць эпідэмія
плюміні. Толькі з майкі знаёмых на яе
цикка хварэлі ажно чашвёра — вык-
ладчыкі Бабкоў, кулинар Харэўскі, лек-
тар Жбанкоў і ягоная жонка. Перахва-
рэў, нават у бальніцы трапіў, і наш унук
Вова. Запаленне лёгкіх — хвароба не-
бясцяльская, бо праз недагляд можа
скончыцца летальным канцом. Цяпер
дэвядзіца прыслухоўвацца да кожнага
пакашлівання нащага Вовачкі. Каб у
Беларусі, як некалі ў стараінтайней
Японіі, былі каліцы «бога, які ратуе ад
кашлю», які абавязковы тады памаліўся і
зрабіў ахвярапрынашэнне.

08.04.2005

1990. Някляеў і маскі

Дзе бы ты ні працаў, а Навага году
чакаеш. Чакаеш і рыхтуешся да яго.
Працаўцаў ў часопісе «Крыніца—Ро-
днік», дзе за галоўнага лічыўся паст-
песенік Някляеў. У кабінэце галоў-
нага я і ўбачыў кардонную скрынку.
«Што за скрынка?» — «Падарункі на
Новы год!» — крыва ўсміхнуўся са-
вецкі песенік. Мне належала два па-
дарункі, для сына і дачкі. «Можна паг-
лядзіць і забраць?» — «Паглядзі!»
Расчыниў скрынку і глядзі, ад не-
спадзёску мяне ажно перакрываў. Там
ліжжалі маскі, але зусім не карнаваль-
ныя і на цацачныя — там былі гіпса-
выя маскі, знятые з твару самазабой-
цы. Скрыня поўнілася мёртвымі тва-
рамі пасткі Янічыцы, якія загарнула-
ся ў коўдру і скінулася з гаўбца. Зъ
Янічнікі Янічыцы ў мяне быў цэліль
адносны, але гэта зусім не азначае,
што я мусіў узрадавацца, убачыўшы
адбітак бяздущна-белага твару, таму,
пашучаны субардынацію, сказануў:
«Жарт дурны!»

10.04.2005

Жывы футбол

16—17 красавіка стартаваў 15-ты нацыянальны чэмпінат Беларусі па футболе. Цэнтральны матч турніру быў згуляны ў Салігорску: уладальнік Кубку Беларусі «Шахцёр» прымай віцэ-чэмпіёна барысаўскі БАТЭ. У суботу карэспандэнт «НН» адправіўся на сталічнае дэрбі: на стадыёне «Трактар» менскае «Дынама» перамагло МТЗ-РІПА 1:0.

Урэзаны сезон

Цікавасць да чарговага футбольнага сезона нарадзілася да яго пачатку. Закончыла сезон 16 клюбів. На змену думам няудачнікам прыйшлі пераможцы чэмпінату ў першай лізе — менскі «Лякаматы» і роціцы «Ведрыч-97». Аднак на старт першынства выйшлі 14 клюбів.

«Ведрыч-97» на мае дастаткова сродкаў, таму вырашыў заставацца ў першай лізе. Навочы спадзяўца на «раптам», а потым і целы сезона хадзіць у аўтсайдерах? Адметна, што ў 2002 і 2003 г. «Ведрыч» таксама ўдала стартаваў у першынстве першай ліги, додзі чаціўна, але ў срэдзіне сезона агледжаваўся, бачачы, чым «небяспечны» выхад у элиту, і збаўляў абароты. Летасць рэчицкія футбалісты «агледзеліся» толькі ўвосені, калі дагнаць было немагчыма нават тэрэтычна.

Праз финансава пяцькасці разъўялілася з элітой менскіх «Гарэдза-СКА» — яно пераведзена ў другую лігу.

Стартаваў таксама чэмпінат у першай лізе. Тут, беручы пад увагу «Ведрыч», мусіла гуляць 17 каманд, але «Маладзчна-2000» добраахвотна перайшло ў другую лігу, дзе грававы ўтыхасці значна ніжэйшы (25 млн руб. супраць 33 млн). А калі ўзвінікаюць цяжкасці з пошукамі новатакіх сродкаў, то што касаецца пра сталае фінансаваныне хранічна беднага клубу?

У чарзе

У сталіцы чэмпінат адкрываўся дэрбі між МТЗ-РІПА і «Дынама». Інтыгі пайдыну дадавала тое, што пры канцы году з БАТЭ на троцірскім мосткоў МТЗ перайшоў самы пасыяківі беларускі спэцыяліст — Юры Пунтус (да таго ж трэнер моладзевай зборнай). Ён прыхаміў з сабой памочніка Юр'я Пудзілава і некалькіх футболістаў. Паводле слоў экспертаў, клюб мае інжэктскі від — як на г'едзстал, так і на кубак Беларусі (МТЗ гуляе ў паўфінале).

Каб і на ведаў дарогі на «Трактар», знайсці яе было бы на цяжка.

На станцыі мэтро «Трактарны завод» з вагонаў высыпала гурма дынамаўскіх фанатоў: нехта ў сініх куртках з эмблемай клубу, нехта з размаліванымі ў бела-сінія колеры тварамі, решта задаволілася фірмовым дынамаўскім шапкам.

Я прыйшоў за дванаццаці хвілін да пачатку гульбы — і ўбачыў велізарную чаргу, што вілася вакол галоўной трывубы. Хоць і было журнالісткас пасыедчаныне, вырашыў аластаяць, як усе. Да таго ж ктык быў недарагі — 3 тыс.

Заўзятары дружна лаялі арганізатарам матчу: «Бардак! Пачатак сезона, субота, а на 17-тысячным стадыёне (за матчам паводле прададзеных квіткоў назіралі 5 600 гледачоў — А.Р.) працуе адна (!) каса». І тут жа супаковалі адзін другога: «Ну, спозынімася на 20 хвілін — такай бывае. Нічога пікавага ў першым тайме ў нас усе роўна не адбываецца». Хоць нечым наш чэмпінат падобны да ангельскай прэм'ер-лігі, дзе большасць мячоў забіваецца пры канцы гульбы.

Праўда, праз пяць хвілін пасыя пачатавага сівісткі адчыніўся дзверы прыдзядзіцца адчыніцца яшчэ два пункты прадажу білетаў. Аднак самыя непріязні, не дачакаўшыся, пакінуły чаргу. Яны размысьлялі за агароджай стадыёну па пэрыметры паўночнай і юхідной трывубы. Такім чынам, за футболам басіплатна назіралі яшчэ пад тысячу заўзятараў.

На гульня

Калі я падымаўся на трывубу, гадзіннік паказаў 16.15. Палова тайму супрауды падалася сумнай. Хіба толькі саліраваў бразильскі легіянэр «Дынама» Эду, які змогаўся за кожны мэтар поля. А вось іншы «замежнік», чэх Davíd Zoubek, глядзіўся міява і быў у другім тайме заменены на больш энэргічнага баўгарына Петра Злацінава.

Разгланилі сум хіба фанаты. Два дзясяткі тыфозі «трактарыстаў» імкнуліся перакрычаць чатыры сотні фанаў «Дынама». Але ў другім тайме лепш арганізаваны дынамаўскі хор усе ж перакрыў заўзятараў МТЗ.

АНДРЭЙ ГУЛІЧЕНКО

Юры Пунтус пасыя паразы свайгі каманды быў вельмі заклапочаны: «Будзем глядзець відзеазапіс, каб разабраца, хто дазволіў Чалею нанесыці фатальны для нас удар».

Публіка на стадыёне — самая розная: дзеці, студэнты, маладыя мамы з дзеткамі, якія раз-пораз тэлефанавалі мужам і паведамлялі apoшнюю весткі з поля; нават салідныя чыноўнікі.

Побач са мной размысьляўся заўзятар «Дынама» — 65-гадовы дзядзька з рэдкім сівым пушком на галаве і даўно ўжо не здравы. Ен блізка да сэрга прымай усе падзеі на полі і час ад часу лез у кізінне па вайдзі.

Пры канцы тайму публіка, засумавіўшы па забытых мячах, стала кричаць: «Юра, выходзь сам!» Летасць трэнер «Дынама» Юры Шуканau быў важакам каманды і на футбольным полі. Як тыгры, сноўдай ад лавы трэнеру да краю поля і ў зваротным кірунку Юры Пунтус. Нібы гэта быў яго мяч беларускага чэмпінату, а паўфіналі лігі чэмпіянату баўгарыны Петра Злацінава.

Нават дождзі злытаваўся над заўзятарамі. Пару разоў спрабаваў нясымела пайсыцы, але, убачыўшы, што большасць прысутных сядзіц без парасонак, засаромеўся і сышпануў толькі праз пяцьдціны пасыя матчу.

У другім тайме гульня пайшлавесцей. Атакавала і МТЗ, і «Ды-

нама», у срэдзіне другога тайму «Дынама» нанесла небяспечны ўдар па варотах. А «шчасце было так близка, — з сумам канстатаваў мой сусед і з надзеяй дадаў: — Але гэта толькі пачатак».

«Трактарысты» праз колькі хвілін нанеслы прыцэльні ўдар па машыне хуткай дапамогі. Выглідала на то, што матч коціца да баявой нічіі. Заўзятары масава пацягнуліся да выхаду. Але чэмпіёны на 91-й хвіліне разлізвалі стандарт. І дзэйнты Чалея з падымаўся па шрафтнога Віталія Валадзянікова не спудлаваў. Увесе стадыён радасна ўзыняўся — 0:1. «Дынама» атрымала гасціцкую перамогу.

Нічога выпадковага

На пасыяльматчавай прэс-канферэнцыі галоўных трэнэрў на настўніка МТЗ было цікава глядзець: Юры Пунтус сядзеў змрокчыны, нібы навальничай хмары. Ен прыйшоў за некалькіх хвілін да свайго калегі і моўчукі сядзеў, утрапоіўшыся ў падлогу. «Грайранец на сцяжку вельмі непрэменна. Але гэта нашы ўнутраныя сямейныя праблемы — шукань, хто

вінаваты. Гэта быў першы матч, усё толькі пачынаецца».

Трэнэр «Дынама» Юры Шуканau таксама асаліў эйфары ад перамогі не адчував: «Ня ёсць ўдавалася ў атакы, і нечакана для мене правалілася сядзінія лінія». Праўда, калі адзін з журналістаў спытаў, ці не выпадковым быў гол Чалея, трэнэр «Дынама» запірчыў: «У атакы нічога выпадковага не бывае».

Памылоцца тыя, хто лічыць, што беларускае ўнутранае першынство — рэч абліспотна нецікавая. Адна справа — назірапц матч па тэлевізоры, а другая — ужывую. Так, гэта не будзіслыгі, і нават не першынство Шатляндіі, але ёсьць на што паглядзець. Так што калі ў выхадні (а матчы будуть праходзіць зблысцага ў суботу і нядзелю) яя ведаеце, куды сядзе падзец, ідзіце на футбольны час.

Хоць на тым «Трактары» ёсьць шраг «недапрадаўка». Піва можна паніць хіба толькі за агароджай. З пляцкай, што цалкам правільна, на матч не пускаюць, а плястыкавага посуду пакуль німа. Затое дыктор робіць абвесткі па-беларуску. Мова яшчэ на чистая, але мы таксама калісьці пачынаем. Ды мэт на першым матчу турніру быў больш чуваць не з трывуб, а футбольнага поля. Гульцы «граляў» адзін аднаму, як лепей размысьляцца па попі і куды бегчы пасыя паўдзі.

Алег Раівец

У выхадні будзе адкрыты чэмпінат на сталічным стадыёне «Дынама». У нядзелю аднайменні менскія клубы згулье з мазырскай «Славіяй». У гэты дзень таксама глядзіцца БАТЭ — «Дарыда» (Хдановічы) і «Гомель» — МТЗ-РІПА. Днём раней, у суботу, пройдзіць наступальная сустрычка: «Зорка-ВА-БДУ» (Менск) — «Нёман» (Гарадзішча). Матч на стадыёне «Трактар», «Тарпеда» (Ходзіні) — «Лякаматы» (Менск), «Нафтан» (Наваполацак) — «Дынама» (Берасцьце), «Шахцёр» (Салігорск) — «Дніпро-Трансмаш» (Маріліў).

Першы гол 15-га чэмпінату Беларусі забіў павадарон «Шахцёра» Міхаіл Пашко. Ен пасцілі па варотах БАТЭ ўжо на трэцій хвіліне сустрычкі.

Паводле заявак каманд на 16 красавіць, у вышынай лізе гулье 61 лігінэр. 25 працтаваюць Украіну, 24 — Расею, 3 — Армению, 2 — Баўгарыю, па аднаму — Бразылію, Грузію, Камарун, Літву, Малдову, Таджыкістан, Чахія. Найблейшая легіянарка у «Дніпры-Трансмашы» — 13 гульцоў з Украіны. Без легінэрў заявіліся БАТЭ, «Шахцёр», «Зорка-ВА-БДУ».

Съцісла

Усіх паборалі

На чэмпіянаце Эўропы па вольнай, грэка-рымскай і жаночай барацьбе, што прайшоў у баўгарскай Варне, беларусы заваявалі шэсць медалей — залаты, срэбраны і чатыры бронзавыя. «Золата» на раҳунку Сяргея Аришохіна (грэка-рымская, да 120 кг), «срэбра» — у Вольгі Хілько (да 63 кг), «бронза» — у Васілісу Марзалок

(да 72 кг), Юліі Раткевіч (да 59 кг), Марыі Ягоравай (да 55 кг) і Альбэрта Батырава (вольная барацьба, да 66 кг). Паводле пастановы Саўміну, памер узнагароджаньня за залаты мэдаль чэмпінату кантыненту складае да 250 базавых белічын (цифер — 6 млн 375 тыс.), за срэбраны — да 150 (3 млн 825 тыс.), за бронзовы

— да 100 (2 млн 550 тыс.). **Хакей і nemцы** 14 і 16 красавіка зборная Беларусі ў рамках падрыхтоўкі да чэмпінату съвету па хакеі праўляла два таварыскія матчы са зборнай Нямеччыны. У першым, што праходзіць у Менску, беларусы згулялі ўнічно — 1:1, а вось у другім матчы, у Гомелі, Фэдэрэцыя хакея задаволіла просьбу.

Без Салея Абаронца «Анагайму» Руслан Салей ня возьме ўдзелу ў чэмпіянаце съвету па хакеі. У найбліжэйшы час у Руслана і ягоныя сябродзікі Бэты мае нарадзіцца дзіця, таму беларускі легіянэр папрасіў не выклікаць яго ў нацыянальную зборную. Фэдэрэцыя хакея задаволіла просьбу.

Аўстралія далучыцца да Азіі

Футбольная канфедэрэцыя Акіяніі ня супраць пераходу Аўстраліі ў азіяцкую футбольную арганізацыю, якая раней падырдзілася прыняць пад свой апеку аўстралійскую. Спартовыя чыноўнікі зялёнага кантынента мяркуюць, што такім чынам на Аўстраліі болей

AP

ІНФАРМАТАР

Вышэйшыя навучальныя ўстановы Беларусі

Дзяржаўнай формы навучання

Менск
Акадэмія кіравання пры
праздніцце РБ
вул. Маскоўская, 17
226-37-47, 226-38-06

Акадэмія Міністэрства ўнутраных спраў
вул. Варвара, 6
233-34-16, 284-34-05

Беларуская акадэмія мас-
тавай
пр. Ф. Скарыны, 81
232-15-42, 232-15-82

Беларуская акадэмія музыкі
вул. Інтэрнацыянальная, 30
227-06-53, 226-17-49

Беларускі дзяржакуні агравы
ты тэхнічны юніверсітэт
(БДАТУ)
пр. Ф. Скарыны, 99/2
264-61-91, 264-92-62

Беларускі дзяржакуні мэды-
цынскі юніверсітэт
пр. Дзяржынскага, 83
272-62-96, 272-61-96

Беларускі дзяржакуні пэда-
гагічны юніверсітэт імя
М. Танка (БДПУ)
вул. Савецкая, 18
226-56-23, 226-56-19

Беларускі дзяржакуні тэхна-
лягічны юніверсітэт (БДТУ)
вул. Свярдлова, 13а
227-65-07, 227-07-78

Беларускі дзяржакуні юнівер-
сітэт (БДУ)
пр. Ф. Скарыны, 4
209-51-09, 209-50-09

Беларускі дзяржакуні юнівер-
сітэт інфарматики і радыё-
лекtronікі (БДІРУ)
вул. П. Броўкі, 6
232-01-51, 239-89-58

Беларускі дзяржакуні юнівер-
сітэт культуры (БДКУ)
вул. Рабкораўская, 17
222-83-06, 222-83-00

Беларускі дзяржакуні юнівер-
сітэт фізyczнага выхавання
пр. Машэрава, 105
250-54-67, 250-63-43

Беларускі дзяржакуні экана-
мічны юніверсітэт (БДЭ),
пр. Партизанскі, 26

249-40-32, 249-00-25

Беларускі нацыянальны тэх-
нічны ўніверсітэт (БНТУ)
пр. Ф. Скарыны, 65
232-77-52, 239-93-40

Ваенная акадэмія РБ
269-43-38, 269-41-84

Вышэйшая пажарная ву-
чэльня МЧС
вул. Машынабудаўнікоў, 25
245-35-58

Вышэйшыя каледж сувязі
Стараўсяцкі тракт, 8/2
264-43-09, 264-72-22

Менскі дзяржакуні вышэй-
шыя аўтыйчынны каледж
вул. Ударніка, 77
241-46-55, 241-66-32

Менскі дзяржакуні вышэй-
шыя радыётэхнічны каледж
вул. Ф. Скарыны, 62
232-01-62, 232-62-85

Менскі дзяржакуні вышэй-
шыя лінгвістичны юніверсітэт
вул. Захараўа, 21
284-71-37

Міжнародны дзяржакуні эка-
лягічны юніверсітэт імя
А. Сахарова
вул. Даўграбрэзкая, 23
230-69-98, 230-61-82

Бабруйск
Беларускі філіял Беларуска-
га дзяржакунага эканамічнага
юніверсітэту
вул. Савецкая, 74/48,
213800
2-71-40; 2-23-37

Баранавічы
Баранавіцкі дзяржакуні
юніверсітэт
вул. Камсамольская, 84,
225320
42-32-77

Баранавіцкі філіял Беларус-
ка га нацыянальнага тэхні-
чнага юніверсітэту
вул. Кірава, 48, 225320
47-13-09

Берасць
Берасцейскі дзяржакуні
тэхнічны юніверсітэт
вул. Маскоўская, 267, 224017
42-42-19; 42-44-87

Берасцейскі дзяржакуні
юніверсітэт імя А. Пушкіна
бульвар Касманаўта, 21,
224665

рэж. Абрам Роам.

Любоўная драма паводле
аднайменнага твору Алляк-
сандра Купрына.

Абрам Роам — адзін з са-
мых геніяльных і недаап-
неных рэжысёраў. Роам —
выхаванец Вільні, чэкіст —
і заклеймавані светамі
фармаліст. Героі ягоных
твораў жывуць у ілюзор-
ным і пекінскім сусвеце
клясыкі — і ўпікаюцца ў вытан-
чанасці хараста. Фільм
«Гранатавы бранзалет» пра-
непадзеленасць трагічнай
каханыне — дасканалы,
шымлівы й надзвычай
прыгожы твор, зроблены з
далікатным і тонкім пыха-
ляйзмам.

З'яўлініце асаблівую
ўвагу на мастацкае афар-
мленні, на культуру кадра —
і на трапннае выка-
рыстаныне клясычнай му-
зыкі.

Ролі выконваюць: Ары-
ядна Шэнгелая, Ігар Озе-
раў, Алег Басілашвілі, Ула-
дзіслаў Стржэльчык.

«Лад», 17.00
«Пайсі і не вярнуцца».
Беларусь, 1992, рэж.
Мікалай Князэў.

Баенная кінаапоўесьць
паводле аднайменнага твору
Васіля Быкава. Не дак-
ладна экранізацыя Васіля
Быкава, але цікавая ўжо
самім звяротам да ягонай
творчасці.

Актрыні ў карпіне зменен-
ныя. Актар Пушыц, выканав-
ца ролі Антона, гаворыць
пра сваёго адмойнага героя
(які ў Быкава здраджвае
свайму сумленню): «Пада-
бесцца, што можна паказаць,
як пад уздзеяннем начуцца
гэты ў многім дрымучы
чалавек становіца лепшым,
чысьцейшым» (?).

Выканавца ролі Зосі На-
рэйкі — актрыса Юлія Вы-
соцкая.

«Лад», 22.25
«Гранатавы бранзалет».
Расея, 1964,

23-33-40; 23-09-01

Берасцейскі філіял Бела-
рускай акадэміі музыкі
вул. Гоголя, 7, 224000
26-51-13

Віцебск
Беларускі дзяржакуні ака-
дэмія вэтэрынарнай медыцыны
вул. 1 Я. Даватара, 7-11,
210602
37-20-44; 37-04-28

Вышэйшыя пажарная ву-
чэльня МЧС
вул. Машынабудаўнікоў, 25
245-35-58

Вышэйшыя каледж сувязі
Стараўсяцкі тракт, 8/2
264-43-09, 264-72-22

Менскі дзяржакуні вышэй-
шыя аўтыйчынны каледж
вул. Ударніка, 77
241-46-55, 241-66-32

Менскі дзяржакуні вышэй-
шыя радыётэхнічны каледж
вул. Ф. Скарыны, 62
232-01-62, 232-62-85

Менскі дзяржакуні вышэй-
шыя лінгвістичны юніверсітэт
вул. Захараўа, 21
284-71-37

Міжнародны дзяржакуні эка-
лягічны юніверсітэт імя
А. Сахарова
вул. Даўграбрэзкая, 23
230-69-98, 230-61-82

Гомель
Беларускі дзяржакуні юнівер-
сітэт транспарту
вул. Кірава, 34, 246653
95-39-25

Гомельскі дзяржакуні юнівер-
сітэт інстытуту
вул. Ланге, 5, 246000
53-10-62; 53-92-11

Гомельскі дзяржакуні тэхнічны
юніверсітэт імя П. Сухога
пр. Каstryчніка, 48, 246746
48-16-00; 48-16-21

Гомельскі дзяржакуні юнівер-
сітэт інстытута
вул. Савецкая, 104, 246699
56-75-01; 56-73-71

Гомельскі дзяржакуні юнівер-
сітэт МНС
Рэчыцкая шаша, 35а, 246023
79-49-85; 79-40-10

Гомельскі дзяржакуні юнівер-
сітэт інстытута
вул. Савецкая, 18
53-73-30

Гомельскі дзяржакуні юнівер-
сітэт інстытута
вул. Леніна, 25, 225710
35-51-14; 35-55-00

47-01-68; 72-10-42

Гарадзенскі дзяржакуні юнівер-
сітэт інстытута
вул. Горкага, 80, 230015
33-03-65; 33-54-47

Гарадзенскі дзяржакуні юнівер-
сітэт інстытута
вул. Акадэмікія, 22, 230023
77-14-58

Гарадзенскі філіял Беларус-
ка га нацыянальнага юнівер-
сітэту
пр. Кірава, 1, 212005
23-61-00; 22-07-89

Магілёў
Беларускі-расейскі юнівер-
сітэт
пр. Міру, 43, 212005
23-61-00; 22-07-89

Магілёўскі дзяржакуні юнівер-
сітэт інстытута
вул. Касманаўта, 1, 212022
26-31-17; 26-13-17

Магілёўскі дзяржакуні юнівер-
сітэт харчавання
пр. Шміта, 3, 212027
44-32-27; 44-32-52

Магілёўскі філіял Беларускай
акадэміі музыкі
вул. Крыленка, 12, 210026
25-28-14

Мазыр
Мазырскі дзяржакуні пэдага-
гічны інстытут імя Н. Круп-
скай
вул. Студэнцкая, 28, 247760
2-13-93; 2-55-61

Мазырскі філіял Беларускага
дзяржакунага юніверсітэту
культуры і мастацтва
вул. Рышкыява, 37, 247760
222-83-00

Наваполацак
Полацкі дзяржакуні юнівер-
сітэт
вул. Блахіна, 29, 211440
55-23-83; 55-41-48

Гомельскі інжынерны інсты-
тут МНС
Рэчыцкая шаша, 35а, 246023
79-49-85; 79-40-10

Гомельскі дзяржакуні юнівер-
сітэт інстытута
вул. Дняпроўскай Флятылі,
23
35-38-08; 35-01-23; факс 35-
01-23

Пінскі філіял Беларускага
дзяржакунага эканамічнага
юніверсітэту
вул. Леніна, 25, 225710
35-51-14; 35-55-00

ВАРТА ПАГЛЯДЦЕЦ

Субота,
23 красавіка

АНТ, 21.00

«Блуберы».

Францыя — Мэксіка —
Вялікабрытанія — ЗША,
рэж. Ян Коўнен.

Містычны вэстэрн.

Дзесяці на Дзікім Захадзе
шэпры Майкл Блубрэй (Вэнсан Касэль, «Дабэр-
ман», «Барвонія рокі»)

ізоўні сутыкаеца са старым
ворагам (Майкл Мэйдан, «Шаленныя псы», «Забіць
Біла») — і мусіць пакараць

каханыні ў гэтым вэстэрне.

Дзесяці на Дзікім Захадзе

шэпры Майкл Блубрэй (Вэнсан Касэль, «Дабэр-
ман», «Барвонія рокі»)

ізоўні сутыкаеца са старым
ворагам (Майкл Мэйдан, «Шаленныя псы», «Забіць
Біла») — і мусіць пакараць

каханыні ў гэтым вэстэрне.

Дзесяці на Дзікім Захадзе

шэпры Майкл Блубрэй (Вэнсан Касэль, «Дабэр-
ман», «Барвонія рокі»)

ізоўні сутыкаеца са старым
ворагам (Майкл Мэйдан, «Шаленныя псы», «Забіць
Біла») — і мусіць пакараць

каханыні ў гэтым вэстэрне.

Дзесяці на Дзікім Захадзе

шэпры Майкл Блубрэй (Вэнсан Касэль, «Дабэр-
ман», «Барвонія рокі»)

ізоўні сутыкаеца са старым
ворагам (Майкл Мэйдан, «Шаленныя псы», «Забіць
Біла») — і мусіць пакараць

каханыні ў гэтым вэстэрне.

Дзесяці на Дзікім Захадзе

шэпры Майкл Блубрэй (Вэнсан Касэль, «Дабэр-
ман», «Барвонія рокі»)

ізоўні сутыкаеца са старым
ворагам (Майкл Мэйдан, «Шаленныя псы», «Забіць
Біла») — і мусіць пакараць

каханыні ў гэтым вэстэрне.

Дзесяці на Дзікім Захадзе

шэпры Майкл Блубрэй (Вэнсан Касэль, «Дабэр-
ман», «Барвонія рокі»)

ізоўні сутыкаеца са старым
ворагам (Майкл Мэйдан, «Шаленныя псы», «Забіць
Біла») — і мусіць пакараць

каханыні ў гэтым вэстэрне.

Дзесяці на Дзікім Захадзе

шэпры Майкл Блубрэй (Вэнсан Касэль, «Дабэр-
ман», «Барвонія рокі»)

ізоўні сутыкаеца са старым
ворагам (Майкл Мэйдан, «Шаленныя псы», «Забіць
Біла») — і мусіць пакараць

каханыні ў гэтым вэстэрне.

Дзесяці на Дзікім Захадзе

шэпры Майкл Блубрэй (Вэнсан Касэль, «Дабэр-
ман», «Барвонія рокі»)

ізоўні сутыкаеца са старым
ворагам (Майкл Мэйдан, «Шаленныя псы», «Забіць
Біла») — і мусіць пакараць

каханыні ў гэтым вэстэрне.

Дзесяці на Дзікім Захадзе

шэпры Майкл Блубрэй (Вэнсан Касэль, «Дабэр-
ман», «Барвонія рокі»)

ізоўні сутыкаеца са старым
ворагам (Майкл Мэйдан, «Шаленныя псы», «Забіць
Біла») — і мусіць пакараць

каханыні ў гэтым вэстэрне.

Дзесяці на Дзікім Захадзе

шэпры Майкл Блубрэй (Вэнсан Касэль, «Дабэр-
ман», «Барвонія рокі»)

ізоўні сутыкаеца са старым
ворагам (Майкл Мэйдан, «Шаленныя псы», «Забіць
Біла») — і мусіць пакараць

каханыні ў гэтым вэстэрне.

Дзесяці на Дзікім Захадзе

шэпры Майкл Блубрэй (Вэнсан Касэль, «Дабэр-
ман», «Барвонія рокі»)

ізоўні сутыкаеца са старым
ворагам (Майкл Мэйдан, «Шаленныя псы», «Забіць
Біла») — і мусіць пакараць

каханыні ў гэтым вэстэрне.

Дзесяці на Дзікім Захадзе

шэпры Майкл Блубрэй (Вэнсан Касэль, «Дабэр-
ман», «Барвонія рокі»)

ізоўні сутыкаеца са старым
ворагам (Майкл Мэйдан, «Шаленныя псы», «Забіць
Біла») — і мусіць пакараць

каханыні ў гэтым вэстэрне.

Дзесяці на Дзікім Захадзе

шэпры Майкл Блубрэй (Вэнсан Касэль, «Дабэр-
ман», «Барвонія рокі»)

ізоўні сутыкаеца са старым
ворагам (Майкл Мэйдан, «Шаленныя псы», «Забіць
Біла») — і мусі

дзе варта быць

ВЫСТАВЫ

Выставка Куліка

У сядзбі Парты БНФ (вул. Фрунзэ, 8) працуе выставка выдатнага мастака Яўгена Куліка (1938—2002). На выставе дэманструюцца калія давацца графічных лістоў мастака.

Вясельны салён-2005

З 27 да 30 красавіка ў выставыным павільёне на Я.Купалы, 27 пройдзе IV Спэціялізаваная выставка-кірмаш «Вясельны салён-2005».

Твар чалавека

У М-Галерэі інстытута Гётэ ў Менску (вул. Фрунзэ, 5) да 30 траўня працуе фотавыставка Уладзімера Скамарошчанкі «Твар чалавека». Уваход вольны.

Індыйскі альбом.

Частка 2

З 22 па 28 красавіка ў кінатэатры «Перамога» (вул. Інтэрнацыянальная, 20) працуе фотавыставка «Індыйскі альбом» складзеная з каліровых аўтарскіх краівідаў і замалёвак (у рамках фестывалю індыйскага кіно «Вяртаныне «Бадзягі»).

СПАБОРНІЦТВЫ

Чэмпіянат
і першынства Беларусі
па бодзібліднінгу
і фітнесе

30 красавіка — 1 траўня ў Менскім Палацы спорту (пр. Машэрава, 14) адбудзецца Чэмпіянат і Першынства Беларусі па бодзібліднінгу і фітнесе. Пачатак а 18-й.

ІМПРЭЗЫ

KRIWI

21 красавіка ў Доме літарата-ра (вул. Фрунзэ, 5) адбудзецца вялікі канцэрт легендарнага беларускага гурту «KRIWI» (Менск), які належыць да маднай пльны world music. Програма будзе складзеная з лепшых песень ягоных рэлізаў «Гэй ліў!», «За туманам», «Людямі», «Менск—Барлін». Пачатак а 19-й. Квіткі: 9 000 — 12 000.

Святы рэкламнага
мастакства

22 і 23 красавіка ў канцэртнай залі «Менск» адбудзецца свята рэкламнага мастакства. Можна будзе убачыць калія 100 лепшых прац трох міжнародных конкурсаў рэкламы — Маскоўскага міжнароднага фестывалю рэкламы, фестывалю краін Усходняй Еўропы «Golden Drum» і фестывалю рэкламы «Канскія ільвы». У пералыках выступіць «Драм Экстазі», «Тайблэе і яе дзямэн».

Тэатар кінаактора

21 (чц), 22 (пт) — «Поле змагання». 23 (сб), 24 (нід) — «Айседора. Танец хаканія».

Моладзевы тэатар

21 (чц) — «Віслесце быць, альбо не хлускі мыты не бяруть». 22 (пт) — «Лейтэнант Валодзька». 24 (нід) — «Тайблэе і яе дзямэн».

Тэатар беларускай

драматургіі 21 (чц), 22 (пт) — «Поле змагання». 23 (сб), 24 (нід) — «Айседора. Танец хаканія».

КЛЮБНАЕ ЖЫЦТЬЕ

Bronx (288—10—61, gsm velcom: 103 i 105) 21 (чц), 22.00 — dj Karp, dj Dimon. 22 (пт), 22.00 — Flat; dj Kulikov.

Белая вежа (284—69—22, 239—16—00) 21 (чц), 23.00 — White Tower: dj Grizzly, dj Top. 22 (пт), 23.00 — Red Wave: dj Alex.

23 (сб), 22.00 — жывая музыка: Acoustic Band; dj Mihel, dj Dee. **Izum** (206—66—18) 21 (чц), 23.00 — Royalty R.N.B: dj Induss.

22 (пт), 23.00 — Love party: dj Top, dj Lexa. 23 (сб), 23.00 — Fusion dance: dj Bergamo, dj Lexa.

Гудвін (226—13—06, 626—13—03) 21 (чц), 23.00 — Фліртаманія: party: dj Ядайл.

22 (пт), 20.00 — жывая музыка: «Мадэр Хард Blizz». 23 (сб) — Acoustic Band.

Блінджак (219—00—10) 21 (чц), 23.00 — dj Egor. 22 (пт), 23.00 — dj Yuliy Metelskiy.

Прэста (232—54—49, 232—15—79)

«Асцер». Пачатак а 19-й.

Фэстываль старадаўнія культуры

23—24 красавіка ў памяшканні Моладзевага тэатру эстрады (вул. Маскоўская, 18а) адбудзеца фэстываль старадаўнія культуры. У праграме мастер-клясы па научаныя эўрапейскім сярэднявечным танцам XV—XVI ст. ад школы старадаўнія танцу «Bassdance» (Менск) і прыධвонага балету «Ardente sole» (Кракаў, Польша). Кульминацый стане выступ групы гістарычных танцаў «Ardente sole» (Кракаў) — «Легенда пра каралеву Ядигі» і «Маскарэд каралевы Боны».

ТЭАТРЫ

Опера

21 (чц) — «Трубадур». 23 (сб) — «Мадам Батэрфляй». 24 (нід) — «Кармэн». 26 (аўт) — «Травіята». 28 (чц) — «Малейшыя ясны».

Балет

22 (пт) — «Баядэра».

Купалаўскі тэатар

21 (чц) — «Чорная пані Нясьвіжу». 22 (пт) — «Памінальная малітва». 23 (сб), 29 (пт) — «Чалавек». 25 (пн) — «Кім». 27 (ср), 28 (чц) — «Тутэшыя». 30 (сб) — «Каханыне ў стылі бара-ка».

Ранішні спектаклі

24 (нід) — «Аханіца — не журыца».

Малая сцэна

24 (нід) — «Дом, дзе сцяпцы прыгажуні».

Тэатар беларускай драматургіі

21 (чц) — «Валінціна». 22 (пт) — «Кабала сяятоші». 23 (сб) — «Жаныны Бартмана». 24 (нід) — «Чарнобыльская ма-літва». 26 (аўт) — «Параodoxы жарсыці». 27 (ор) — «Песні вайны». 28 (чц) — «Адвечная песьня». 29 (пн) — «Хорны квадрат». 30 (сб) — «Нізваны госьці».

Тэатар Горкага

21 (чц) — «Раскіданае гнядзо». 22 (пт) — «Вольны шлюп». 23 (сб) — «Опера жабракоў». 24 (нід) — «Сунічная паяня».

Музычны тэатар

21 (чц) — «Дарэтая». 22 (пт) — «Кажан». 23 (ср) — «Капіялош Напалеона». 24 (нід) — «Ноч у Ванэцыі».

Моладзевы тэатар

21 (чц) — «Віслесце быць, альбо не хлускі мыты не бяруть». 22 (пт) — «Лейтэнант Валодзька». 24 (нід) — «Тайблэе і яе дзэмэн».

Тэатар беларускай

драматургіі 21 (чц), 22 (пт) — «Поле змагання». 23 (сб), 24 (нід) — «Айседора. Танец хаканія».

КЛЮБНАЕ ЖЫЦТЬЕ

Bronx (288—10—61, gsm velcom: 103 i 105) 21 (чц), 22.00 — dj Karp, dj Dimon. 22 (пт), 22.00 — Flat; dj Kulikov.

Белая вежа (284—69—22, 239—16—00) 21 (чц), 23.00 — White Tower: dj Grizzly, dj Top. 22 (пт), 23.00 — Red Wave: dj Alex.

23 (сб), 22.00 — жывая музыка: Acoustic Band; dj Mihel, dj Dee. **Izum** (206—66—18) 21 (чц), 23.00 — Royalty R.N.B: dj Induss.

22 (пт), 23.00 — Love party: dj Top, dj Lexa. 23 (сб), 23.00 — Fusion dance: dj Bergamo, dj Lexa.

Гудвін (226—13—06, 626—13—03) 21 (чц), 23.00 — Фліртаманія: party: dj Ядайл.

22 (пт), 20.00 — жывая музыка: «Мадэр Хард Blizz». 23 (сб) — Acoustic Band.

Блінджак (219—00—10) 21 (чц), 23.00 — dj Egor. 22 (пт), 23.00 — dj Yuliy Metelskiy.

Прэста (232—54—49, 232—15—79)

27 красавіка 19:00

дом літарата (мэтро П. Перамогі, вул. Франзэ, 5)

СТАРЫ ОЛЬСА

• OSIMIRA

www.starolsa.com 6490888, 7662425, 4006774 esimira@list.ru

КІНО Ў МЕНСКУ

«Аўрора» (253—33—60)

«Сахара» (2c): 22 (пт) 16.00, 18.30, 21.00; 23, 24 (сб, нід) 13.30 (ін), 16.00, 18.30, 21.00.

«Ад 180 і вышы» (прем'ера): 23,

24 (сб, нід) 11.00 (ін), 13.00, 15.00, 21.10.

«Тэатар»*** («Кінафармат 4x4»):

22 (пт) 17.00, 19.00, 21.10.

«Машыніст»*** («Кінафармат 4x4»):

23 (сб) 17.00, 19.00, 21.00.

«Інастон заўтра»*** («Кінафармат 4x4»): 24 (пт) 17.00, 19.00.

«Берасць» (272—87—91)

«Званок-2»***: 22 (пт) 16.50, 21.10; 23, 24 (сб, нід) 11.00, 13.00, 15.00, 21.10.

«Правілы здыманья: Хітчай мэ́тад»: 22 (пт) 18.50; 23, 24 (сб, нід) 14.00 (ін), 18.50.

«50 першых папулярных варты плёні»:

15.00.

«Дружба» (240—90—13)

«Алантанасы»: 22 (пт) 17.00,

21.00; 23, 24 (сб, нід) 17.00 (ін), 21.00.

«Кепкія дзяўчыткі»: 22 (пт) 19.00, 23, 24 (сб, нід) 19.00 (ін).

«Кастрычнік» (232—93—25)

«Сахара» (2c): 22 (пт) 16.00, 18.30, 21.00; 23, 24 (сб, нід) 16.00, 18.30, 21.00.

«Ад 180 і вышы» (прем'ера): 23,

24 (сб, нід) 19.00, 21.00.

«Мір» (288—22—33)

«Правілы здыманья: Хітчай мэ́тад»: 22 (пт) 16.10, 20.40; 23, 24 (сб, нід) 14.00 (ін), 16.10, 20.40.

«Званок-2»***: 22—24 (пн—пт) 18.00

«Машыніст»*** («Кінафармат 4x4»):

22 (пн) 17.00, 19.00, 21.10.

«Тэатар»*** («Кінафармат 4x4»):

23 (сб) 17.00, 19.00, 21.10.

«Усама» («Кінафармат 4x4»): 24 (нід) 17.00, 19.00, 21.10.

«Пінер» (277—64—87)

«Тураці гамбіт» (2c): 22—24 (пн—пт) 16.20, 18.40, 21.00.

«Неслужбове заданне»: 22 (пн—пт) 14.20.

«Цэнтральны» (200—34—16)

«Жанхі напракат»: 22 (пт) 11.00,

13.00; 23, 24 (сб, нід) 11.00 (ін), 13.00.

«Інастон заўтра»*** («Кінафармат 4x4»): 22 (пт) 15.00, 17.00, 19.00, 21.00.

«Пінер» (227—64—87)

«Тураці гамбіт» (2c): 22—24 (пн—пт) 16.20, 18.40, 21.00.

«Неслужбове заданне»: 22 (пн—пт) 14.20.

«Цэнтральны» (200—34—16)

«Жанхі напракат»: 22 (пт) 11.00,

13.00; 23, 24 (сб, нід) 11.00 (ін), 13.00.

«Інастон заўтра»*** («Кінафармат 4x4»): 22 (пт) 15.00, 17.00, 19.00, 21.00.

«Пінер» (277—64—87)

«Тураці гамбіт» (2c): 22—24 (пн—пт) 16.20, 18.40, 21.00.

«Неслужбове заданне»: 22 (пн—пт) 14.20.

«Цэнтральны» (200—34—16)

«Жанхі напракат»: 22 (пт) 11.00,

13.00; 23, 24 (сб, нід) 11.00 (ін), 13.00.

«Інастон заўтра»*** («Кінафармат 4x4»): 22 (пт) 15.00, 17.00, 19.00, 21.00.

«Пінер» (277—64—87)

«Тураці гамбіт» (2c): 22—24 (пн—пт) 16.20, 18.40, 21.00.

«Неслужбове заданне»: 22 (пн—пт) 14.20.

«Цэнтральны» (200—34—16)

«Жанхі напракат»: 22 (пт) 11.00,

13.00; 23, 24 (сб, нід) 11.00 (ін), 13.00.

«Інастон заўтра»*** («Кінафармат 4x4»): 22 (пт) 15.00, 17.00, 19.00, 21.00.

«Пінер» (277—64—87)

«Тураці гамбіт» (2c): 22—24 (пн—пт) 16.20, 18.40, 21.00.

«Неслужбове заданне»: 22 (пн—пт) 14.20.

«Цэнтральны» (200—34—16)

«Жанхі напракат»: 22 (пт) 11.00,

13.00; 23, 24 (сб, нід) 11.00 (ін), 13.00.

«Інастон заўтра»*** («Кінафармат 4x4»): 22 (пт) 15.00, 17.00, 19.00, 21.00.

«Пінер» (277—64—87)

«Тураці гамбіт» (2c): 22—24 (пн—пт) 16.20, 18.40, 21.00.

«Неслужбове заданне»: 22 (пн—пт) 14.20.

«Цэнтральны» (200—34—16)

«Жанхі напракат»: 22 (пт) 11.00,

13.00; 23, 24 (сб, нід) 11.00 (ін), 13.00.

«Інастон заўтра»*** («Кінафармат 4x4»): 22 (пт) 15.00, 17.00, 19.00, 21.00.

«Пінер» (277—64—87)

«Тураці гамбіт» (2c): 22—24 (пн—пт) 16.20, 18.40, 21.00.

«Неслужбове заданне»: 22 (пн—пт) 14.20.

«Цэнтральны» (200—34—16)

«Жанхі напракат»: 22 (пт) 11.00,

13.00; 23, 24 (сб, нід) 11.00 (ін), 13.00.

«Інастон заўтра»*** («Кінафармат 4x4»): 22 (пт) 15.00, 17.00, 19.00, 21.00.

«Пінер» (277—64—87)

«Тураці гамбіт» (2c): 22—24 (пн—пт) 16.20, 18.40, 21.00.

«Неслужбове заданне»: 22 (пн—пт) 14.20.

«Цэнтральны» (200—34—16)

ЛЕВЫМ ВОКАМ

Дайце кнігу прапановаў

Ніяк не праканаю палітычнага эфекту ўказу аб увядзені для партыі кніг заўваг і прапаноў (КЗП). Фэльетон Лёліка Ушкіна.

Жывём у рашучы час бітвы за фенькі славянства. Час, калі кожная калёрыя, якую вэртыкальны спальвае на працы, павінна лішць у віртуальны горан вікторыі над гідрай апазыцыі. Нуёжо рашэнне аб КЗП звязвалася без уліку палітычнага моманту? Ни можа быць!

Магчымы, улады мараць, што, праанализаваўшы тэкст заўваг, яны змогуць больш даведацца аб плянах лукофобіі?

Быццам заскочыць нейкі Скребец у «курузіну» да АГП і пакіне ў мясцовай КЗП пасыль сябе «цялегу»: «Кіраўніцтва АГП, мне не падбесацца сучасная схема трафіку амэрыканскіх грантаў для апазыцыі. Уноччу прапанову ў наступны раз баксы перадаваць праз больш аўтарытэтную асоч-

бу, напрыклад, сп. Багданкевіча. І грошы перавозіць не праз літоўска-беларускі кардон, а праз польска-беларускую мяжу. Ваш Скребец».

Лухта нейкай.

Тое самае з прапановамі. Ну якія прапановы могуць быць у сапраўдных апазыцыянараў?

Толькі адна. Мы ўсе цудоўна ведаем, абы чыёй фізычнай съмерці яны мараць і што яны могуць дзеяць гэтага прапанаваць. Нуёжо этаму палітыку, сапраўды па прыколе чытаць, як яго скланяюць на ўсе лады, то пасылаючы ў процілеглы Эўропе фізіягічны пункт, то прапануночы аддаць яго органы заводам хлебапрадуктаў, каб на выхадзе атрымаць тавар — годны

канкурэнт камбікорму.

Нешта не сыходзіцца.

Застаўша толькі піяр. Каб чарговы раз давесцьці агіднасць апазыцыі ў вачах народу, з часам па БТ могуць працытаваць тузін-другі пэрлаў з партыйных КЗП. Вось, маўляў, што думаюць пра вас, апазыцыянэры, «простыя грамадзяне».

Накшталт: «Дарагі Вячорка. Праяжджаючы праз ваш чудэсны горад з партыйнай дзяўчут для гарэзму пэдафіла шэхха Саламбэка, мне не было дзе перакантавацца. Дзякую сябрам БНФ, якія падабралі мене і яшчэ пакурылі трава. Вах-вад-вах. Какіе джыгіты. Балышай вам маджоба. Наркадылер Алі Баба. Мой адрес: Аўгустаўстан, очан далёкі кішлак».

А можна пайсыць яшчэ далей.

Напрыклад, нечакана абвісіць па Акадэміі міліцыі, будынак якой знаходзіцца па суседстве з бэзэнфаўской

сядзібай, загад рэктарату: «Сёняння кожны курсант павінен наведаць сядзібу БНФ, каб унесць ў партыйную КЗП скаргу паводле наступнага трафарэту: «Сп. Вячорка. Я, просты грамадзянін, курсант кінагічнай сэцкі Акадэміі МУС, мушу паскардзіцца на сябrou вашай партыі, якія сваімі снкамі «Жыве Беларусь» не даюць нармальна весьці вучыбныя працэс адукацыі сабак. У сабак пачынаецца клептаманія і булімія. Калі вы на зробіце адпаведных заходаў, я буду прасіць Міністру за бараціць вашу арганізацыю». Хто на зробіць скаргу, на будзе дапушчаны да сэсіі. Старастам скласці сьпісы тых, што прафілоніць. Рэктар».

І што мусіць зрабіць Міністру пасля таго масавай народнай пэтыцыі? Натуральна, унесць ў КЗП ПБНФ апошні запіс: «Ліквідаваць КЗП Партыі БНФ як арганізацыі, ліквідаванай па прапанове народу».

Запрашаем у падарожжа

24 красавіка (нядзеля)
на маршруце: **Менск—Сялец—
Быцень—Бяроза—Закозель—
Бусяж—Альба—Бялавічы—
Новая Пескі—Сігневічы—
Стрыгін—Менск.** 23.00

7—10 траўня
**Львоў—Крэхі—Жоўква—
Карпаты.** 35 зёура.
14—15 траўня: **Вільня—
Трокі—Меднікі.** 35 зёура.
T.: 279-05-85, 232-54-58, 622-57-20
(Зымішер)
364-12-38, 776-24-35 (Павал)

«Наша Ніва» дзякую В.К. зь Менску за ўчастную дапомогу.

УДАКЛАДНЕНЬНЕ

У №8 у словах Аляксандра Надсана на съмерці Яна Паўла II трэба чытаць: «Ен пра-паведаў культуру жыцця, а не культуру съмерці». Памылка звязалася праз дрэнную якасць гуку пры запісе з телефона.

Наша Ніва

н е з л я ж н ая газ е т а

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991
галоўныя рэдактары «Нашай Ніве»:
З. Вольскі (1906), А. Уласаў (1906—1914),
Янка Купала (1914—1915), А. Луцкевіч,
У. Знамяроўскі (1920), С. Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі Настя Баканская
галоўныя рэдактары Андрэй Данікі
Фотарэдактар Арцём Ліва
нам. галоўнага рэдактара Андрэй Скурко
тэхнічныя рэдактары Андрэй Чык
мастакі рэдактар Сяргей Харэзкі
выдавец і заснавальнік Фонд выдання газеты
«Наша Ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАУ:
220050, Менск, а/c 537
Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,
8-029-707-73-29.
E-mail: nn@promedia.by
On-line: www.nn.by

© НАША НІВА. Спасылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 12 палос
форматам А2, 6 друк. арк. Друкунага РУП «Выдавецтва «Беларускі
Дом друку». Менск, пр. Ф. Скарыны, 79. Радзікі не нісе адказ-
найсці за змест ракміных абвестак. Кошт свабодны. Пасьвед-
чаныяне па реєстрацыі перыядычнага выдання №591 ад 4 ліпеня
2002 г., выдаражанне Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Бела-
русь. Юрыдычны адрас: Менск, вул. Калектарная, 20, в. 2а/
р. 301521200012 у МГДАА «Белінвестбанк». Менск, код 764.
Наклад 3457. Газета выдаеща 48 разоў на год.
Нумар падпісаны ў друк. 20.00.20.04.2005.
Замова № 2230.

Рэдакцыйны адрас: Менск, Калектарная, 20а/2а

Плакат на муры ваенкамату ў Глубокі.

ПРЫВАТНЫ АБВЕСТКІ

ВЯСЕЛЬНА СУКЕНКА

Тэрмінова дапамажыце набыць ці пашыць вясельную сукенку ў нацыянальным стылі. Т.: 533-57-81, 252-58-56. Еліна

СПАЧУВАНЬНЕ

10 красавіка адышла ў вечнасць Валянціна Дашичневіч, стваральніца і гадзінніца аддзелу рукацайсці, род-кнігі і старадрукіў Нацыянальнай бібліятэкі, дасьледчыца, творчыца Багдановіча, Сакрыны, член Біблійнай камісіі пры Беларускім экзархате. Вечная ёй памяць

КНІГІ

Буду ўдзячны тыму, хто прадасць 4-тытом «Энцыкляпіды гісторыі Беларусі». Т.: 288-14-52, 328-56-78. Аляксей

Пра набыццё новай кнігі Юрасі Каляды «Галоўная памылка Афансія» можна дамовіцца, пазвоніўшы на нумар 400-45-91 (цана — таніней, як у кнігарнях).

«Невадомая вайна» Гагановіча, «Курапаты» і «Беларуска-расейская вайна» Зянона, іншыя кнігі, тэрміна-лягчынныя слоўнікі, дзіцячыя відэа, аўдіё, CD, літаратура, значкі да футбоўкі з нацыянальным сымболікам на Румянцева, 13 (ТБМ). Панядзелак—пятніца (13:00—19:00)

Кулакі кнігі: С. Пілдайнага «Беларус на Салаўаках»,

«Недастралінья» (2/1949, 1953), «Беларускай мэмынтыкты на эміграцыі» / укл. Лявон Юрэвіч, 1999; інфармацыю пра Адамовіча Алекса Фаміча. Т.: 404-47-24

Прадам кнігі: Ю. Туронак, «Беларусь пад нямецкай акупацыяй»; К. Акула, «Змагарыя дарогі»; Я. Чачот, «Наваградзкі замак»; «К. Каліновіч з сарыі «Беларускі кнігаўбор»»; «Я. Карскі»; «Беларускі арнамэнт»; Багаты выбар кніг па гісторыі, архітэктуры, мозаізмстве, этнографіі.

Прадам кнігі: Я. Сямашка, «Армія Краёва»; А. Вініцкі, «Матэрыйлы да гісторыі беларускай эміграцыі Нямеччыне»; В. Грыцкевіч, «Гісторыя і міты»; Я. Запруднік, «Беларусь па гістарычных скрыжаваннях»; Л. Геніуш, «Ад родных ніх», факс. 1942 г., Прага, ды інш. Т.: 753-70-05

РОЗНАЕ

Новыя беларускія фільмы на CD на Румянцева, 13 (ТБМ). Т.: 234-93-71, 707-40-01

Куплю ўзнагароды БНР, БІР, БКА, манеты ВКЛ, Рачы Паспалітай, фота ваеных (Беларускі нацыянальны фармавальнічасоб 2-й сусветнай вайны). Электронны адрес: zmagar@yahoo.com. Т.: 722-46-04

Цікавіць інфармацыя, дакументы, фота, звязаныя з Булаг-Балаховічам, «Зялёным дубам», «Чорным камтом», беларускай партызанскай — набуду. Электронны адрес: zmagar@yahoo.com. Т.: 722-46-04

Запрашаем наведаць

Камянец-Падольскі і Хацін (Украіна)

з 13 да 16 траўня.

Вас чакае экспкурсія па гістарычнай частцы Камянца, наведваньне Катэдralнага сабору і Старой крапасы, а таксама вандрабока па Хацінскай фартыцы. Вы атрымаеце магчымасць на толькі пазнаёміцца з унікальнымі помнікамі архітэктуры і гісторыі, але і пабачыць такую цікавую звязу прыроды, як крystalёвыя пячоры, а таксама стаць удзельнікамі фестывалюў.

Далучайцца да нашых вандрабоў! Тэлефон для даведак: 222-46-51.